

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
VADYBOS KATEDRA**

Gintarė UŽKURIENĖ

**REGIONINĖS PLĖTROS PROBLEMŲ SPRENDIMAS,
NAUDOJANT ES STRUKTŪRINIŲ FONDŲ PARAMĄ: ŠIAULIŲ
APSKRITIES SAVIVALDYBIŲ ATVEJIS**

Magistro darbas

Šiauliai, 2008

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
VADYBOS KATEDRA**

Gintarė UŽKURIENĖ

**REGIONINĖS PLĖTROS PROBLEMŲ SPRENDIMAS,
NAUDOJANT ES STRUKTŪRINIŲ FONDŲ PARAMĄ: ŠIAULIŲ
APSKRITIES SAVIVALDYBIŲ ATVEJIS**

**Magistro darbas
Socialiniai mokslai, vadyba ir verslo administravimas (03S1)**

Magistro darbo autorius Gintarė Užkurienė
(vardas, pavardė, parašas)

Vadovas Doc. Dr. Natalija Mažeikienė
(pareigos, vardas, pavardė, parašas)

Recenzentas Prof. Kęstutis Kriščiūnas
(pareigos, vardas, pavardė, parašas)

SANTRAUKA

Gintarė Užkurienė

Regiono plėtros problemų sprendimas, naudojant ES struktūrinių fondų paramą: Šiaulių apskrities savivaldybių atvejis. Magistro darbas.

Magistro baigiamajame darbe analizuotos ES ir Lietuvos regioninės politikos, regioninės plėtros kryptys, remiantis lietuvių, rusų, anglų kalba pateikta mokslinė literatūra, Lietuvos Respublikos ir ES dokumentais; nustatytos ES struktūrinės paramos, kaip priemonės, galimybės regioninei politikai plėtoti. Analizuojant regioninę plėtrą, įvertinta Šiaulių regiono plėtros situacija, kryptys, remiantis regiono plėtros planavimo dokumentais, statistine duomenų analize, įvertintas ES struktūrinės paramos poveikis Šiaulių regiono plėtrai. Taip pat darbe nustatytos Šiaulių regiono tobulintinos sritys, gaunančios paramą iš ES struktūrinių fondų. Atlikus Šiaulių apskrities savivaldybių darbuotojų apklausą, įvertintas Šiaulių regiono savivaldybių darbuotojų požiūris į projektinę veiklą, įvertinti jų projektiniai sugebėjimai.

Regioninės plėtros per ES struktūrinius fondus aspektas pasirinktas neatsitiktinai, nes ES struktūrinių fondų parama – viena iš priemonių, užtikrinanti tolygią ir subalansuotą regiono plėtrą.

SUMMARY

Gintarė Užkurienė

Regional problem solving using support of the EU Structural Funds: the case of Šiauliai region. Master's work.

The directions of the EU regional policy and regional development are analyzed in this master's final paper. The situation and directions of regional development have been researched on basis of regional development planning documents. Influence of the EU Structural Funds support on regional development has been evaluated in this work. Also the study has analyzed development of the fields, using support of the EU Structural Funds, in Šiauliai region. Attitudes and opinions of public servants working in municipalities of Šiauliai region were evaluated using a written questionnaire. The study also introduces the research results on project management competence of public servants, working in municipalities of Šiauliai region.

Key words: the EU regional policy, national regional policy, regional development, the EU structural support, the EU structural funds

TURINYS

IVADAS	3
1. REGIONINĖS PLĖTROS PROBLEMŲ SPRENDIMO TEORINIAI ASPEKTAI	7
1.1. Regioninės politikos kryptys ir priemonės	9
1.1.1. Lietuvos regioninės politikos kryptys.....	9
1.1.2. Europos Sąjungos regioninės politikos kryptų nustatymas	13
1.2. Regioninės plėtros kryptys ir priemonės	15
1.3. ES struktūrinių fondų paramos, kaip priemonės, galimybės regioninei politikai plėtoti. 19	
1.3.1. ES struktūrinių fondų paramos priemonės	19
1.3.2. ES struktūrinės paramos sritys ir problemos	23
1.3.3. ES struktūrinių fondų finansuojamiems projektams reikalingi gebėjimai	26
2. REGIONINĖS PLĖTROS PROBLEMŲ SPRENDIMAS, NAUDOJANT ES STRUKTŪRINIŲ FONDŲ PARAMĄ ŠIAULIŲ APSKRITIES SAVIVALDYBĖSE: OBJEKTIVUS IR SUBJEKTYVUS POŽIŪRIS.	27
2.1. Šiaulių regiono situacijos apžvalga ir kryptys	29
2.2. ES struktūrinės paramos poveikis Šiaulių regiono plėtrai	34
2.3. Šiaulių regiono plėtros problemų sprendimas, naudojantis ES struktūrinių fondų	39
parama Šiaulių regiono savivaldybių atvejis, tyrimas	39
2.3.1. Tyrimo metodika ir organizavimas.....	39
2.3.2. Tiriamųjų demografinės charakteristikos	41
2.3.3. Regiono plėtros problemų konstrukto identifikavimas	44
2.3.3.1. Duomenų validavimas, faktorių identifikavimas ir kintamųjų bei faktorių raiška.....	44
2.3.3.2. Regiono plėtros sričių vertinimas ir kodavimas	45
2.3.4. Faktorių, pagal Šiaulių regiono plėtrai reikalingas tobulinti sritis, analizė	45
2.3.4.1. Ekonomikos augimo sektoriaus įtaka regioninei plėtrai.....	53
2.3.4.2. Žmogiškųjų išteklių ir verslo plėtros tobulinimo įtaka Šiaulių regiono plėtrai.....	56
2.3.4.3. Žemės ūkio ir kaimo sektoriaus tobulinimo poveikis Šiaulių regioninei plėtrai.....	59
2.3.4.4. Demografinių kintamųjų įtaka vystomoms regiono sritims	61
2.3.5. Šiaulių regiono savivaldybių darbuotojų patirties projektinėje veikloje aspektai.....	62
2.3.6. Požiūrio į projektinę veiklą konstrukto identifikavimas	64
2.3.7. Faktorių pagal savivaldybės darbuotojų požiūrį į projektus analizė	65
2.3.7.1. Optimistinis požiūris į projektus	65
2.3.7.2. Pesimistinis požiūris į projektus	70
2.3.8. Šiaulių apskrities savivaldybių darbuotojų projektinės veiklos gebėjimai.....	71
2.3.9. Įvairių faktorių įtaka projektinės veiklos gebėjimams	75
IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS	74
Literatūra.....	77
Priedai	82

ĮVADAS

ES regioninė politika nukreipta nuosekliai mažinti socialinius ir ekonominius skirtumus tarp ES regionų, skatinti tolygią ir subalansuotą plėtrą. ES valstybių lėšos per ES biudžetą skiriamos toms valstybėms arba jų regionams, kur ekonominio išsivystymo ir gerovės lygio rodikliai yra mažesni už ES vidurkį. Tokie rodikliai, kaip BVP, tenkantis vienam gyventojui, darbo našumas vienam dirbančiajam, užimtumo lygis, išlaidos mokslo tiriamajai veiklai, palyginti su BVP, verslo investicijos, ilgalaikis nedarbo lygis ir kita, rodo, kad Lietuva – kaip vienas iš ES regionų, yra atsilikusi nuo ES vidurkio.

Nors Lietuvos ekonomika pastaraisiais metais ir padarė įspūdingą šuolį, pastebimai sumažindama atsilikimą nuo ES vidutinio lygio, įvyko lūžis ir darbo jėgos rinkoje – gerokai praretėjo bedarbių gretos, įgavo pagreitį darbo užmokesčio kilimas, dėl pagyvėjusios ekonomikos išaugo turistų srautai, atsigavo nekilnojamo turto rinka ir kita. Tačiau pagal įvairius rodiklius Lietuva vis dar nepasiekė ES išsivysčiusių šalių lygio.

Lietuvos regioninė politika, kaip ir ES regioninė politika, siekia sumažinti skirtumus šalies viduje – t.y. regionuose ir tų regionų viduje.

ES tolygios ir subalansuotos raidos užtikrinimui naudoja įvairius instrumentus, turinčius sumažinti Lietuvos atotrūkį nuo kitų ES regionų. 2004-2006 m. programiniu laikotarpiu parama Lietuvai buvo skiriama per ES struktūrinius bei Sanglaudos fondą, taip pat pagal įvairias kitas programas bei iniciatyvas.

Tyrimo problema. Lietuvoje, kaip ir kitose ES valstybėse, padidėjo atotrūkis tarp labiausiai ir mažiausiai išsivysčiusių teritorijų, sunku tapo užtikrinti tolygią ekonominę ir socialinę plėtrą ne tik tarp atskirų ES regionų, Lietuvos regionų, bet ir regionų viduje (tarp savivaldybių), kur išsivystymo netolygumai ypač dideli (Dumčius, 2004). Sukurta Lietuvos regioninės politikos teisinė bazė, vykdoma Lietuvos regioninė politika neužtikrino regionų plėtros netolygumo problemų sprendimo. Siekdami nacionalinės regioninės politikos tikslų – mažinti socialinius ir ekonominius skirtumus tarp regionų ir regionų viduje – regionai identifikavo probleminių teritorijų poreikius, planavo atitinkamas priemones regioninės plėtros problemų sprendimui. Kadangi kiekvienas regionas yra unikalus, turi savo specifiką, į kurią reikia atsižvelgti sprendžiant regionines problemas (Dokurnevič, Bagdzevičienė (2002), todėl svarbu išsiaiškinti, kokias plėtros sritis remia ES, skirdama paramą per ES struktūrinius fondus, ir kuria linkme reikia „gelbėti“ regionus.

Kyla klausimas, kokių sričių tobulinimas prisidėtų prie regioninės plėtros ir kaip šiose srityse išskylančios problemos sprendžiamos, naudojant ES struktūrinių fondų paramą.

Regionų netolygumų ir atskirties problemoms spręsti Lietuva gauna paramą iš ES. Struktūrinė ES paramos paskirtis – mažinti atsilikimą ES regionuose, t.y. parama skiriama tam, kad mažiau išplėtoti regionai galėtų pasivyti toliau pažengusius regionus tiek Europos Sąjungoje, tiek šalių –

narių viduje, taip pat sumažinti atotrūkį tarp atskirų šalies regionų ir socialinių sluoksnių. Lietuvai 2004-2006 m. programavimo laikotarpiu iš ES struktūrinių fondų skirtos lėšos sudaro 1,5 mlrd. eurų, iš jų – 40 proc. Sanglaudos fondo lėšos, kurios turėjo sumažinti ne tik Lietuvos (kaip vieno regiono), bet ir šalies vidaus regionų skirtumus (Andrikienė, 2006).

Lietuvai 2007-2013 m. skirta 23,4 mlrd. litų ES struktūrinės paramos lėšų, iš jų 13,8 proc. (3,2 mlrd. Lt) lėšų teks Žmogiškųjų išteklių plėtros, 45,7 proc. (10,7 mlrd. Lt) Ekonomikos augimo, 39,1 proc. (9,2 mlrd. Lt) Sanglaudos skatinimo ir 1,4 proc. (0,3 mlrd. Lt) Techninės paramos veiksnių programoms (Finansų ministerija, 2007).

Iš ES fondų finansuojami ekonomiškai naudingi, tačiau finansiškai negreit atsiperkantys projektai, todėl svarbus ne tik administruojančių institucijų veiklos efektyvumas, bet ir laiku, tinkamai parengti projektai.

Iškyla klausimas: *kaip viešojo administravimo specialistai identifikuoja regioninės plėtros problemas, kokias jie mato galimybes tų kryptių realizavimui per paramą, ar jie turi tinkamas nuostatas ir gebėjimus plėtros realizavimui naudojant ES paramą?*

Tyrimo naujumas ir aktualumas. Regioninė politika, regionų plėtra, naudojant ES paramą kaip priemonę, mažai Lietuvos mokslininkų nagrinėta tema. Regionų plėtros aspektus nagrinėjo R. Bagdzevičienė, J. Rimas, A. Venckus (2002), G. Mačys, V. Stemkauskas (2000), Ž. Simanavičienė, A. Kilijonienė (2004), R. Bagdzevičienė (2003), E. Dokurnevič, R. Bagdzevičienė (2002), D. Štreimikienė (2000), G. Žilinskas (2004) įvairiuose straipsniuose. Kadangi regionų plėtra turi glaudžias sąsajas su regionine politika, ES regionine politika, ES projektų valdymu, projekcinės veiklos kompetencijomis, tai remtasi ES ir nacionalinę politiką nagrinėjusių autorių H. Armstrong., J. Taylor (2000), P. A. Džuljeno ir R. Leičanso (2001), T. Sorenseno (2000), V. Čapliko (2006), K. Manioko ir kt. (2004), G. Mačio (2006) bei kitų autorių darbais. ES struktūrinių fondų valdymą nagrinėjo V. Nakrošis (2003), G. Česonis (2007), B. Neverauskas ir kiti (2005), tačiau mokslinės literatūros apie projektų rengimui reikalingas kompetencijas Lietuvoje yra labai mažai. Šia tema galima rasti tik metodinių nurodymų. Tuo tarpu projekcinės veiklos kompetencijas nagrinėjo užsienio autoriai J. Doe (2002-2004), Richard J. Klimoski (2007) ir kiti.

Lietuvos Respublikoje priimti įstatymai, Vyriausybės nutarimai, kuriuose suponuojami regioninė politikos, regioninės plėtros aspektai, yra labai svarbūs šalies ekonominei, socialinei raidai. 2002 m. priimta Valstybės ilgalaikės raidos strategija, kurioje numatyta iki 2015 metų Lietuvoje sukurti gerovės valstybę, kurioje būtų žemas nedarbo lygis, didelė darbo kaina, tvirtos socialinės garantijos, minimalus skurstančių šeimų skaičius ir aukštas socialinės sanglaudos lygis (Valstybės ilgalaikės raidos strategija, 2002). Valstybės ilgalaikės raidos strategija atitinka Lisabonos strategijos nuostatas ir jos prioritetus: *konkurencinga, auganti žinių ekonomika, didesnis ir geresnės kokybės užimtumas bei tvirtesnė socialinė sanglauda*. Darnaus vystymosi strategijoje

(2003) išskirti ilgalaikiai regionų vystymosi tikslai – sumažinti gyvenimo kokybės regionines disproporcijas ir užtikrinti teritoriškai diferencijuotą šalies regionų vystymąsi, siekiant visapusiškai naudoti regioninius ypatumus ir išsaugoti savitumą. Siekiant nacionalinės regioninės politikos tikslų – mažinti socialinius ir ekonominius skirtumus tarp regionų ir regionų viduje – apskritys ir savivaldybės rengia apskričių bei savivaldybių plėtros planus, kuriuose atsispindi tam tikro regiono ar savivaldybės regioninės plėtros problemos.

Tyrimas aktualus ne tik viešojo administravimo, socialinių mokslų kontekste dėl analizuojamų regiono plėtros problemų išskyrimo, priemonių šioms problemoms spręsti numatymo. Šiame tyrime pirmą kartą analizuoti regionų plėtros sprendimai, susiję su ES struktūrinių fondų parama (Šiaulių apskrities atvejis), analizuotas ryšys tarp probleminių regionų nepakankamos plėtros, ES paramos įsisavinimo pajėgumų (pirmas tyrimas – dokumentų ir statistinių duomenų antrinė analizė) ir Šiaulių regiono savivaldybių darbuotojų pasirengimo pasinaudoti ES parama (antras tyrimas – apklausa). Specialistų pasirengimas tyrime operacionalizuojamas kaip žinios apie regioninės politikos kryptis ir jų svarbos suvokimas, nuostatos ir požiūris į ES projektus bei gebėjimai, reikalingi projektams rengti ir vykdyti.

Tyrimo objektas – regiono plėtra.

Tyrimo dalykas – Šiaulių regiono plėtra.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti Šiaulių regiono plėtros problemų sprendimo būdus ir priemones, naudojant ES struktūrinių fondų paramą.

Tyrimo tikslui pasiekti numatyti šie uždaviniai:

1. Išanalizuoti regioninės politikos, regioninės plėtros kryptis, remiantis Lietuvos Respublikos ir ES dokumentais, moksline literatūra.
2. Išanalizuoti ES struktūrinių fondų paramos, kaip priemonės, galimybes regioninei politikai plėtoti.
3. Nustatyti Šiaulių regiono plėtros situaciją, kryptis, remiantis regiono plėtros planavimo dokumentais ir statistine duomenų analize.
4. Įvertinti ES struktūrinės paramos poveikį Šiaulių regiono plėtrai.
5. Nustatyti Šiaulių regiono tobulintinas sritis, finansuojamas iš ES struktūrinių fondų.
6. Atlikus Šiaulių regiono savivaldybių darbuotojų apklausą, nustatyti jų požiūrį į projektinę veiklą, įvertinti jų projektinius sugebėjimus.

Tyrimo hipotezė - savivaldybių darbuotojų nepakankami projektinės veiklos gebėjimai yra vienas iš faktorių, sąlygojančių nepakankamą plėtrą naudojantis parama.

Tyrimo metodai: teoriniai (analizė, sintezė, lyginimas, apibendrinimas), empiriniai (dokumentų analizė, statistinė duomenų analizė, aprašomoji statistika, savivaldybių darbuotojų anketinė apklausa raštu) socialinių tyrimų metodai.

Statistiniai duomenų apdorojimo metodai: tyrimo duomenims statistiškai apdoroti naudota programinė įranga SPSS (Statistical Package for Social Sciences) (11.0 versija) ir Microsoft Office Excel 2003 metų paketas, kurių pagalba buvo taikomi tokie statistiniai metodai:

1. faktorinė analizė (Factor Analysis)
2. patikimumo analizė (Reliability Analysis)
3. neparametrinis statistinis metodas (Kruskal-Wallis kriterijus, reikšmingumo koeficientas $p \leq 0,05$)
4. aprašomosios statistikos metodai: dažnių vidurkis, standartinis nuokrypis.
5. koreliacinė analizė

Tyrimo imtis. Tyrimas atliktas 2008 metų vasario – kovo mėnesiais. Buvo apklausta 183 Šiaulių regiono: Akmenės, Joniškio, Kelmės, Pakruojo, Radviliškio, Šiaulių miesto bei Šiaulių rajono savivaldybių darbuotojai. Apklausai savivaldybių darbuotojai buvo pasirinkti atsitiktinai.

Darbo struktūra ir apimtis. Magistro darbą sudaro: įvadas, 2 skyriai, kuriuose nagrinėjami ES, nacionalinės regioninės politikos, regioninės plėtros, žinių apie plėtros kryptis, požiūrio į projektus, projektinių gebėjimų aspektai; išvados ir rekomendacijos, skirtos regionų plėtros tobulinimo per ES struktūrinę paramą galimybėms atskleisti; literatūros sąrašas, priedai. Darbe pateiktos 10 lentelių ir 42 paveikslai. Darbo apimtis - 81 puslapis.

Mokslinis rezultatų naujumas: Pasirengimas įsisavinti ES paramą ir vykdyti regioninę politiką bei regionų plėtrą yra dar labai mažai tirtas konstruktas pasaulyje ir Lietuvoje. ES struktūrinių fondų parama – kaip priemonė, papildo kitas regioninės plėtros priemones, kurių pagalba mažinamas atsliekimas ne tik šalies mastu, bet ir visos ES mastu.

Praktinis rezultatų reikšmingumas. ES parama yra viena iš ES politikos priemonių, mažinančių netolygumus regionuose per ES struktūrinių fondų paramą. Nustatyta, kad iš ES struktūrinių fondų nėra remiamos visos strateginiuose planuose išskirtos sritys, tokios kaip nusikalstamumo prevencija, kultūros puoselėjimas. Darbe apibrėžtos Šiaulių regiono tobulintinos kryptys, įvertinta, kokia struktūrinių fondų paramos dalis tenka Šiaulių regiono savivaldybėms, diskutuoti žmonių gebėjimai įsisavinti paramą, žmonių nuostatos į projektinę veiklą.

Tyrimo analizuojamas „žmogiškasis“ regioninės plėtros aspektas atskleidžia, jog siekiant sėkmingai realizuoti regioninę politiką, reikia užtikrinti viešojo administravimo specialistų pasirengimą pasinaudoti ES parama.

1. REGIONINĖS PLĖTROS PROBLEMŲ SPRENDIMO TEORINIAI ASPEKTAI

1.1. Regioninės politikos kryptys ir priemonės

1.1.1. Lietuvos regioninės politikos kryptys

Pastaraisiais metais Lietuvoje atkreiptas dėmesys į ekonominės ir socialinės raidos skirtumus regionuose. Ekonominė veikla Lietuvoje daugiausia sukoncentruota prie transporto magistralių, didžiuosiuose Lietuvos miestuose. Šie regionai pasižymi išsivysčiusiu pramonės ir paslaugų sektoriumi, jiems skiriamos didesnės investicijos. Tačiau kai kurie Lietuvos regionai susiduria su didelėmis socialinėmis, ekonominėmis problemomis. Patys regionai šių problemų išspręsti negali, todėl reikia tikslinio valstybės poveikio formuojant ir įgyvendinant regioninę politiką.

Lietuvoje yra vykdomos dvi regioninės politikos – ES regioninė politika ir nacionalinė (valstybės) regioninė politika (Ragauskienė, 2005). Regioninė politika, vykdoma valstybės mastu, apibrėžia šalies valdymą erdviu, regioniniu aspektu, *ji parodo ryšius tarp valstybės ir regionų bei regionų tarpusavyje* (Bagdzevičienė, Rimas, Venckus, 2002).

Regioninės politikos poreikis susiformuoja esant tam tikroms aplinkybėms (dažniausiai – susidarius dideliems socialiniams ekonominiams skirtumams tarp atskirų valstybės teritorinių darinių) (Česonis, 2007).

Įvairūs Lietuvos ir užsienio mokslininkai skirtingai apibrėžia regioninę politiką. Regioninės politikos apibrėžimų gausa ir įvairovė rodo, kad regioninė politika neatsiejama nuo šalies ekonominio ūkio vystymo. Vieni autoriai regioninę politiką apibrėžia kaip visumą priemonių, kiti kaip vystymo planavimą, kaip veiklą, kaip raidos reguliavimą. Tačiau visų autorių nuomone regioninė politika nukreipta į regioninių poreikių tenkinimą.

R. Bagdzevičienė (2001) regioninę politiką traktuoja kaip visumą priemonių, skirtų skatinti ekonominę plėtrą regione, kuo efektyviau panaudojant vietinius išteklius. Ši regioninės politikos samprata teikiama šaliai išgyvenant ekonominio smukimo laikotarpį, o pasiekus tam tikrą ekonomikos augimo laipsnį, vis daugiau dėmesio skiriama gyvenimo lygio ir gyvenimo sąlygų šalyje suvienodinimui. Taigi, anot minėtos autorės, regioninė politika gali būti pateikiama kaip visuma priemonių, užtikrinančių vienodą gyvenimo lygį ir gyvenimo sąlygas visiems piliečiams, nepriklausomai nuo to, kurioje šalies vietoje jie gyvena.

Pagal R. Bagdzevičienę, R. Dapkų (2005) regioninė politika - tai visos šalies vystymo planavimas, finansinių, informacinių, intelektualinių, ekologinių ir kitokių išteklių regioninis planavimas, prioritetų nustatymas, turint tikslą ugdyti visas šalies teritorijas ir jas integruoti į bendrąją šalies ir tarptautinio ūkio sistemą.

Regioninė politika, anot G. Mačio (2006), suprantama kaip tikslinė veikla, kuria, taikant teisingas, ekonomines ir administracines priemones, daromas diferencijuotas poveikis atskirų šalies regionų socialinei ir ekonominei plėtrai, siekiant mažinti socialinius ir ekonominius skirtumus tarp

regionų ir tarpsektorines disproporcijas regionų viduje, skatinti tolygią ir subalansuotą plėtrą visoje šalies teritorijoje.

D. Burneika, A. Bagočiutė (2002) teigia, kad regioninė politika – diferencijuotas šalies ekonominės, socialinės ir ekologinės raidos reguliavimas, kuriuo siekiama skatinti subalansuotą regionų vystymąsi, išsaugant pozityvų gamtinį bei kultūrinį savitumą bei išlyginti socialinius ir ekonominius jų skirtumus.

Rusų mokslininkai Гладкий Ю.Н., Чистобаев А.И. (1998) regioninę politiką apibūdina kaip politinę, ekonominę ir kitų sričių valdymą, o M. P. Todaro regioninę politiką vadina veiklos sritimi, kuri valdo regiono politinę, ekonominę, socialinę ir ekologinę plėtotę, bei rodo regiono ir šalies bei šalių regionų ryšius (Simanavičienė, Kilijonienė, 2004).

Regioninė politika apibrėžiama ir kaip visuma priemonių, užtikrinančių vienodą gyvenimo lygį ir sąlygas visiems piliečiams, neatsižvelgiant į tai, kurioje šalies vietoje jie gyvena. Šios priemonės kiekvienoje šalyje yra specifinės - tai mokesčių lengvatos, kreditai, valstybiniai užsakymai ir kita. Regioninės politikos įgyvendinimas apima atitinkamų valstybinių dokumentų, kurie nustato pagrindines socialinės - ekonominės teorijos vystymo kryptis, pritaikymą (Europos bendrijos, 2007).

Pagal Lietuvos Respublikos Regioninės plėtros įstatymą (2000) Valstybės (nacionalinė) regioninė politika - valstybės institucijų ir kitų subjektų tikslinė veikla, kuria daromas diferencijuotas poveikis valstybės regionų socialinei ir ekonominei plėtrai siekiant mažinti regionų socialinius ir ekonominius skirtumus bei išsivystymo netolygumus pačiuose regionuose, skatinti visoje valstybės teritorijoje tolygią ir tvarią plėtrą.

Dažniausiai skiriami du pagrindiniai regioninės politikos tipai: ekonominė politika ir socialinė politika.

Ekonominė politika. Visoms pasaulio šalims, įskaitant ir besivystančias, ir labiausiai išsivysčiusias, būdinga, kad kiekvienoje reikia sušvelninti regionines ekonomines disproporcijas ir siekti regioninės ekonominės pusiausvyros. Šių tikslų įgyvendinimo mechanizmas yra pakankamai išvystytas ir apima valstybės finansinę paramą, vietos organizacijų pritraukimą, kartu privataus kapitalo pritraukimą (Mačys, 2006).

Socialinė politika apima žmonių gyvenimo reguliavimo formas, pavyzdžiui, aprūpinimą darbu, būstu, taip pat užtikrina visuomenės gerovę ir socialinį saugumą. Socialinius ir ekonominius skirtumus pakankamai gerai apibūdina tokie rodikliai – bendrasis vidaus produktas, nedarbo lygis, investicijos ir vidutinis darbo užmokestis. Lyginant šiuos rodiklius su vidutiniais rodikliais galima spręsti apie regionų socialinį ir ekonominį lygį. ES šalyse gyvenimo kokybė regionuose vertinama pagal žmogaus socialinės raidos indeksą, kurį apskaičiuoti naudojami tokie socialiniai ir ekonominiai rodikliai: gyventojų išsimokslinimo lygis, vidutinė gyvenimo trukmė, vienam

gyventojui tenkantis bendrasis vidaus produktas, gyventojų užimtumas ir kt. (Pranešimas apie žmogaus socialinę raidą, 2001).

D. Paliukienė (2007) teigia, kad galima išskirti vidines ir išorines prielaidas, paskatinusias suformuoti regioninę politiką Lietuvoje:

a) *vidinės prielaidos*, t.y. ryški Lietuvos regionų išsivystymo diferenciacija, kuri, specialistų nuomone, turi tendenciją didėti dėl su naryste ES susijusia pramonės ir žemės ūkio restruktūrizacija;

b) *išorinės prielaidos*, t.y. Lietuvos siekimas tapti ES nare, nes vienas iš ES reikalavimų buvo regioninės politikos suformavimas. Taip pat yra svarbu paminėti *globalizacijos procesą*, kuriame Lietuvos regionai varžosi vieni su kitais ne tik šalies viduje, bet ir už jos ribų.

Įstatyme nurodoma, kad nacionalinė regioninė politika yra įgyvendinama per valstybės viešąją politiką, pirmiausia per verslo, žmogiškųjų išteklių ir infrastruktūros plėtrą. Ji yra *sudedamoji valstybės viešosios politikos dalis* (Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatymo pakeitimo įstatymas, 2002).

Regioninė politika yra įgyvendinama remiantis regioninės plėtros strategija. Ši strategija turi sutapti su šalies plėtros strategija ir negali prieštarauti jos iškeltiems tikslams (Simanavičienė, Kilijonienė, 2004).

Nors įvairiose šalyse turimi išteklių, pragyvenimo lygis, gyvenimo kokybė ir kiti objektyvūs rodikliai formuoja ir skirtingus regioninės politikos tikslus, tačiau egzistuoja ir bendrieji regioninės politikos tikslai. Rusų mokslininkai Гладкий Ю.Н., Чистобаев А.И. (1998) regioninės politikos tikslus grupuoja pagal du kriterijus: regiono tolygumą ir išskirtinumą (žr. 1 lentelė).

1 lentelė

Regioninės politikos tikslai

Kriterijai	Regioninės politikos tikslai
Regiono tolygumas	Sukurti bendrą ekonominę erdvę, ją stiprinti ir aprūpinti visais reikalingais ekonominiais, socialiniais, teisiniais ir organizaciniais ištekliais
	Sudaryti vienodas sąlygas regiono socialinei ir ekonominei plėtotei
	Užtikrinti kompleksinę ekologinę regionų apsaugą
Regiono iskiirtinumas	Nustatyti srategiškai svarbius šaliai regionus ir jų prioritetinę pletrą
	Maksimaliai išnaudoti regionus, kuriuose gausu svarbių šaliai gamtos išteklių

Šaltinis. Гладкий Ю.Н., Чистобаев А.И.(1998). Основы региональной политики: Учебник. – СПб.

Pagrindinis nacionalinės regioninės politikos *tikslas* – mažinti socialinius ir ekonominius skirtumus tarp regionų ir regionų viduje, skatinti visos valstybės teritorijos tolygią ir tvarią plėtrą.

Kaip teigia Ž. Simanavičienė ir A. Kilijonienė (2004), regionine politika siekiama ne regionų ekonominio ir socialinio gyvenimo išlyginimo, o yra stengiamasi laimėti visos šalies mastu. Tai reiškia, kad Lietuvos regioninės politikos ilgalaikis tikslas yra užtikrinti aukštą gyvenimo kokybę

visos šalies teritorijos gyventojams (Lietuvos regioninės politikos iki 2013 metų strategija, 2005). Taigi ši politika vykdoma siekiant valstybinių tikslų, per konkrečių (regioninių) uždavinių įgyvendinimą.

Anot D. Paliukėnienės (2004) nacionalinės regioninės politikos *uždaviniai* yra:

- 1) teikti valstybės pagalbą probleminėse teritorijose įgyvendinamiems projektams;
- 2) teikti valstybės pagalbą regionuose, turinčiuose atskirų ūkio šakų (sektorių) specifinių regioninių ir vietinių problemų, įgyvendinamiems projektams;
- 3) sudaryti sąlygas tolygiai ir tvariai ilgalaikiai visų regionų plėtrai.

Anot R. Pareigio, O. Dorofjevov (2004), vyriausybės vykdomos regioninės politikos tikslus, galima apibrėžti taip:

- Teikti nuolatinę paramą atsiliekančioms regionams, kuriuose nedarbo lygis ir gyvenimo sąlygos gerokai atsilieka nuo šalies vidurkio;
- Skatinti ekonominę plėtrą regionuose, turinčiuose potencialą ženkliai prisidėti prie visos šalies ekonominės plėtros.

Pirmas tikslas suvokiamas kaip prioritetas, o antrajam gali būti suteikiama prioritetinga reikšmė tik išskirtiniais atvejais, t. y. kai regionas turi didelį ekonominę plėtros potencialą.

Prie regioninės politikos priemonių priskiriamos tokios, kurias valstybė naudoja sprendama regionines problemas. Šios priemonės kiekvienoje šalyje yra specifinės, tai gali būti: mokesčių lengvatos, kreditai, valstybiniai užsakymai ir t. t. Toks požiūris leidžia numatyti galimų problemų pobūdį ir apimtį, taip pat laiku pasirengti jas spręsti (Гладкий, Чистобаев, 1998).

Įgyvendindama regioninę politiką, valstybė pasirenka atitinkamą jos modelį, priklausantį nuo valdymo pobūdžio. Galima išskirti šiuos regioninės politikos bruožus:

- Regionalizacija – pagrįsta valdymo būdu „iš viršaus į apačią“. Regionalizacija – tai sudėtingas, geografinėje erdvėje vykstantis regionų formavimo procesas, pagrįstas politinių, ekonominių, socialinių ir kultūrinių santykių plėtra. (Šimelevič, Bagdzevičienė, 2002).

- Regionalizmas – pagrįstas valdymo būdu „iš apačios į viršų“, taip pat teritorine integracija, jį taikant svarbiausia, bendruomenės identiškumas. Regionalizmą skatina neefektyvus centrinės valdžios veikimas.

- Regioninė valdžios decentralizacija – vidinis nacionalinių uždavinių perskirstymas žemesniems regioniniams padaliniais. Ši koncepcija grindžiama subsidiarumo idėja. Pagal subsidiarumo principą visi sprendimai turi būti priimami tuo lygmeniu, kuris gali geriausiai užtikrinti politikos efektyvumą (Mačys, 2006).

Tiek regionalizmas, tiek valdžios decentralizacijos idėja laikosi principo, kad identifikuoti ir spręsti problemas paprasčiau ten, kur jos kyla.

Regioninę politiką Lietuvoje sudaro du komponentai: *nacionalinės regioninės politikos formavimas ir įgyvendinimas*, kurios pagrindinis tikslas yra išsivystymo skirtumų tarp Lietuvos regionų sumažinimas *bei ES regioninės politikos principų įgyvendinimas*. Regioninė politika nukreipta tiesioginėmis ir netiesioginėmis priemonėmis mažinti socialinius ir ekonominius skirtumus tarp regionų ir regionų viduje, skatinti visos valstybės teritorijos tolygią ir tvarią plėtrą

1.1.2. Europos Sąjungos regioninės politikos kryptių nustatymas

Lietuvos regioninė politika nukreipta į regioninių poreikių tenkinimą, t.y. į Lietuvos regionų socialinių ir ekonominių skirtumų mažinimą. 2004 m. Lietuvai tapus ES nare, svarbu spręsti visus klausimus, kurie yra susiję su šalies socialiniu – ekonominiu vystymu, o taip pat ir regioninės politikos srityje. Europos Sąjungos reikalavimai plėtojant regioninę politiką valstybėms narėms yra gana griežti ir aiškiai apibrėžti. Vienas iš tų reikalavimų – turėti regionus ir regioninę politiką netgi nedidelėse valstybėse (Vaitekūnas, 2001). Lietuvai nuo 2004 m. gegužės 1d. tapus pilnateise ES nare, jos nacionalinė regioninė politika laikoma Europos Sąjungos regioninės politikos dalimi, todėl analizuojant regionų plėtros aspektus, tikslinga apžvelgti ne tik Lietuvos, bet ir ES regioninės politikos momentus, numatyti ne tik šalies, bet ir ES regioninės politikos kryptis.

Pagal H. Armstrong (2000) ES negali vystytis, kol nebus išspręstos rimtos problemos, susijusios su regionų *ekonominiiais* ir socialiniais skirtumais, kurie silpnina jos bendrą dinamiką.

Bendrasis ES regioninės politikos tikslas yra socialinė ir ekonominė sanglauda, todėl ES regioninė politika dar vadinama sanglaudos politika (Paliukienė, 2004).

Regioninė politika - (angl. Regional policy, pranc. Politique regionale, vok. Regionapolitik) – Europos Sąjungos vykdoma politika, kurios tikslas – finansinėmis priemonėmis ir koordinuojant valstybių regioninę politiką, mažinti ES valstybių ekonominio ir socialinio išsivystymo skirtumus. Regioninė politika yra suvestinio pobūdžio sąvoka, ji aprėpia tiek regionų plėtros priemones, tiek bendros žemės ūkio politikos aspektus (Vitkus, 2008).

Regioninė politika - tai veikla, kuria siekiama efektyviai įgyvendinti ES regioninę politiką konkrečios valstybės teritorijoje: nuosekliai mažinti socialinius ir ekonominius skirtumus tarp ES regionų, skatinti tolygią ir subalansuotą plėtrą ES teritorijoje (Kriščiūnas, 2002).

Anot R. Bagdzevičienės (2001), regioninė politika Europos Sąjungos kontekste suprantama kaip bendruomenės gyvenimo socialinio, ekonominio, aplinkosaugos, technologijos, kultūros ir rekreacijos aspektų vystymas. Bendruomenės narių gyvenimo kokybės lygis nepriklausomai nuo žmogaus rasės, tautybės, dislokacijos vietos ar pagaliau jo fizinės galios turi būti tiek pakankamas, kad sistema, kurioje gyvena bendruomenė, funkcionuotų efektyviai. Europos Sąjungos šalys, siekdamos skatinti plėtrą ir mažinti skirtumus tarp regionų, skiria daug lėšų atsilikusių regionų pakėlimui ir vystymui.

ES regioninės politikos esmė – parama iš ES biudžeto skurdesniems regionams ir gyventojams. Išmokos naudojamos plėtrai atsiliekančiuose regionuose skatinti, senoms pramonės zonoms pertvarkyti, teikti pagalbą darbo ieškančiam jaunimui ir ilgalaikiams bedarbiams, ūkiams modernizuoti ir ne tokias palankias sąlygas turinčioms kaimo vietovėms remti. Dėl Europos Sąjungos finansuojamų struktūrinių programų ES valstybės gali suvienodinti savo ekonomikas, o tai padeda efektyviau įgyvendinti ekonominę ir pinigų sąjungą.

Pranešime apie darbą regionų labui (2006) teigiama, kad Europos regioninė politika yra politika, skatinanti *solidarumą*. Ši politika padeda mažinti atotrūkio tarp įvairių regionų išsivystymo ir piliečių gerovės lygio skirtumus, siekia padėti atsiliekantiems regionams pasivyti visus kitus, kurti daugiau įvairovės kaimo regionuose, kuriuose slopsta žemės ūkio veikla. Pagrindinis dėmesys skiriamas darbo vietų kūrimui. Taigi šia politika siekiama socialinės ir teritorinės Sąjungos „sanglaudos“. Regioninė politika padeda žmonėms įsidarbinti ir geriau gyventi savo valstybėje, regione, apygardoje ar kaime. Ji leidžia priartinti periferinius regionus prie didžiųjų ekonominės plėtros centrų panaudojant greitkelius, greituosius traukinius ir oro uostus. Atsiliekančiuose regionuose steigiamos mažos ir vidutinės įmonės, gerinama aplinkos būklė apleistuose pramoniniuose regionuose.

Pagal M. Reiner (1998) (Paliukėnienė, 2004), ES regioninės politikos reikšmė gali būti grindžiama šiais argumentais :

1. „Solidarumo“, arba „finansinio tikslingumo“, argumentas: kadangi vargingos šalys narės negali pačios išspręsti savo regioninių problemų, ES turi suteikti būtinus išteklius.
2. „Suinteresuotumo“ argumentas: regioninių problemų sprendimas vienoje šalyje narėje bus naudingas ir kitoms šalims narėms.
3. „Integracijos efektų“ argumentas: kadangi integracijos nauda nėra vienodai paskirstoma po ES, perskirstymo mechanizmas yra būtinas.
4. „Kitų ES politikų argumentas“: kadangi kitų ES politikų, tokių kaip bendrosios žemės ūkio politikos, regioninė nauda nėra paskirstoma vienodai, susiję nuostoliai turėtų būti kompensuojami ES regioninės politikos priemonėmis .

ES regioninės politikos bendrasis tikslas – siekti valstybių socialinės ir ekonominės sanglaudos (Nakrošis, 2003). ES apibrėžia dar vieną regioninės politikos tikslą – reikiamų priemonių kūrimą, plėtojimą ir įgyvendinimą, siekiant inicijuoti ekonomines veiklas, galimybę iniciatyviems žmonėms tenkinti savo poreikius ir įgyvendinti savo ambicijas, atsižvelgiant į regionų savitumus.

Specifiniai ES regioninės politikos tikslai nurodomi ES sutarties straipsniuose. Pagal ES sutarties 158 straipsnį Europos Bendrija turi siekti mažinti skirtumus tarp įvairių regionų išsivystymo lygio ir menčiau išsivysčiusių regionų ar salų (tarp jų kaimo vietovių) atsilikimą. 160

straipsnyje teigiama, kad Europos regioninės plėtros fondas turi remti mažiau išsivysčiusių regionų plėtrą ir struktūrinius pokyčius bei nuosmukį patiriančių pramonės regionų pertvarką (Nakrošis, 2003).

ES regioninė politika įgyvendinama (politikos tikslų siekiama) remiantis bendrais principais (Projekto „Partnerystė sisteminiam regionų plėtros specialistų rengimui – PASTRE“ vaizdinė medžiaga, 2007):

Teisingumas ir „nešališkumas“. ES regioninė politika – būdas, užtikrinantis, kad visos visuomenės dalys galėtų dalintis modernios, augančios ekonomikos atnešamomis naudomis.

Papildomos pajamos ir produkcija. Regioninės politikos svarba ypač išryškėja, kai suaktyvinamas iki tol menkai naudotų išteklių panaudojimas.

Mažesnė infliacija ir didesnis augimas. Regioninė politika, plėsdama ekonominę veiklą, rinkos ekonomikoje sumažina „butelio kaklelio“ reiškinį.

Mažiau urbanistinių problemų. Regioninė politika pateikia būdus, kaip pagerinti situaciją didmiesčiuose, perkelti ekonomines veiklas iš didžiųjų miestų į kitas vietas.

Pagrindinis dabartinės regioninės politikos principas – *teikti pagalbą regionams, kurių plėtra atsilieka nuo kitų, dėl problemų infrastruktūroje, ekonominėse veiklose, švietime.* Svarbiausias regioninės plėtros tikslas – socialinė ir ekonominė sanglauda. ES regioninė politika nesiekia išstumti nacionalinių regioninių politikų, tačiau valstybės pačios turi skatinti infrastruktūrą, remti investicijas į darbo vietų kūrimą.

Apibendrinant galima teigti, kad ES regioninės politikos tikslas - socialinė ir ekonominė sanglauda, kuriant, plėtojant ir įgyvendinant reikiamas priemones, prisidedančias prie socialinio, ekonominio, aplinkosaugos ir kitų aspektų vystymą. Ši politika padeda mažinti atotrūkio tarp įvairių regionų išsivystymo ir piliečių gerovės lygio skirtumus, siekia padėti atsiliekantiems regionams pasivyti visus kitus, kurti daugiau įvairovės kaimo regionuose, kuriuose slopsta žemės ūkio veikla. Pagrindinis dėmesys skiriamas darbo vietų kūrimui. Taigi šia politika siekiama socialinės ir teritorinės Sąjungos „sanglaudos“. Regioninė politika padeda žmonėms įsidarbinti ir geriau gyventi savo valstybėje, regione, apygardoje ar kaime. Ji leidžia priartinti periferinius regionus prie didžiųjų ekonominės plėtros centrų panaudojant greitkelius, greituosius traukinius ir oro uostus. Atsiliekantiuose regionuose steigiamos mažos ir vidutinės įmonės, gerinama aplinkos būklė apiečiuose pramoniniuose regionuose.

1.2. Regioninės plėtros kryptys ir priemonės

Regionuose reikalinga įgyvendinti regioninę politiką, kuri užtikrintų subalansuotą plėtrą. Regioninės politika egzistuoja tik tada, kai regionai yra nevienodo išsivystymo lygio. Pastaraisiais metais šalyje didėja plėtros skirtumai tiek tarp Lietuvos apskričių, tiek jų viduje. Regionų skirtumai

ypač ūgtelėjo pereinant į rinkos ekonomiką. Nors Lietuvos regionai savo ekonomines reformas pradėjo iš gana vienodų pozicijų, jau kuris laikas ryškėja atitrūkimas tarp didžiųjų Lietuvos miestų ir likusios Lietuvos (Kilijonienė, Simanavičienė, 2007). Todėl svarbu numatyti, kuria linkme regionai turi vystytis, kad užtikrintų subalansuotą plėtrą šalyje, regionuose ir jų viduje. Analizuojant regioninės plėtros kryptis, būtina išsiaiškinti regiono ir regiono plėtros sąvokas.

Regionas - valstybės teritorijos integrali dalis, kurioje įgyvendinama nacionalinė regioninė plėtros politika ir teikiama pagalba, atitinkanti regionų plėtros tikslus (Regioninės plėtros įstatymas, 2000).

Regionas yra svarbiausia dalis viešosios teisės, išleistos žemesniu nei Valstybė lygiu ir susietos su politine savivalda. Regionai identifikuojami nacionalinėse konstitucijose arba įstatymuose, kurie garantuoja jam autonomiją, identiškumą, galias ir organizacines struktūras“ (Europos regioninės plėtros deklaracija, 2005).

A. Junevičius (1998), T. Tamošiūnas (2004), regioną apibrėžia, kaip savarankišką teritorinį administracinį vienetą, kuris geografiniu požiūriu skiriasi nuo kitų vienetų tam tikromis funkcijomis.

Lietuvoje regionai tapatinami su apskritimis. Respublikos regioninės plėtros įstatymo pakeitimo įstatyme (2002) nurodoma, kad nacionalinė regioninė politika yra įgyvendinama apskrityse. Lietuvos Respublikos apskrities valdymo įstatyme (1994) nurodoma, kad apskritis yra Lietuvos Respublikos aukštesnysis administracinis vienetas, kurio valdymą per apskrities valdytoją, ministerijas bei kitas Vyriausybės institucijas organizuoja Vyriausybė.

Kaip pažymi G. Žilinskas (2002), Lietuvos Respublikoje funkcionuoja dekoncentruotos ir decentralizuotos struktūros. Tai yra apskritys, kurios dekoncentravo valstybinę valdžią, ir vietos savivaldybės, kurios ją decentralizavo.

S. Vaitekūnas (2001) teigia, kad regionas - tai etnolingvistinių ypatumų sąlygota teritorija (pvz., Lietuvoje - Žemaitija, Suvalkija ir pan.). V. Kundrotienės (Pociūtė, 2002) teigimu, šiuo metu Lietuvoje nėra darinio, kuris apimtų natūraliai susiklosčiusius etnografinius regionus, o apskritis (regionas) – dirbtinis darinys.

Išsiaiškinus regiono (apskrities) apibrėžimą galima pereiti prie regiono plėtros sąvokos aiškinimosi. Regionų plėtra galima vadinti bendruomenės gyvenimo socialinio, ekonominio, aplinkosaugos, sveikatos apsaugos, technologijos, kultūros ir rekreacijos aspektų plėtotę tam tikroje teritorijoje. (Bagdzevičienė, Rimas, Venckus, 2002; Mačys, Stemkauskas (Simanavičienė, Kilijonienė, 2004).

R. Bagdzevičienė (2003) teigia, kad nėra visuotinai priimto regionų plėtros proceso apibrėžimo, nes šis procesas yra kompleksinis. Anot minėtos autorės, regionų plėtra yra toks regioninės sistemos funkcionavimo būdas, kuris nukreiptas į teigiamą gyvenimo lygio ir kokybės dinamiką, aprūpintą pastovia, subalansuota teritorijos potencialų (socialinio, išteklių, ūkio,

ekologinio) reprodukcija. Taigi regionų plėtra yra visuotinai priimta regioninės būklės norma ir bet kurie nukrypimai nuo jos tampa plėtros problemomis.

Regionų plėtrą socialiniu aspektu analizuoja profesorius T. Sorensenas (2000). Pagal jį regionų plėtrą lemia tokie faktoriai: biofizikos išteklių, geografinis prienamumas, žmogiškieji ir socialiniai išteklių, demografiniai išteklių, gyvenimo kokybė, naujos technologijos, viešosios infrastruktūros, verslo vystymas, internacionalinis bendravimas. Pagal P.A. Džuljeną ir R. Leičansą (2001) konkretaus regiono dinaminės plėtros pagrindą, sudaro gamtiniai išteklių arba sąlygos, suteikiančios regionui visišką pranašumą, o svarbiausiu įvairių užsienio atorių nuomone laikomas ekonominis regioninės plėtros aspektas. Šalia socialinių ir ekonominių aspektų turėtų būti gamtosauginiai aspektai, kurie yra svarbūs ne tik subalansuotosios plėtros prasme, bet ir todėl, kad sveika aplinka padeda siekti ekonominės veiklos aktyvumo (Bagdzevičienė, 2003).

Pagal įvairias atliktas regioninės plėtros analizės R. Bagdzevičienė (2003) išskiria tokias Lietuvos regionų plėtros problemas: *natūralus gyventojų prieaugis pasižymi mažėjimo tendencija; pensinio amžiaus gyventojų skaičius auga; visuose regionuose mažėja užimtumo lygis ir didėja nedarbo lygis; BVP vienam gyventojui augimo tempai lėtėja; ekonomiškai silpniems regionams nepakanka kvalifikuotos darbo jėgos; ne visuose regionuose pakankamas infrastruktūros išsivystymo lygis; tiesioginės užsienio investicijos regionuose paskirstomos labai netolygiai.*

Regionų ekonomikos plėtros strategijoje (2002) išskiriamos dvejopos regionų plėtros ekonominės skatinimo priemonės: tiesioginio ir netiesioginio poveikio.

Labiausiai paplitusios *tiesioginio skatinimo* priemonės: lengvatinio kreditavimo sistemos, subsidijos kapitalinei statybai, darbuotojų rengimo ar perkvalifikavimo išlaidų dengimas, gamybos pajėgumų perkėlimo išlaidų kompensavimas, mokesčių lengvatos ar visiškas atkleidimas nuo mokesčių tam tikram laikotarpiui, pagreitinotas amortizacijos taikymas, elektros energijos tarifų mažinimas.

Taikomos *netiesioginės paramos priemonės*: specialios atsilikusių regionų plėtros vyriausybės programos, moksliniai pramoniniai kompleksai, kuriamos valstybės įmonės, stambūs valstybiniai užsakymai tuose regionuose įsikūrusioms įmonėms ir kita.

Vyriausybės priimtos regioninės plėtros programos turi garantuoti ilgalaikę plėtrą. Lietuvoje regioninei plėtrai įgyvendinti yra priimta eilė įstatymų, nutarimų bei programų: Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatymas (2000, 2002), Lietuvos Respublikos apskrities valdymo įstatymas (1994), Valstybės ilgalaikės raidos strategija (2002), Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 metų strategija (2002), Darnaus vystymosi strategija (2003), Lietuvos Respublikos teritorijos bendrasis planas (2002), Lietuvos regioninės politikos iki 2013 metų strategija (2005), Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl probleminių teritorijų“ (2007), Regionų socialinių ir ekonominių skirtumų mažinimo programa (2007), Lietuvos Respublikos regionų

plėtros programa (2002) Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl probleminių teritorijų išskyrimo kriterijų“ (2003,2006).

Siekiant skirtumų tarp didžiųjų miestų ir kitų regioninių centrų, tarp miesto ir kaimo mažinimo, Lietuvos regioninės politikos iki 2013 metų strategijoje (2003) įgyvendinimas remiasi Lietuvos nacionalinės regionų plėtros politikos suformuluotomis veiklos kryptimis: sustiprinti penkis regioninius ekonominės plėtros centrus (ir du didelį potencialą turinčius subcentrus) bei papildomai skirti dėmesio išskirtų probleminių teritorijų (savivaldybių) plėtrai.

Ž. Simanavičienė, A. Kilijonienė (2004) teigia, kad silpnųjų identifikavimas strategijose apibūdina regiono plėtros netolygumus, t.y. nurodo tas regioninės plėtros kryptis, kurias reikia tobulinti.

Lietuvos ūkio plėtros iki 2015 metų strategijoje (2002), siekiant užtikrinti aukšto gyvenimo lygio galimybes, numatyta plėtoti šias kryptis: *didinti šalies regionų sanglaudą, mažinant ekonominius, socialinius, išsilavinimo sąlygų ir administracinių gebėjimų skirtumus tarp jų; užtikrinti harmoningą regionų ekonominę plėtrą bei didinti jų konkurencingumą, atsižvelgiant į regionų ypatumus; užtikrinti racionalų regioninės plėtros finansavimą, naudojant tiek šalies, tiek užsienio finansinių šaltinių lėšas; užtikrinti kaimo bendruomenių gyvybingumą ir plėtrą; skatinti partnerystę.*

Kaip matyti iš Lietuvos regioninės politikos iki 2013 metų strategijos (2003) silpnųjų identifikavimo, šalies regionų plėtrą stabdo šios problemos: *gyventojų pajamų ir nedarbo (užimtumo) – teritoriniai netolygumai šalyje, mažėja socialinė sanglauda (didėja skirtumai tarp regionų pagal socialinę sanglaudą apibūdinančius rodiklius); nepakankamai išplėtoti regioninių centrų transporto ryšiai ir infrastruktūra su aplinkinėmis gyvenamosiomis vietovėmis nesudaro sąlygų pastarųjų gyventojams tinkamai naudotis regioninių centrų darbo vietomis, paslaugomis, infrastruktūra ir verslo plėtra, trūkumas modernių ir konkurencingų pramonės ir verslo įmonių, diegiančių inovacijas ir naujas technologijas, žemas kooperacijos lygis tiek tarp stambaus, smulkaus ir vidutinio verslo įmonių, tiek tarp jų ir tyrimų bei technologijų centrų, aukštųjų mokyklų ir kitų mokslo institucijų; nepakankamai išplėtoti regioninių centrų inžinerinė, transporto infrastruktūra ir viešasis transportas, nepakankamai koordinuojamos įvairios valstybės viešosios politikos sritys, skirtos teritoriniams gyvenimo lygio netolygumams sumažinti šalyje.*

Socialinės ir ekonominės būklės rodikliai rodo, kad Lietuvoje nemažėja socialiniai ir ekonominiai skirtumai tarp šalies regionų ir pačiuose regionuose. Siekiant iš esmės pakeisti esamą situaciją, Vyriausybė patvirtino Vidaus reikalų ministerijos parengtą Regionų socialinių ir ekonominių skirtumų mažinimo 2007-2010 metų programą ir jos įgyvendinimo priemonių planą (2007). Regionų socialinių ir ekonominių skirtumų mažinimo 2007-2010 metų programa skirta visų Lietuvos regionų plėtrai skatinti: *kompleksiškai plėtoti probleminių teritorijų urbanistinę*

infrastruktūrą, didinti šių teritorijų gyvenamosios aplinkos patrauklumą; atnaujinti daugiabučius gyvenamuosius namus ir plėtoti socialinę būstą probleminėse teritorijose; kompleksiskai plėtoti kaimo gyvenamųjų vietovių infrastruktūrą probleminėse teritorijose; skatinti probleminių teritorijų gyventojų bendruomenines iniciatyvas; plėtoti socialinę infrastruktūrą probleminėse teritorijose; subsidijuoti darbo vietų steigimą, ypač daug dėmesio skirti ilgalaikio nedarbo problemoms spręsti; gerinti probleminėmis teritorijomis pripažintų savivaldybių administracijų valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, administracinius gebėjimus. Taigi šioje programoje didžiausias dėmesys skiriamas probleminiams Lietuvos regionams.

Siekiant subalansuotos plėtros, būtina skatinti ūkio pertvarkymą ir modernizavimą smunkančios pramonės regionuose, mažinti nedarbą didžiausio nedarbo regionuose, plėtoti labiausiai atsilikusius kaimo regionus pertvarkant ir restruktūrizuojant jų ūkį, reformuoti žemės ūkio gamybą, skatinti naujus verslus ir paslaugų kūrimą, taip pat skatinti užsienio, visų pirma Europos Sąjungos, investicijas į regionus.

Regioninei plėtrai būtina valstybės parama, kuri vykdoma per Vyriausybės atsilikusių regionų plėtros programas, pagal kurias statomi infrastruktūros objektai (ypač tiesiami magistraliniai keliai), moksliniai pramoniniai kompleksai (mokslo technologijų parkai, inkubatoriai ir pan.), kuriamos valstybinės įmonės, duodami stambūs valstybiniai užsakymai tuose regionuose įsikūrusioms įmonėms ir pan. Valstybės pagalba probleminėms teritorijoms teikiama šiomis priemonėmis: sudarant palankesnes sąlygas panaudoti ES struktūrinės paramos lėšas probleminėse teritorijose vykdomiems projektams; vykdant probleminių teritorijų plėtros programas, finansuojamas iš nacionalinio biudžeto, taip pat kitas programas.

Apibendrinant šį skyrių, galima teigti, kad regionų plėtra orientuota į socialinių, ekonominių, aplinkosaugos, ekologinių, gamtinių, technologijos, kultūros, rekreacijos aspektų plėtotę tam tikroje teritorijoje, užtikrinant teigiamą gyvenimo lygį joje. Regionų skatinimo priemonės yra dvejopos: tiesioginio ir netiesioginio poveikio.

1.3. ES struktūrinių fondų paramos, kaip priemonės, galimybės regioninei politikai plėtoti

1.3.1. ES struktūrinių fondų paramos priemonės

Prieš tai esančiame skyriuje išsiaiškinta, kad Valstybė regioninius skirtumus mažina tiesioginėmis ir netiesioginėmis priemonėmis, tačiau vien Valstybės priemonių regioniniams skirtumams sumažinti nepakanka, todėl taikomos ir ES regioninius skirtumus mažinančios priemonės.

ES regioninė politika yra įgyvendinama per aukščiausio lygio administracinius-teritorinius vienetus – NUTS I, NUTS II, kartais NUTS III regionų sistemas (Decand, 1996); Graužinis, 2001).

Pagal dabartinę NUTS klasifikaciją NUTS 1 lygyje visos valstybės narės padalintos į sveiką regionų skaičių. Po to kiekvienas iš jų padalintas į NUTS 2 lygio regionus, o šie, savo ruožtu, į 3-iojo lygio regionus.

Lietuva aukščiausiu (pirmu) lygmeniu į regionus nedalijama ir traktuojama kaip pirmojo lygmens Europos regionas (Bertašiūtė, 2001), taigi ir ES priemonės nukreiptos į Lietuvą, kaip į vieną regioną.

Struktūrinių fondų veiklos terminais 2000-2006 m. laikotarpyje visuose Europos regionuose išskiriami 1,2,3 tikslų regionai: *regionai, kurie atsilieka plėtrai; teritorijos, kuriose dominuoja nuosmukyje esanti pramoninė veikla; teritorijos, kuriose dominuojanti veikla yra atsilikęs žemės ūkis.*

Bendras šių regionų bruožas – pernelyg didelė priklausomybė nuo keleto tradicinių ekonominių veiklų, kurios jau nebegali būti produktyvios, sukurti naujų darbo vietų ir atnešti pajamų (Projekto „Partnerystė sisteminiam regionų plėtros specialistų rengimui – PASTRE“ vaizdinė medžiaga, 2007).

Lietuva ES kontekste traktuojama kaip 1 tikslo regionas. Parama pagal 1 tikslą yra skiriama siekiant sumažinti atotrūkį, kuris skiria atsiliekančius regionus nuo kitų Sąjungos regionų. Diduma turimų fondų yra skiriami tokios infrastruktūros kūrimui, kaip transportas, vandens tiekimas, atliekų perdirbimas, telekomunikacijos, sveikatos apsauga ir švietimas, nepamirštant ir paslaugų, kurios leidžia stiprinti dažnai trapius gamybinius santykius. 1 tikslui priklauso regionai, kur BVP vienam gyventojui nesiekia 75 proc. Sąjungos vidurkio (Mažylis, Bartkutė, Tirvienė, 2004).

Pagrindinės kliūtys, stabdančios 1 tikslui priklausančių regionų plėtrą (Europos bendrija, 2003):

- ✓ *žemas bendrų investicijų lygis;*
- ✓ *nedarbo lygis dažnai yra aukštesnis negu vidutinis;*
- ✓ *nepakankamai išvystyta paslaugų sritis, skirta verslui ir bendruomenei;*
- ✓ *nėra ekonominei veiklai reikalingos pagrindinės infrastruktūros.*

ES regioninė politika, siekianti finansinėmis priemonėmis bei koordinuojant nacionalines regionines politikas mažinti ES valstybių ekonominio ir socialinio išsivystymo skirtumus, 2004-2006 m. laikotarpiu vykdyta ir dar vykdoma per ES biudžeto integralia dalimi esančius keturis struktūrinius fondus: Europos socialinį fondą (*the European Social Fund, ESF, angl.*), Europos regioninės plėtros fondą (*the European Regional Development Fund, ERDF, angl.*), Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondą (*the Guidance Section of the Agriculture Fund, EAGGF, angl.*) bei Finansinį instrumentą žuvininkystei remti (*the Financial Instrument for Fisheries Guidance, FIFG, angl.*), bei Europos Sąjungos (Mastrichto) sutartimi įsteigtą Sanglaudos fondą (Gečas, Jakubavičius, Vijeikis, 2004; ES struktūrinių fondų paramos vadovas, 2004; Evand, 2005)).

Kiekvienas iš keturių Struktūrinių fondų yra skirtas konkrečiai sričiai pagal atskiras temas (Lietuvos 2004-2006 m. bendrasis programavimo dokumentas, 2004; Lietuvos bendrojo programavimo dokumento ir jo priedų santrauka, 2005).

Europos Regioninės plėtros fondas (European Regional Development Fund - ERDF). Tikslas: mažinti regioninius skirtumus, skatinti subalansuotą plėtrą, stiprinti ekonominę ir socialinę sanglaudą, koreguojant regioninius netolygumus ir prisidedant prie regionų plėtros. Paramos sritys:

- ✓ Investicijos į infrastruktūrą;
- ✓ Investicijos į gamybinį sektorių (darbo vietų kūrimas)
- ✓ Parama vietinei plėtrai ir SVV
- ✓ Techninė parama

Europos Socialinis fondas (European Social Fund - ESF). Jo užduotis - mažinti nedarbą, didinti žmogiškuosius išteklius ir skatinti profesinę integraciją. Šis fondas taip pat siekia skatinti aukšto lygio profesionalumą, vyrų ir moterų lygybę, subalansuotą plėtrą ir ekonominę bei socialinę sanglaudą. Paramos sritys:

- ✓ Bedarbių (tame tarpe jaunų) integracija į darbo rinką
- ✓ Lygių įsidarbinimo galimybių rėmimas
- ✓ Moterų užimtumo gerinimas
- ✓ Švietimo ir profesinio mokymo sistemų gerinimas
- ✓ Kvalifikuotos darbo jėgos ugdymas
- ✓ Žmogiškųjų išteklių rėmimas tyrimų ir plėtros srityje
- ✓ Informacinės visuomenės plėtra

Europos Žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondas (European Agricultural Guidance and Guarantee Fund - EAGGF). Tai kaimo plėtros politikos finansinis svertas. Šis fondas padalytas į du skyrius: Garantijų skyrių ir Orientavimo skyrių. Tik Orientavimo skyrius yra struktūrinis fondas. Paramos sritys:

- ✓ Ūkių restruktūrizavimas
- ✓ Parama jauniems ūkininkams
- ✓ Parama perdirbimo ir marketingo priemonėms
- ✓ Nauji ūkininkavimo metodai
- ✓ Alternatyvi ekonominė veikla kaimo vietovėse (pvz. kaimo turizmas)
- ✓ Miškininkystė ir agro-aplinkosauga

Finansinis instrumentas žuvininkystei reguliuoti (Financial Instrument for Fisheries Guidance - FIFG). Šio fondo užduotis - siekti subalansuoto išteklių valdymo, remiant ekonominės veiklos perorientavimą vietovėse, kur verčiamasi žuvininkyste. Paramos sritys:

- ✓ Pasiūlos ir paklausos subalansavimas

- ✓ Konkurencingumo skatinimas
- ✓ Perdirbimas ir marketingas
- ✓ Teritorijų priklausomumo. nuo žuvininkystės restruktūrizavimas

Dar vienas ES finansinis instrumentas yra vadinamasis *Sanglaudos fondas* (Cohesion Fund), iš kurio remiami stambūs (per 10 mln. eurų vertės) aplinkosaugos ir transporto infrastruktūriniai projektai. Paramos kriterijai:

- ✓ aplinkos apsaugos ir transporto projektai šalims, kurių BNP/1 gyventojui mažesnis nei 90% ES vidurkio (Airija, Graikija, Ispanija, Portugalija)

2007-2013 metais ES parama skiriama tik iš dviejų fondų: Europos regioninės plėtros bei Europos socialinio fondo. Anksčiau ES struktūriniam fondams priklausę Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo Orientavimo skyrius bei Žuvininkystės orientavimo finansinis instrumentas po reformos perėjo atitinkamai į Bendrosios žemės ūkio politikos bei Bendrosios žuvininkystės politikos reguliavimo sferą (Lietuvos ūkio ministerija, 2008).

ES struktūriniam fondams būdinga tai, kad ES biudžeto lėšos skiriamos investicijų forma. Socialinė parama, anot V. Nakrošio (2003), ES valstybių narių ar regionų gyventojų gerovę gali padidinti tik trumpą laikotarpį, o investicijos gali sudaryti sąlygas regionų ilgalaikiai plėtrai bei struktūrinei pertvarkai ir taip mažinti jų atsilikimą nuo ES vidurkio.

Pagal Bachtler ir Taylor (2003) (Mačys, 2006), galima nurodyti penkias skirtingas ES struktūrinių fondų sukuriamas pridėtinės vertės rūšis:

1. Sanglaudos sukuriama pridėtinė vertė, kurią nusako ekonominių ir socialinių skirtumų tarp atskirų šalies regionų mažėjimas, sukuriant naujas ir išsaugojant senas darbo vietas regione.
2. Politinė pridėtinė vertė, apimanti išsiplėtusį vietinių verslininkų, piliečių ir politikų bendradarbiavimą.
3. Įgyvendinimo politikos sukurta pridedamoji vertė apima nacionalinį ir vietos papildomumą finansavimą, privataus verslo plėtrą, inovacijas, papildomai įgyvendinamas nacionalines regioninės politikos priemones.
4. Operacinė pridėtinė vertė apima ilgą sąrašą metodų, techninių priemonių ir institucinių pertvarkymų, kurie buvo plačiai paskleisti, įgyvendinant ES struktūrinę politiką. Pagrindinę vietą užima partnerystės principas, kuris regioninės politikos planavimu ir įgyvendinimui suteikia visišką skaidrumą ir koordinavimą.
5. Mokomoji pridėtinė vertė atsiranda iš apsikeitimo praktine patirtimi, geros praktikos sklaidos ir „mokomųjų įgūdžių“ institucionalizavimo.

ES regioninė politika per struktūrinius fondus daugiausia remia ekonominį ir socialinį, iš dalies aplinkosauginį atsilikusių regionų vystymą. Nuošalėje lieka kultūrinis regionų identitetas, regioninė įvairovė. Šios sritys remiamos įvairių kitų programų, fondų pastangomis.

ES regioninės politikos teikiamas finansinės paramos dydis ir plačios lėšų panaudojimo galimybės suponuoja išvadą, kad yra būtina užtikrinti regioninės politikos įgyvendinimą šalyje, tokiu būdu veikiant šalies ekonominę ir socialinę plėtrą.

Europos Sąjunga nefinansuoja visų problemų sprendimo, o tik prisideda prie regionui skiriamų lėšų, t.y. padeda spręsti probleminius klausimus. Kadangi pastaraisiais metais regioninių skirtumų problema labai aktuali, todėl būtina optimaliausiu būdu išnaudoti tiek valstybės, tiek ES regioninei plėtrai skatinti teikiamas priemones.

Es struktūrinių fondų parama – yra viena iš ES paramos Lietuvai priemonių, kuri 2004-2006 m. laikotarpiu vykdyta iš ES struktūrinių fondų: Europos socialinio fondo, Europos regioninės plėtros fondo, Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo bei Finansinio instrumento žuvininkystei remti. 2007-2013 m. laikotarpiu 2007-2013 metais ES parama skiriama tik iš dviejų fondų: Europos regioninės plėtros bei Europos socialinio fondo.

1.3.2. ES struktūrinės paramos sritys ir problemos

Sunku apibrėžti, kiek struktūrinė parama prisideda prie ekonominės - socialinės regionų sanglaudos konkrečioje šalyje. ES parama Lietuvoje skiriama remiantis programavimo principu, t.y. ne pavieniams projektams, o integruotoms, daugiametėms ir ES gaires atitinkančioms plėtros programoms įgyvendinti (Nakrošis, 2003).

Pagrindinis dokumentas, kuriuo buvo remtasi rengiant projektus ES struktūrinei paramai gauti buvo Lietuvos 2004-2006 m. Bendrasis programavimo dokumentas (toliau BPD). Lietuvos BPD išdėstytas nacionalinis strateginis socialinės ir ekonominės plėtros planas 2004-2006 metams. Pagal šį strateginį planą išskirti prioritetai:

- Socialinės ir ekonominės infrastruktūros
- Žmogiškųjų išteklių plėtra
- Gamybos sektoriaus plėtra
- Kaimo plėtra ir žuvininkystė
- Techninė parama.

Šių prioritetų įgyvendinimui skirta apie 3,09 mlrd. litų ES ir 1,07 mlrd. litų Lietuvos Respublikos lėšų.

Regioninius klausimus BPD tiesiogiai ir netiesiogiai nagrinėjo įvairiais būdais: ji teikė dideles investicijas transporto sričiai (tarptautinių koridorių ir vietinio tinklo plėtrai), energetikai

(jungtys su Vakarų energetikos sistema), taip pat aplinkos apsaugos, turizmo, žuvininkystės infrastruktūrai ir t.t. Ne mažiau svarbios buvo investicijos į tokias sritis kaip švietimas ir mokymas, sveikatos apsauga ir informacinė visuomenė, nes šios investicijos leido įgyvendinti kitus šio plano tikslus, t.y. plėtoti žmogiškuosius išteklius ir verslo konkurencingumą. BPD strategija neišskyrė kurios nors prioritetinės krypties ar priemonės, orientuotos į konkrečią valstybės teritoriją, bet pati BPD strategija stiprina stiprų regioninį aspektą.

Pagal naujus 2007–2013 m. ES reikalavimus Lietuvos bendrąjį programavimo dokumentą pakeičia keletas tarpusavyje suderintų paramos panaudojimo strateginių dokumentų. ES struktūrinių fondų parama Lietuvai 2007–2013 m. teikiama pagal ES struktūrinės paramos panaudojimo strategiją ir atskiras veiksmų programas, skirtas strategijai įgyvendinti.

Strategijoje nustatytas pagrindinis ES struktūrinės paramos panaudojimo tikslas – gerinti sąlygas investuoti, dirbti ir gyventi Lietuvoje, kad ūkio augimo teikiama nauda pasiektų visus Lietuvos gyventojus. Veiksmų programos padės įgyvendinti strategijoje iškeltus tikslus ir uždavinius.

Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programa (2007) skirta visų darbingo amžiaus Lietuvos gyventojų mobilizavimui, nes investicijos į Lietuvos žmonių žinias, gebėjimus, aktyvumą, verslumą patikimai garantuoja ilgalaikį ūkio augimą. Šiai veiksmų programai skirta 13,8 proc. ES struktūrinės paramos lėšų.

Ekonomikos augimo veiksmų programai (2007) numatoma skirti didžiausią paramos lėšų dalį – 45,7 proc. Svarbu, jog net 10 proc. lėšų numatoma skirti ūkio konkurencingumui ir ekonomikos augimui skirtiems moksliniams tyrimams ir technologinei plėtrai.

Sanglaudos skatinimo veiksmų programa (2007) turi įgyvendinti viziją apie darnesnę visuomenę. Taigi gyvenimo aplinkos ir kokybės gerinimui, mažinant atskirų regionų skirtumus, skiriama 39,1 proc. visos 2007-2013 m. ES struktūrinės paramos.

Techninės paramos veiksmų programa (2007)– specialioji, papildoma veiksmų programa, skirta administruoti teminėms veiksmų programoms. Šiai veiksmų programai skirta 1,4 proc. ES struktūrinės paramos lėšų.

ES ir Lietuvos regioninės politikos prioritetais 2007 – 2013 m. išlieka žmogiškųjų išteklių rėmimas ir efektyvus panaudojimas, harmoningas ir subalansuotas vystymasis Bendrijoje. Svarbūs 2007-2013 m. programinio laikotarpio pokyčiai, kurie yra aktualūs Lietuvai, yra šie: *institucinių gebėjimų stiprinimo ir viešojo administravimo efektyvumo didinimo priemonės galės būti finansuojamos iš ES struktūrinių fondų*; kaimo plėtros ir žuvininkystės restruktūrizavimas nebus sudėtinė ES struktūrinių fondų dalis, nors iš ES struktūrinių fondų galės būti finansuojamas ekonominės veiklos įvairovės skatinimas kaimo ir nuo žuvininkystės veiklos priklausomose

vietovėse bei bus reikalingas ES struktūrinių fondų paramos suderinimas su parama iš Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai bei Europos žuvininkystės fondo (Finansų ministerija, 2007).

Remiantis Lietuvos 2007–2013 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo strategijos konvergencijos tikslui įgyvendinti (2007), išskirtos *problemos, kurios sąlygoja regionų atsilikimą ir atotrūkį*. Problemas galima suskirti į bendras, orientuotas į žmones, gamybinio sektoriaus bei infrastruktūrą.

Bendros problemas, kurios įtakoja regionų atsilikimą - maža vidaus rinka, geografiškai nutolusi nuo labiau išsivysčiusių rinkų, ribotas tiesioginių užsienio investicijų srautas, blogėjanti demografinė situacija: trumpa vidutinė gyvenimo trukmė, mažas gimstamumas, didelė emigracija (ypač jaunų žmonių); neoptimali viešojo sektoriaus valdymo sistema, lėtas viešųjų paslaugų perkėlimas į elektroninę erdvę, efektyvaus ryšio tarp aukštojo mokslo ir verslo nebuvimas.

Pagal minėtą strategiją galima išskirti šias į žmones orientuotas problemas: nepanaudojamas didelis darbingo amžiaus, tačiau ekonomiškai neaktyvių gyventojų potencialas, didelė žemės ūkyje dirbančiųjų dalis, struktūriškai nepalankus nedarbas, tebesantis gana aukštas jaunimo nedarbas, didelis ilgamečių bedarbių skaičius, didėjantis kvalifikuotos darbo jėgos trūkumas, žemas mokymosi visą gyvenimą lygis, menkas švietimo sistemos prisitaikymas teikti tęstinio mokymo paslaugas bei bendradarbiavimas su partneriais, aukštas tyrėjų vidutinio amžiaus vidurkis, labai mažas privačiame sektoriuje dirbančių tyrėjų skaičius.

Taip pat pagal strategiją išskiriamos *gamybos sektoriui būdingos problemas*: žemas ūkio produktyvumas, didelis energijos intensyvumas, mažas aukštųjų ir vidutiniškai aukštų technologijų produktų, taip pat paslaugų (išskyrus transporto) eksportas, žemas inovatyvumas, menka inovacinė veikla, labai žemas įmonių investicijų į MTTP lygis bei silpna mokslinių tyrimų bazė, silpnas bendradarbiavimas tarp įmonių ir viešojo sektoriaus mokslo ir tyrimu įstaigų, žemas verslumo lygis, tebesantys verslo aplinkos trūkumai, nepakankamas mažų ir vidutinių įmonių prieinamumas prie finansavimo šaltinių, didelė priklausomybė nuo žemės ūkio ekonominės veiklos kaime.

Strategijoje išskiriamos *infrastruktūros problemas*: silpna atskirų transporto rūšių sąveika; neišvystytas susisiekimas automobilių keliais ir geležinkeliais per Lenkiją su kitomis ES šalimis; žemas techninis transporto infrastruktūros lygis; energijos gamyba, tiekimas ir vartojimas šalyje yra neefektyvus, didelė dalis energetinės infrastruktūros yra pasenusi; ribotas priėjimas prie plačiajuosčio interneto ryšio, sveikatos priežiūros sistemos ištekliai ir paslaugų infrastruktūra nepriderinti prie gyventojų poreikių ir neatitinka kokybės reikalavimų; platus, tačiau neoptimalus švietimo ir mokslo institucijų tinklas, skurdi jų bazė; aiškaus turizmo įvaizdžio nebuvimas, neišplėta turizmo infrastruktūra ir paslaugos, paveldo objektai nepritaikyti turizmo poreikiams, nepakanka turizmo informacijos; gyventojų vartojamas geriamas vanduo neatitinka sveikatos reikalavimų, dalis vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros neatitinka poreikių; aukšti ir

didėjantys išsivystymo ir gyvenimo kokybės netolygumai tarp atskiru Lietuvos regionų bei miesto ir kaimo, dideli miestų urbanistinės infrastruktūros trūkumai mažesniuose miestuose

Šios strategijos plėtros tikslų siekiama investuojant į tris esmines šios strategijos įgyvendinimo prioritetines kryptis:

1. *Produktyvūs žmogiškieji ištekliai žinių visuomenei.*
2. *Konkurencinga ekonomika.*
3. *Gyvenimo kokybė ir sanglauda.*

Taigi ES paramos panaudojimas yra labai svarbi priemonė regioniniams skirtumams Lietuvoje mažinti. Tačiau Lietuvos regioninių skirtumų vien ES struktūriniu parama sumažinti nepavyks, nes ES struktūriniai fondai finansuoja ne visas regionuose tobulintinas sritis. Nors ES struktūrinės paramos priemonėmis sprendžiama daugelį fizinės infrastruktūros problemų, tačiau struktūrinė pagalba neprieinama tokioms svarbioms sritims, kaip viešosios tvarkos palaikymas, socialinė apsauga.

1.3.3. ES struktūrinių fondų finansuojamiems projektams reikalingi gebėjimai

Kad būtų įgyvendintos ES regioninės politikos priemonės, būtų išspręstos problemos, sąlygojančios regionų atsilikimą, reikia rengti ir įgyvendinti projektus. J. Doe (2002-2004) nurodo, kad projektų valdyme reikia numatyti krizių intervencijas, sprendimo priėmimo būdus ir priemones, įvertinti prioritetus, siekti ilgalaikio sprendimų priėmimo, tikslų ir veiksmų atitikimo, laikytis įsipareigojimų.

Pagal V. Nakrošį (2003), rengiant projektus reikia remtis projekto ciklo etapais: programavimu, identifikavimu, formulavimu, finansavimu, įgyvendinimu ir vertinimu. Aukšto lygio projektai parengiami tik gebant identifikuoti projektų idėjas pagal programas, priedus, konkursinius dokumentus, mokant atlikti problemų analizę. Identifikavimo metu reikalinga atlikti problemų analizę ir pasirinkti pagrindinį projekto uždavinį. Projektininkai rengdami paraiškas turi žinoti, kas gali teikti paraiškas, kokie projektai gali būti finansuojami, kokios yra finansuojamos ir nefinansuojamos veiklos, koks yra minimalus ir maksimalus paramos dydis, kokia yra minimali ir maksimali projekto trukmė, kokie yra finansuojami ir nefinansuojami kaštai, kokia yra paraiškos forma, kokie yra atrankos kriterijai, kokios yra atrankos, sutarčių sudarymo, projektų priežiūros ir kontrolės procedūros.

Pagal Bostono universiteto Korporacijos mokslo centro (Boston University Corporate Education Center) pateiktą projektų vadybos kompetencijų modelį išskiriamos projektinei veiklai reikalingos techninės, asmeninės bei verslo ir vadovavimo kompetencijos (žr. 2 lentelė).

Projektų valdymo kompetencijos

Techninės kompetencijos	Asmeninės kompetencijos	Verslo ir valdymo kompetencijos
Integracijos (visumos) valdymas, Apimties vadyba (angl. scope management) Laiko vadyba (angl. time management), Kainos (išlaidų) vadyba (angl. cost management) Kokybės vadyba (angl. quality management) Žmogiškųjų išteklių vadyba (angl. Human resource management) Bendravimo vadyba (angl. communication management) Rizikos vadyba (angl. risk management), Pirkimų vadyba (angl. procurement management)	Siekiai ir veiksmai (achievement and action), Pagalba ir paslaugos (helping and human services) Įtaka ir įtaiga (impact and influence) Valdymo (vadovavimo) (managerial) Pažinimas (cognitive) Asmeninio efektyvumo (personal effectiveness)	Verslo požiūris (enterprise – view) Verslininkiškasis sumanumas (business acumen) Organizaciniai sugebėjimai (organizational savvy) Produktyvaus darbo aplinka (productive work environment)

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal Bostono universiteto Korporacijos mokslo centro (Boston University Corporate Education Center) pateiktą projektų vadybos kompetencijų modelį <<http://www.butrain.com/mdp/CompModel.asp>>

Iš šios 2 lentelės matyti, kad tinkamai paruošti aukšto lygio projektus reikalingi ne tik asmeniniai, bet ir techniniai bei verslo ir valdymo gebėjimai., papildant juos specifiniais projektų rengimui reikalingais gebėjimais.

Remiantis B. Neverausku ir kitais (2005) skiriami tokie projektiniai gebėjimai:

- *Sugebėjimas aprūpinti projektą ištekliais.* Projektininkas turi žinoti, kiek ir kokių išteklių reikia, kad projektas būtų įgyvendintas. Jis turi numatyti galima krizes, ligas, avarijas ir pan., reikalaujančias papildomų lėšų.
- *Sugebėjimas formuoti ir motyvuoti personalą.* Žmonių skatinimas įsilieti į kūrybinį darbą projekte siejasi su jų asmeninėmis savybėmis.
- *Techniniai įgūdžiai.* Komandos nariai privalo patys sugebėti išspręsti daugumą projekto uždavinių ir problemų.
- *Politinis nuovokumas.* Projekto komandos nariai turi išmanyti organizacijos politiką. Projekto sėkmė labai priklauso nuo organizacijos vadovybės paramos. Taip pat projektininkai privalo turėti stiprią orientaciją į problemą, o ne į discipliną.
- *Stipri orientacija į tikslą.* Projektinis darbas yra orientuotas į projekto tikslą ir savo veikloje turi pastoviai ieškoti situacijų, veiklos alternatyvų, kurių tikimybė pasiekti geriausio rezultato yra pati aukščiausia.

- *Aukšta savigarba.* Projektai gali greitai patirti nesėkmę, jei komandos nariai nepripažįsta savo klaidų. Visi projekto dalyviai turi savo klaidas pastebėti ir atkreipti dėmesį į kitų kolegų daromas klaidas.
- *Sugebėjimas nugalėti kliūtis.* Netgi labai kruopštus planavimas negali įvertinti visų būsimų projekto aplinkos pasikeitimų, visų galimų kliūčių. Vadovavimo ankstesniems projektams patirtis palaipsniui suformuoja profesinę nuojautą, padedančią numatyti pavojus ir įvertinti riziką. Tačiau kad ta patirtis būtų naudinga, ji turi būti susisteminta ir apibendrinta.
- *Mokėjimas subalansuoti projekto tikslo sudedamąsias dalis.* Išskiriami du projekto tikslo sudedamųjų dalių subalansavimo etapai: *Kaštų, kokybės ir terminų subalansavimas.* Autorių teigimu, šių sudedamųjų dalių subalansavimas kinta priklausomai nuo projekto ciklo. Ciklo pradžioje atrodo, kad projekto rezultatai (kokybė) yra svarbiausi, ir kažkiek yra aukojami kaštai ir terminai. Vykdamas projektą, sparčiausiai kaupiasi kaštai, kurie ima viršyti kokybę ir terminus. Galiausiai, projektui artėjant prie pabaigos, terminai tampa svarbiausia tikslo dalis, gali išaugti kaštai ir (ar) nukentėti kokybė; *Sklandaus projekto komandos darbo užtikrinimas.* To reikia siekiant užtikrinti projekto vykdymą.

Asmuo, dalyvaujantis projektinėje veikloje, turi rasti balansą tarp projekto, organizacijos ir savo paties karjeros tikslų, todėl būtina gebėti nugalėti nesėkmes ir valdyti riziką, nes projektai dažniausiai sužlunga dėl nepakankamo pasirengimo netikėtoms krizėms ir nuokrypoms nuo plano amortizuoti, reikia sugebėti plėtoti ir palaikyti ryšius, būtina turėti derybinius sugebėjimus, turi sugebėti laiku gauti reikiamus išteklius, suformuoti ir motyvuoti personalą, įveikti kliūtis, reikiamai pasirinkti tinkamiausią projekto tikslo sudedamųjų dalių santykį, nugalėti nesėkmes ir valdyti riziką bei palaikyti intensyvią komunikaciją. Tai reiškia, kad projekto vadovas turi būti dar ir geras derybininkas. Taigi galima teigti, kad dalyvaujantys projektinėje veikloje privalo būti plataus išsilavinimo ir geros patirties, kadangi jiems tenka susidurti su įvairių funkcinių sričių problemomis.

Apibendrinant teorinę dalį galima teigti, kad regioninė plėtra neatsiejama nuo nacionalinės ir ES regioninės politikos, kurių bendras tikslas – mažinti atsilikusių regionų skirtumus. Regioniniam atsilikimui mažinti naudojama ES parama, skiriama Lietuvai, kaip vienam regionui, kuri įgyvendinama per ES fondus. ES parama per ES struktūrinius fondus gali pasinaudoti kiekvienas šalies regionas, sugebantis paruošti aukšto lygio projektus. Aukšto lygio projektų paruošimui reikalingi ne tik bendrieji vadybiniai gebėjimai, bet ir specialūs projektiniai gebėjimai.

2. REGIONINĖS PLĖTROS PROBLEMŲ SPRENDIMAS, NAUDOJANT ES STRUKTŪRINIŲ FONDŲ PARAMĄ ŠIAULIŲ APSKRITIES SAVIVALDYBĖSE: OBJEKTYVUS IR SUBJEKTYVUS POŽIŪRIS

2.1. Šiaulių regiono situacijos apžvalga ir kryptys

Išanalizavus ES, Lietuvos regioninės politikos, regioninės plėtros teorinius aspektus, nustatyta, kad Lietuvos regioninė politika yra nukreipta į skirtumą šalies regionuose mažinimą, plėtojant probleminių teritorijų (taip pat ir kaimo) urbanistinę infrastruktūrą, plėtojant socialinę infrastruktūrą probleminėse teritorijose, daug dėmesio skiriant nedarbo problemoms, darbo vietų steigimui, taip pat viešojo administravimo specialistų administraciniams gebėjimams stiprinti. ES politika per struktūrinius fondus remia ekonominį ir socialinį, iš dalies aplinkosauginį atsilikusių regionų vystymąsi. Norint išanalizuoti Šiaulių regiono plėtros kryptis, tikslinga apžvelgti bendrą Šiaulių regiono situaciją. Šiam uždaviniui realizuoti atlikta dokumentų ir kai kurių statistinių duomenų analizė.

Atliekant statistinę Lietuvos regionų analizę remtasi Lietuvos statistikos departamento duomenimis. Geriausiai Lietuvos regionų išsivystymo skirtumus parodo *bendrasis vidaus produktas* (BVP), tenkantis vienam gyventojui. Bendrasis vidaus produktas – bendra visų gatavų prekių ir paslaugų, pagamintų ūkyje per vienerius metus, vertė (Bryan, Leslie, 1997).

Lietuvoje anksčiau BVP buvo skaičiuojamas tik šalies mastu, tačiau didėjant regioninės plėtros reikšmei, nuo 1996 metų BVP pradėtas nustatinėti pagal atskiras apskritis. (Pareigis, Dorofjeva, 2004).

Pagal 2002-2006 m. BVP pokyčius vienam gyventojui galima išskirti itin žemais rodikliais išsiskiriančias kelias apskritis: Tauragės, Marijampolės, Alytaus ir Šiaulių (palyginti su BVP, tenkančiu vienam gyventojui šalies mastu). Žemais rodikliais išsiskiria Šiaulių ir Panevėžio apskritys. Aukščiausias BVP tenkantis vienam gyventojui, viršijantis Lietuvos vidurkį, yra Vilniaus ir Klaipėdos apskrityse (žr. 3 lentelę).

Iš 3 lentelės matyti ryški Lietuvos regionų išsivystymo diferenciacija. Galima pastebėti, kad labiausiai išsivysčiusios pagal BVP vienam gyventojui, palyginti su šalies vidurkiu, % (pagal 2006 m. statistikos departamento duomenis) yra Vilniaus (149,1%), Klaipėdos (104,4%) ir Kauno (97,3%) apskritys. Nuo jų gerokai atsilieka Šiaulių (74,3%), Alytaus (66,6%) Marijampolės (64,1%) ir Tauragės (48,3%) apskritys.

Lyginant 2002-2006 m. BVP pokytį, matyti, kad 2002 ir 2006 metais Šiaulių apskrities BVP, (tenkantis vienam gyventojui, palyginti su šalies vidurkiu, %) neturi tendencijos augti. Jei nuo 2002 m. iki 2004 metų BVP Šiaulių apskrityje didėjo atitinkamai nuo 74,1 iki 77,6 %, tai nuo 2005 iki 2006 m. sumažėjo atitinkamai nuo 74,8 iki 74,3 %.

**Bendrasis vidaus produktas (BVP) vienam gyventojui, palyginti
su šalies vidurkiu, procentais (2002-2006 m.)**

BVP, tenkantis vienam gyventojui, palyginti su šalies vidurkiu, %	2002	2003	2004	2005	2006
Lietuvos Respublika	100	100	100	100	100
Alytaus apskritis	77,3	72,5	70,5	69,2	66,6
Kauno apskritis	94,2	96,1	95,7	97,1	97,3
Klaipėdos apskritis	108,4	106,5	103,5	105,8	104,4
Marijampolės apskritis	66,6	68,6	65,5	64,8	64,1
Panevėžio apskritis	86,6	83,1	85,9	82,3	76,7
Šiaulių apskritis	74,1	75,2	77,6	74,8	74,3
Tauragės apskritis	58	54,1	52,6	50	48,3
Telšių apskritis	83,5	84,5	88,7	87	84,1
Utenos apskritis	82,7	85,1	83,9	83	80
Vilniaus apskritis	143,2	143,5	143,5	144,7	149,1

Šaltinis: Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos vyriausybės (2008),
Prieiga per internetą: <www. stat.gov.lt>.

Nedarbo lygis. Nedarbas yra sudėtinga socialinė ir ekonominė problema, sukianti neigiamų padarinių. Dėl ekonominio nuosmukio prastėja gyvenimo gerovė, daugėja žmogžudysčių, didėja nusikalstamumo, skyrybų skaičius. Nedarbo lygis Lietuvoje nuolat mažėja. 2006 m. nedarbo lygis Lietuvoje buvo 5,6 procentai, o statistikos departamento duomenimis 2007 m. dar sumažėjo iki 5 procentų.

1 priede pateikti nedarbo lygio Lietuvos apskrityse duomenys rodo, kad Šiaulių apskrities nedarbo lygis taip pat nuolat mažėja, o 2007 m. jis buvo mažiausias per pastaruosius penkerius metus – 4,4 procentai (Statistikos departamento duomenys, 2008).

Investicijos. Investicijos tampa pagrindiniu šalies perėjimo iš planinės ekonomikos į rinkos ekonomika stabilizavimo ir efektyvinimo veiksniu (Banevičius, 1997). Užsienio investicijų apimtis yra tos šalies patrauklumo ir jos stabilumo rodiklis (Samuolis, 1999). Tiesioginių investicijų pritraukimas yra svarbus šalies ekonominio didėjimo rodiklis, priklausantis nuo gamybos didėjimo, finansinio stabilumo, verslo infrastruktūros padėties, politinių sprendimų tobulumo ir strateginio vientisumo sprendžiant apmokestinimo, privatizavimo, biurokratijos kliūčių mažinimo klausimus (Štreimikienė, 1999). Kiekvienos teritorijos patrauklumas investicijų požiūriu yra vienas iš svarbiausių rodiklių, formuojant teritorijų ir regionų plėtros planus. Daugiausiai užsienio investicijų

pritraukia maisto ir lengvosios pramonės įmonės. Dauguma šių įmonių yra sutelkta didžiuosiuose miestuose, ir tai padidina tų miestų patrauklumą investicijoms. Kai kurios maisto ir lengvosios pramonės įmonės yra mažesniuose Lietuvos miestuose (Bertašiūtė, 2001). Didieji Lietuvos miestai, turintys įvairių išteklių, turi geresnių galimybių pritraukti investicijas. Atitolę nuo didmiesčių specializuoti miestai ir rajonai pavirto bankrutuojančiais regionais ir pradeda merdėti (Bagdzevičienė, Matekonienė, 2000).

Tiesioginės užsienio investicijos Šiaulių apskrityje atspindi tendenciją didėti, tačiau didžioji dalis atitenka Šiaulių miestui – 225,5 mln. Lt. Mažiausiai investicijų gauna Joniškio savivaldybė, tik 2,9 mln. Lt., Radviliškio – 9,4 mln. Lt

4 lentelė

Tiesioginės užsienio investicijos Šiaulių apskrityje (2002 -2007 m. mln. Lt)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007 (progozė)
Iš viso –	9337,3	10661,9	13183,8	13699,4	16192,6	23895,8	28924,6
Šiaulių apskritis	155,2	165,8	179,1	187,2	193,7	276,6	387,6
Akmenės r. sav.	27,2	30,8	31,0	30,9	31,4	32,0	42,7
Joniškio r. sav.	1,1	0,3	2,1	2,0	1,9	2,7	2,9
Kelmės r. sav.	0,1	0,1	0,5	0,6	0,6	0,7	13,1
Pakruojo r. sav.	6,0	5,9	8,8	5,7	7,6	55,2	63,1
Radviliškio r. sav.	2,8	3,9	4,0	4,9	7,1	6,7	9,4
Šiaulių m. sav.	114,6	121,0	124,8	131,5	137,3	170,8	225,5
Šiaulių r. sav.	3,4	3,8	7,9	11,6	7,8	8,5	30,9

Šaltinis : Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, 2008, Prieiga per internetą: <<http://siauliaitsv.stat.gov.lt/lt/>>

Vertinant tiesiogines užsienio investicijas vienam gyventojui, matyti, kad daugiausia investicijų pritraukia Pakruojo, Akmenės bei Šiaulių miesto savivaldybės. Mažiausiai investicijų tenka Joniškio rajono gyventojams (žr. 2 priedas), tik po 95 Lt vienam gyventojui. Daugiausia investicijų vienam gyventojui – 2261 Lt tenka Pakruojo rajono vienam gyventojui.

Darbo užmokesčio skirtumai. Nėra nė vieno tikslaus ekonomikos ir žmonių gerovės vertinimo rodiklio. Valstybei reikia vertinti daug gerovės vertinimo rodiklių, atlikti jų analizę, kad galėtų spręsti apie ekonomikos sėkmę ir numatyti tolesnius ūkio pertvarkymo tikslus. Todėl verta aptarti žmonių pajamas skirtinguose Lietuvos regionuose. Kylant ekonomikai, didėja ir gyventojų pajamos.

Statistikos departamento duomenimis vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis šalies ūkyje ketvirtąjį 2007 m. ketvirtį sudarė 2052,0 lito ir, palyginti su ketvirtuoju 2006 m. ketvirčiu,

padidėjo 18,5 procento. 3 priede matyti, kad darbo užmokestis visose Šiaulių regiono savivaldybėse kiekvienais metais kyla, tačiau nė vienoje iš jų nepasiekia šalies vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio.

Atlikta Šiaulių regiono plėtros situacijos apžvalga rodo, kad Šiaulių regionas atsilieka nuo Šiaulių regiono vidurkio, nes regiono savivaldybių – ypač probleminių (Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl probleminių teritorijų“, 2007) – Joniškio, Akmenės, Kelmės atskiri rodikliai skiriasi nuo Šiaulių regiono vidurkio rodiklių.

Apžvelgus bendrą Šiaulių plėtros situaciją, reikia įvertinti sritis, kurių tobulinimas prisidėtų prie Šiaulių regiono plėtros. Regiono plėtros kryptis galima nustatyti įvertinant regiono plėtros dokumentus. G. Mačys (2006) teigia, kad regionų plėtros planuose visos apskritys pabrėžia nepakankamai išplėtotą turizmo infrastruktūrą, darbo jėgai imlią ir žemą pridėtinę vertę kuriančią vyraujančią vietos pramonę, prastą įmonių technologinę įrangą, netobulą verslo skatinimo ir rėmimo sistemą, ūkininkų ūkių neefektyvumą ir nepasirengimą konkurencijai Europos Sąjungoje, prastą gyvenimo aplinkos kokybę gyvenvietėse ir neefektyvų atliekų tvarkymą, rajoninių kelių bei miestų gatvių prastą būklę, nykstantį kultūrinį savitumą regionuose ir kita.

Pagal minėtą autorių, visos apskritys pabrėžia pasirengimo eurointegraciniais procesams stoką ir žemus vietinius administracinius gebėjimus. Apskritys prioritetą suteikia gamybos ir paslaugų infrastruktūros, žmogiškųjų išteklių, vietinės infrastruktūros ir konkurencingo žemės ūkio bei kaimo plėtrai.

Siekiant nacionalinės regioninės politikos tikslų – mažinti socialinius ir ekonominius skirtumus tarp regionų ir regionų viduje – apskritys ir savivaldybės turi identifikuoti probleminių teritorijų poreikius. Analizuojant Šiaulių regiono 2007-2013 plėtros planą (2007), išskiriamos šios problemos:

Šiaulių apskrities žmogiškųjų išteklių sektoriaus problemos:

„Protų nutekejimas“: gabių abiturientų, absolventų, aukštos kvalifikacijos specialistų išvykimas į užsienio šalis arba į kitus Lietuvos didžiuosius miestus, inovatyvių iniciatyvų tobulinti apskrities žmogiškuosius išteklius stoka, atslūgęs apskrities savivaldybių, visuomeninių ir kt. organizacijų interesas rengti žmogiškųjų išteklių tobulinimo projektus, realios, pragmatiškos, funkcionalios (ne imituojamos) apskrities organizacijų tarpinstitucinės socialinės partnerystės tradicijų stygius, daugeliui į plėtrą orientuotų apskrities įmonių trūksta atskirų specialybių darbuotojų, ypač statybininkų, pardavėjų, vairuotojų ir kt., lėta Šiaulių miesto aukštųjų mokyklų integracija į bendrą Europos studijų ir mokslo erdvę, stinga specialistų, galinčių kvalifikuotai, grindžiant šiuolaikiniais andragoginiais principais ir metodikomis, vykdyti suaugusiųjų švietimo/perkvalifikavimo veiklas, išliekantis santykinai aukštas nedarbo lygis toliau nuo rajonų centrų nutolusiose gyvenvietėse ir kaimo vietovėse (ypač moterų), menkos kaimo bendruomenių

pirmininkų bei aktyvo projektinės veiklos, socialinių procesų inicijavimo, žmonių telkimo bei valdymo kompetencijos, stinga kompetencijų rengti bei realizuoti konceptualias kultūrinių ir sportinių veiklų programas, tikslingai nukreiptas į įvairių visuomenės grupių socialinio dalyvavimo, pilietiškumo, bendruomeniškumo skatinimą.

Šiaulių regiono ekonomikos augimo problemos:

Vyrauja tradiciniai žemą pridėtinę vertę kuriantys darbai bei žaliavoms imlūs ūkio sektoriai, gamyboje labai menka dalis tenka aukštomis technologijoms, žemas darbo našumas, kvalifikuotos darbo jėgos stoka, žemas tiesioginių užsienio ir privačių investicijų lygis, nepakankamas „plyno lauko“ investicijoms paruoštų sklypų skaičius ir plotas, žemas mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir inovacijų diegimo lygis, nepakankamas verslo ir mokslo bendradarbiavimas, didelė darbo jėgos migracija, sąlygojanti darbo jėgos trūkumą, nepakankamas viešųjų paslaugų verslo įmonėms ir asmenims teikimo intensyvumas ir kokybė, nepakankama parama pradedantiems verslams, žemas bendras IT vartojimo lygis, kelių tinklas neužtikrina reikiamo pralaidumo ir eismo saugumo, žemas techninis visų rūšių transporto infrastruktūros, ypač regioninės reikšmės, lygis, prasta kelio danga, daug neasfaltuotų kelių. žvyrkeliai, palyginus su kitais regionais, sudaro daug didesnę dalį, didelis avaringumas apskrities keliuose, aplinkkelių trūkumas, gatvės nepritaikytos intensyviai transporto eismui, nepakankami saugaus eismo gerinimo ir neigiamo transporto poveikio aplinkai priemonių diegimo tempai, fiziškai ir morališkai pasenę rajonų autobusų parkai netenkina keleivių minimalaus komforto poreikių ir stiprina šiltnamio efekto būseną, didelis geležinkelio fizinis nusidėvėjimas, energetiniai ir vandens tiekimo tinklai neatitinka tarptautinių standartų reikalavimų. Energijos tiekimo linijų ir įrenginių nusidėvėjimas mažina energijos tiekimo patikimumą ir kokybę.

Šiaulių apskrities socialinės būklės ir infrastruktūros problemos:

Dideli socialiniai, ekonominiai ir teritoriniai netolygumai tarp kaimo ir miesto bei atokių vietovių, menkai išvystyta kaimo ir miesto viešoji infrastruktūra (ypač būsto), ribojanti atokių vietovių patrauklumą, būsto sąlygų ir gyvenamosios aplinkos blogėjimas atokiose vietovėse, didelė regiono gyventojų priklausomybė nuo žemės ūkio ekonominės veiklos, neišplėtotas turizmo infrastruktūra, daug apleistų ir nepritaikytų jokiai veiklai kultūros objektų, sveikatos priežiūros įstaigų infrastruktūra neatitinka kokybės reikalavimų, didėja demografinių problemų mastas, dėl neigiamo natūralaus gyventojų prieaugio ir migracijos saldo vyksta visuomenės senėjimas ir keičiasi gyventojų struktūra, didelis mirtingumas nuo širdies ir kraujagyslių ligų bei navikinių susirgimų, nepakankamai išvystyta vandens tiekimo ir nuotekų valymo bei atliekų tvarkymo infrastruktūra, nepakanka oro kokybės gerinimo priemonių, mažas aplinkos monitoringo veiksmingumas., nepakankama visuomenės samprata apie kraštovaizdį kaip žmonių gyvenamąją aplinką, jame esančių gamtos ir kultūros paveldo objektų apsaugos reikmės, principus ir būdus.

Šiaulių apskrities žemės ūkio ir kaimo sektoriaus problemos:

Įvairių žinių ir pažangaus ūkininkavimo stoka, nepakankamas ūkininkų pasirengimas šiai veiklai, menkas kaimo žmonių pasirengimas darbui konkurencinės rinkos sąlygomis, neišplėtota socialinė kaimo infrastruktūra, daug nekonkurencingų, mažo gamybinio pajėgumo ūkių, didelis nedarbas kaimuose, sezoninis užimtumas žemės ūkyje, mažas jaunų ūkininkų skaičius, prasta demografinė padėtis, nepakankamas ūkininkų pasirengimas vesti buhalterinę apskaitą, naudotis šiuolaikine technika ir technologija, nepakankama gaminamų produktų kokybė ir konkurencingumas, neišplėtota kooperacija, neaktyvūs kooperatyvai, kaime ir žemės ūkyje stokojama paslaugų, yra socialinio aprūpinimo, medicinos ir kitų paslaugų suteikimo problemų, maža ūkių specializacija ir veiklos kooperacija, neišplėtota veislininkystė, žemės ūkio technologijos ir produkcijos perdirbimo įmonės neatitinka Europos Sąjungos standartų, žemės ūkyje labai stokojama modernios technikos, nepakankamai sparčiai diegiamos naujos technologijos, neišplėtota inovacinė veikla, nepakankamai panaudojamas žemės ir kapitalo potencialas, žemas darbo našumas, senėjačios kaimo bendruomenės, neugdomi jų lyderiai, kaimo žmonių pasyvumas.

Siekiant nacionalinės regioninės politikos tikslų – mažinti socialinius ir ekonominius skirtumus tarp regionų ir regionų viduje – apskritys ir savivaldybės turi identifikuoti probleminių teritorijų poreikius, planuoti atitinkamas priemones bei instrumentus jų atgimimui, jas įtraukiant į apskričių bei savivaldybių strateginius planus.

Socialiniams ir ekonominiams regionų pranašumams ir trūkumams (t.y. bendrai regiono situacijai) įvertinti, naudojama statistinė regionų analizė, kurios pagrindą sudaro *BVP, nedarbo lygio, investicijų ir vidutinio darbo užmokesčio statistinių rodiklių* analizė. Atlikus trumpą Šiaulių regiono plėtros apžvalgą matyti, kad Šiaulių regionas pagal išskirtus socialinius – ekonominius rodiklius atsilieka nuo Lietuvos regionų vidurkio. Esant skirtingam Šiaulių apskrities savivaldybių išsivystymo lygiui, reikia tobulinti sritis - žmogiškųjų išteklių, socialinės būklės ir infrastruktūros, ekonomikos augimo, žemės ūkio ir kaimo sektorių, kurios prisidėtų prie skirtumų Šiaulių regione mažinimo.

2.2. ES struktūrinės paramos poveikis Šiaulių regiono plėtrai

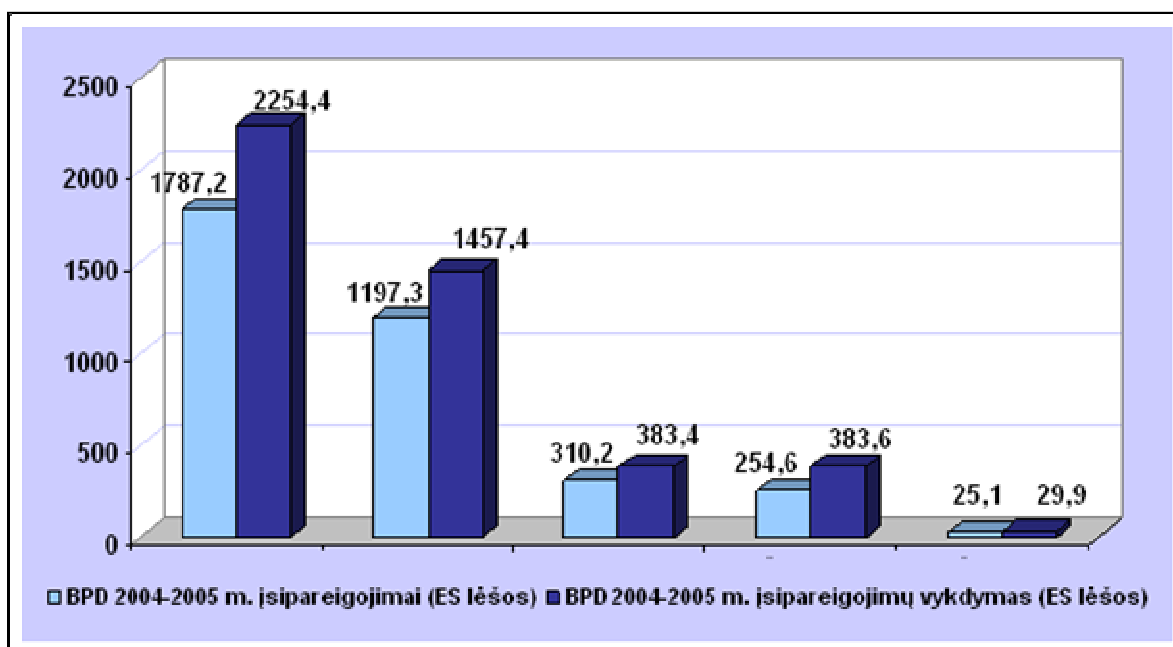
Apžvelgus bendrą Šiaulių regiono plėtros situaciją, nustačius tobulintinas Šiaulių regiono plėtros sritis, tikslinga įvertinti, kaip ES struktūrinių fondų parama prisideda prie šių sričių plėtros. Tam būtina įvertinti ES struktūrinių fondų poveikį Šiaulių regiono plėtrai.

Šiaulių apskritis Lietuvos teritorijos Bendrajame plane sutinkamai su Europos Sąjungos teritorinių statistinių vienetų nomenklatūra prilyginta trečio lygmens regionui, t.y. NUTS-3. Rajonų savivaldybės ir jų seniūnijos priskirtos žemesnio lygmens teritoriniams vienetams, kurie dabar ES vadinami Lokalinais administraciniais vienetais – LAV 1 ir LAV 2 (ES terminas LAU 1 ir LAU 2)

(Šiaulių apskrities 2007-2013 m. regioninės plėtros planas, 2007). Šiaulių apskritis yra vienas iš 1282 NUTS- 3 lygmens ES regionų.

Finansų ministerijos duomenimis (toliau FM) (2007), Lietuva sėkmingai įsisavina ES struktūrinių fondų lėšas pagal 2004 – 2006 m. Bendrąjį programavimo dokumentą. Iki 2007 m. sausio 1 dienos, įgyvendinant iš BPD lėšų finansuojamus projektus, jų vykdytojais yra pateikę mokėjimo prašymų už 2,04 mlrd. litų. Iš jų ES lėšų daliai – už 1,149 mlrd. litų. Minėtai datai Vyriausybė planavo gauti mokėjimo prašymų už 1,558 mlrd. litų, iš jų ES lėšų daliai – už 1,134 mlrd. litų.

Pagal ES reglamentų nuostatas, skirtos lėšos turi būti įsisavinamos tam tikra sparta, pagal N+2 taisyklę. Tai yra, pasirašytų sutarčių lėšos turi būti įsisavintos per einamuosius bei dar dvejus artimiausius metus. 2004 – 2006 m. BPD lėšos – 3,091 mlrd. Lietuvai skirtų ES paramos lėšų – turi būti įsisavintos iki 2008 m. pabaigos.

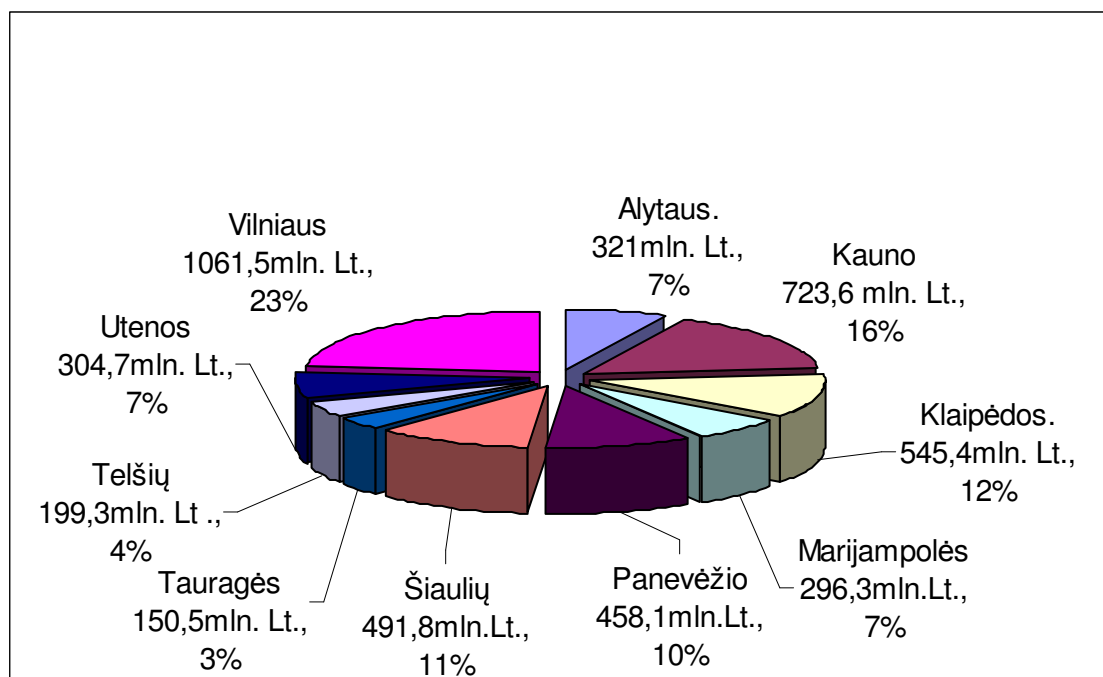
1 pav. ES lėšų įsisavinimas ir atitiktis N + 2 taisyklei įgyvendinat BPD priemones (BPD įgyvendinimo būklė 2007 12 31, mln. Lt)

Šaltinis: N+2 taisyklės stebėseną. Prieiga per internetą: http://www.esparama.lt/lt/bpd/BPD_ataskaitos/n2

Kaip teigia LR Finansų ministerija (FM, 2008), visų ES paramą Lietuvoje administruojančių institucijų apibendrintais duomenimis, nuo 2004-2006 m. BPD įgyvendinimo pradžios iki 2007 gruodžio 31 d. Lietuvoje atrinkti 3533 visus reikalavimus atitinkantys projektai, kuriems numatyta skirti 3 090,9 mln. Lt ES struktūrinės paramos lėšų. Nuo 2004-05-01 iki 2008-04-06 jau įsisavinta, t.y. išmokėta paslaugų teikėjams ir rangovams ir pripažinta kaip deklaruotina

Europos komisijai, 3 041,4 mln. Lt suma, iš kurios 2143,4 mln. Lt suma (69 % numatytų paskirstyti ES lėšų) sudaro ES lėšos.

Nagrinėjant ES struktūrinių paramos lėšų pasiskirstymą pagal regionus, matyti, kad didžiausia dalis lėšų atitenka Vilniaus ir Kauno apskriviai, o mažiausiai Alytaus, Tauragės, Telšių. Šiaulių apskriviai pagal ES struktūrinių fondų lėšas tenka nuo 491,8 mln. Lt paramos.

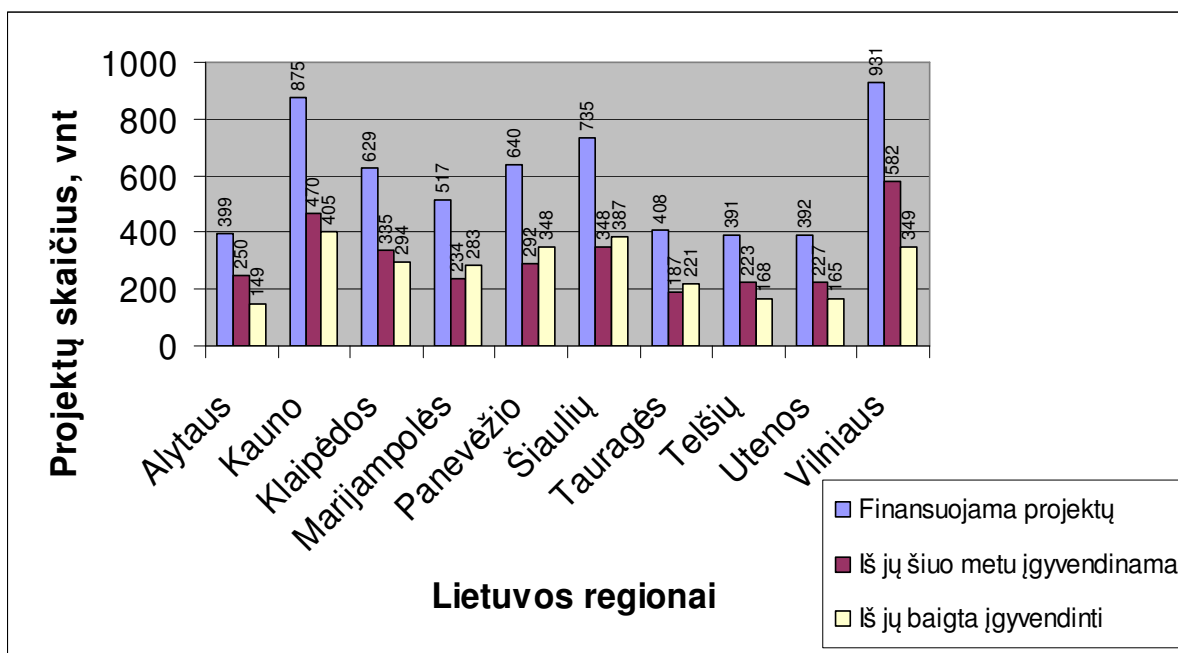

2 pav. ES struktūrinių fondų skirtų lėšų dalis apskrityse (BPD įgyvendinimo būklė 2008-04-06)

Šaltinis: parengta darbo autorės. Prieiga per internetą: <<http://www.esparama.lt/lt/bpd/zemelapis>>

Regioninės politikos departamento Regioninės plėtros skyriaus vedėjo dr. A. Grumado, nuomone, (Jasaitis, 2006) dėl to, kad daugiausia ES subsidijų tenka sostinei ir didmiesčiams, pirmiausia reikėtų kaltinti patį lėšų skirstymo mechanizmą. Lietuva pasirinko konkurencinį paramos teikimo principą, pagal kurį pirmenybė teikiama stipriesiems arba didiesiems.

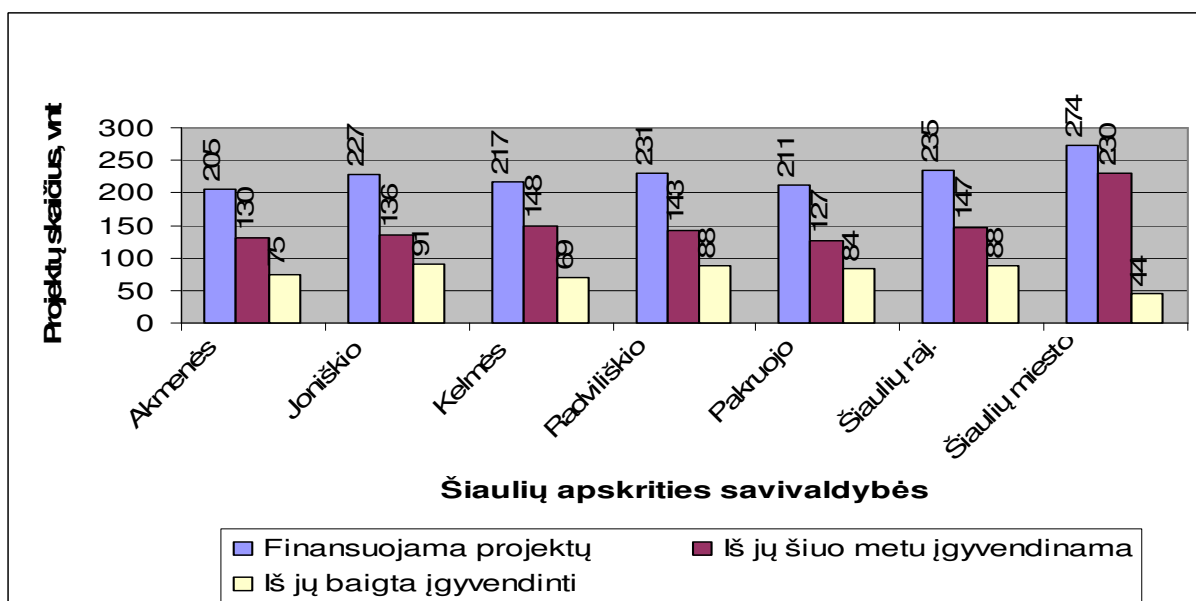
Nagrinėjant LR Finansų ministerijos pateikiamus duomenis apie struktūrinę paramą pagal BPD dokumentą, matyti, kad daugiausia paraiškų patvirtinta Vilniaus (931), Kauno (875), Šiaulių (735) apskrityse, mažiausiai Telšių, Utenos, Tauragės regionuose (apie 400). Iš 2 pav. matyti, kad Šiaulių regionas pagal patvirtintų paraiškų skaičių atsilieka tik nuo Vilniaus ir Kauno regionų.

3 pav. 2004-2006 m. programavimo periodu patvirtinti ES struktūrinių fondų projektai Lietuvos regionuose (2008-04-06)

Šaltinis: parengta darbo autorės. Prieiga per internetą: <<http://www.esparama.lt/lt/bpd/zemelapis>>

Įsisavinti ES skirtas lėšas skubama, bet vis dar neaišku, kiek šios lėšos prisideda prie vienos aktualiausių problemų šalyje – vis gilėjančios socialinės ir teritorinės atskirties mažinimo – sprendimo. 2006-2008 m. programavimo laikotarpiu Šiaulių apskrityje atrinkti finansavimui 735 projektai. Iš paveikslėlio matyti, kad daugiausia 2004-2006 m. struktūrinių fondų projektų finansuojama Šiaulių mieste, Šiaulių rajone ir Radviliškyje.

4 pav. ES struktūrinių fondų finansuojami projektai Šiaulių regione 2004-2006 m. programavimo laikotarpiu (2008-04 būklė)

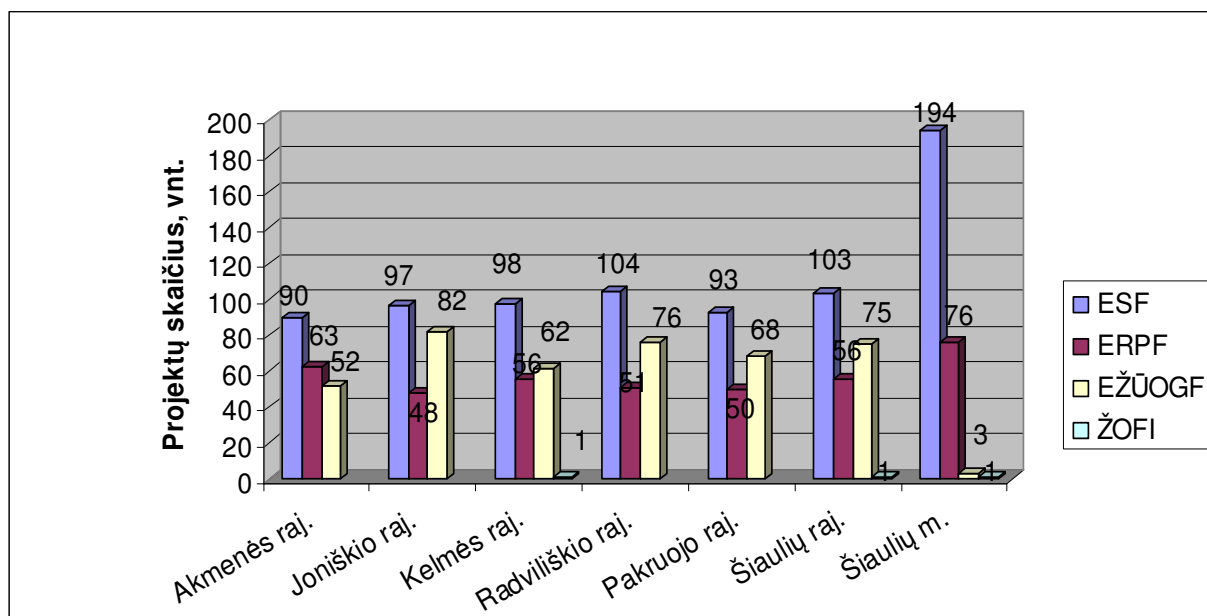
Šaltinis: parengta darbo autorės. Prieiga per internetą: <<http://www.esparama.lt/lt/bpd/zemelapis>>

Daugiausia 2004-2006 m. struktūrinės paramos projektų finansuojama iš Europos socialinio fondo. Šiaulių mieste iš šio fondo finansuojami net 194 projektai, o tai sudaro daugiau nei pusę Šiaulių miestui skirtų finansuojamų projektų. Kituose rajonuose iš šio fondo skiriamos lėšos: Akmenės raj. - 90, Šiaulių raj. – 103, Radviliškio raj. – 104 projektams finansuoti.

Iš Europos regioninio plėtros fondo Šiaulių regione lėšas gauna visos savivaldybės vidutiniškai pagal po penkiasdešimt parengtų ir įgyvendinti atrinktų projektų.

Šiaulių regione mažiausiai projektų tenka pagal Žuvininkystės orientavimo finansinį instrumentą. Pagal šį finansinį instrumentą finansuojami vos po vieną Kelmės, Šiaulių rajono bei Šiaulių miesto projektą.

Iš 5 paveikslo matyti, kad Šiaulių apskritis – žemės ūkio kraštas, nes rajonuose nemažai paramos gauta pagal Europos žemės ūkio ir orientavimo garantinį fondą. Šiaulių miestui dėl objektyvių priežasčių pagal šį fondą atitenka vos 3 projektai. Daugiausia paraiškų šiam fondui pateikta ir gautas finansavimą Joniškio rajone.

5 pav. ES keturių struktūrinių fondų projektų pasiskirstymas Šiaulių apskrities savivaldybėse (2008-04 būklė)

Šaltinis: parengta darbo autorės pagal Prieiga per internetą: <<http://www.esparama.lt/lt/bpd/zemelapis>>

Pagal vykdomų projektų pasiskirstymą Šiaulių apskrityje matyti, kad daugiausia problemų yra žmogiškajame sektoriuje. Įdomu pažymėti, kad 2004-2006 m. programiniu laikotarpiu Šiaulių apskrities savivaldybės struktūriniams fondams parengė ir finansavimą gavo vos pagal kelis projektus (iš ES struktūrinių fondų finansuojami 5 Radviliškio rajono savivaldybės, 2 Šiaulių rajono savivaldybės ir po 2 likusių Šiaulių regiono savivaldybių ES struktūrinių fondų projektai (FM, 2008).

Apibendrinant galima teigti, kad Šiaulių apskrityje daugiausia paraiškų paruošta ir patvirtinta ES socialinio fondo paramai gauti. Ši fondo pagalba nukreipta į Šiaulių apskrities sričių: įsidarbinimo galimybių rėmimo, švietimo ir profesinio mokymo sistemų gerinimo, kvalifikuotos darbo jėgos ugdymo, žmogiškųjų išteklių rėmimo tyrimų ir plėtros srityje, informacinės visuomenės plėtros tobulinimui. Šiaulių apskrities rajonai (išskyrus Šiaulių miestą, nes žemės ūkio sektoriui nėra didelių galimybių vystytis) yra žemės ūkio rajonai. Projektų EŽŪOGF parengta ir finansuojama iš ES struktūrinių fondų palyginti nedaug (projektų skaičius svyruoja nuo 52 Akmenės raj. iki 82 Joniškio raj.). Šio fondo parama skiriama šių Šiaulių apskrities sričių: ūkio restruktūrizavimo, paramos jauniems ūkininkams, naujų ūkininkavimo metodų, alternatyvios ekonominės veiklos kaimo vietovėse tobulinimui. Mažiausiai, pagal skaičių, parengta projektų ES regioniniam plėtros fondui. Šio fondo lėšos prisideda prie Šiaulių regiono infrastruktūros, verslo ir technologijų, aplinkos, turizmo, kultūros, transporto, energetikos, švietimo, sveikatos sričių plėtros. Kadangi pagal ŽOFI Šiaulių apskrityje projektai parengti vos trys, tai galima teigti, kad žuvininkystės sektorius Šiaulių regione nėra prioritetinga sritis.

2.3. Šiaulių regiono plėtros problemų sprendimas, naudojantis ES struktūrinių fondų parama: Šiaulių regiono savivaldybių atvejis, tyrimas

2.3.1. Tyrimo metodika ir organizavimas

Atlikus ES struktūrinės paramos Šiaulių regiono plėtrai poveikio analizę, nustačius Šiaulių regiono tobulintinas sritis, atliktas Šiaulių apskrities savivaldybių darbuotojų, atstovaujančių viešajam sektoriui, nuomonių tyrimas. 2007-2013 m. laikotarpiu institucinių gebėjimų stiprinimo ir viešojo administravimo efektyvumo didinimo priemonės finansuojamos iš ES struktūrinių fondų (Lietuvos 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo strategija, 2007), todėl svarbu išsiaiškinti, koks Šiaulių regiono savivaldybių darbuotojų požiūris į projektus, kokia jų projektinė patirtis, kokios jų žinios apie Šiaulių regiono plėtros kryptis.

Tyrimo tikslas - išanalizuoti Šiaulių regiono plėtros problemų sprendimo būdus ir priemones, naudojant ES struktūrinių fondų paramą.

Tyrimo organizavimas:

Šiaulių regiono žinių apie tobulintinas sritis matavimo instrumentas sudarytas remiantis moksline literatūra apie regiono plėtros kryptis (Bagdzevičienė, Rimas, Venckus, 2002; Mačys, Stemkauskas, 2002; Simanavičienė, Kilijonienė, 2004; Bagdzevičienė, 2003; Sorensenas; 2000) bei Lietuvos Respublikos ir ES regioninę plėtrą suponuojančiais dokumentais (Lietuvos ūkio plėtros iki 2015 metų strategija, 2002; Lietuvos regioninės politikos iki 2013 metų strategija, 2003;

Regionų socialinių ir ekonominių skirtumų mažinimo 2007-2010 metų programa ir jos įgyvendinimo priemonių planas, 2007; Lietuvos 2004-2006 m. bendrasis programavimo dokumentas, 2004; Lietuvos 2004-2006 m. bendrojo programavimo dokumento priedas, 2004), Lietuvos 2007-2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo strategija, 2007; Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programa, 2007; Ekonomikos augimo veiksmų programa, 2007; Sanglaudos skatinimo veiksmų programa, 2007; Ekonomikos augimo veiksmų programa, 2007; Šiaulių regiono 2007-2013 m. regioninės plėtros planas, 2007).

Projektinei veiklai reikalingų kompetencijų matavimo instrumentas sudarytas, remiantis autorių J. Doe (2002-2004), V. Nakrošio (2003), B. Neverausko, V. Stankevičiaus, V. Viliūno, I. Černiūtės (2005) darbais, bei Bostono universiteto Korporacijos mokslo centro (Boston University Corporate Education Center) kompetencijų modeliu.

Apklausai atlikti sukurtas instrumentas, aprėpiantis kelis diagnostinius blokus, matuojančius darbo analizuojamus konstruktus (priklausomi kintamieji) ir demografinius bei kitus nepriklausomus kintamuosius. Taikomi statistinės analizės metodai leido nustatyti tiriamų konstrukto raišką (nustatomi ir palyginami vidurkiai) ir struktūrą (faktorinė analizė), jų tarpusavio ryšį (statistiniai ryšiai), demografinių ir kitų nepriklausomų kintamųjų ryšį su matuojamo konstrukto kintamaisiais. Statistinei analizei atlikti naudojamos atitinkamos SPSS programos procedūros.

Tyrimas rėmėsi Šiaulių apskrities savivaldybių (Šiaulių rajono, Šiaulių miesto, Akmenės, Joniškio, Kelmės, Radviliškio, Pakruojo) darbuotojų nuomonei iširti parengta anketa- klausimynu, kur buvo prašoma, remiantis savo nuomone, žiniomis įvertinti kiekvieną teiginį.

Apklausos anketą sudaro demografinis blokas ir 3 diagnostiniai blokai, kuriais siekiama išsiaiškinti: 1) kaip viešojo administravimo specialistai identifikuoja regioninės plėtros problemas ir kokias jie mato galimybes tų kryptių realizavimui per paramą, 2) koks jų požiūris į projektinę veiklą, 3) ar jie turi tinkamus gebėjimus plėtros realizavimui, naudojant ES paramą.

Suvokimo apie regioninę plėtrą atsakymams fiksuoti pasirinktas 5 pakopų atsakymo formatas: „Visiškai atsilieka“, „Atsilieka“, „Šiek tiek atsilieka“, „Neatsilieka“, „Visiškai neatsilieka“.

Sričių, kurios prisidėtų prie regioninės plėtros, (žinių) diagnostinio bloką sudaro ranginė skalė, kuri matuojama teiginiais: „Visiškai neprisidėtų“, „Mažai prisidėtų“, „Prisidėtų“, „Labai prisidėtų“.

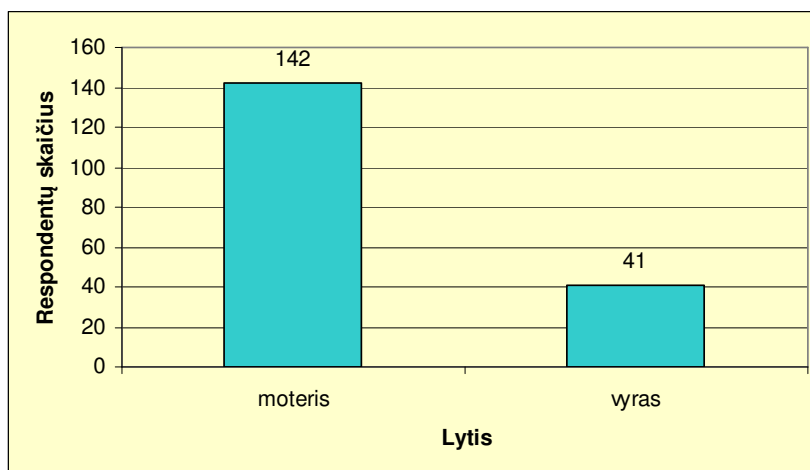
Požiūrio į projektus diagnostinį bloką sudaro teigiamų ir neigiamų teiginių ranginė skalė: „Visiškai nesutinku“, „Greičiausiai nesutinku“, „Neturiu nuomonės“, „Greičiausiai sutinku“, „Visiškai sutinku“.

Projektinės patirties struktūros ypatumų diagnozavimo bloką sudaro savęs vertinimo teiginių ranginė skalė: „Dar neturiu ar neišbandžiau projektinėje veikloje“, „Silpni, reikia labai tobulinti“, „Vidutiniški, bet turėtų būti tobulinami“, „Geri, bet vis dar galėtų būti tobulinami“, „Labai geri“.

Anketinė apklausa apėmė visas Šiaulių apskrities savivaldybes. Joje dalyvavo 183 savivaldybių darbuotojai. Iš viso išdalinta 200 anketų, iš kurių užpildyta 183. Anketų grįžimo kvota aukšta, nes anketų pildymas vyko stebint respondentus.

2.3.2. Tiriamųjų demografinės charakteristikos

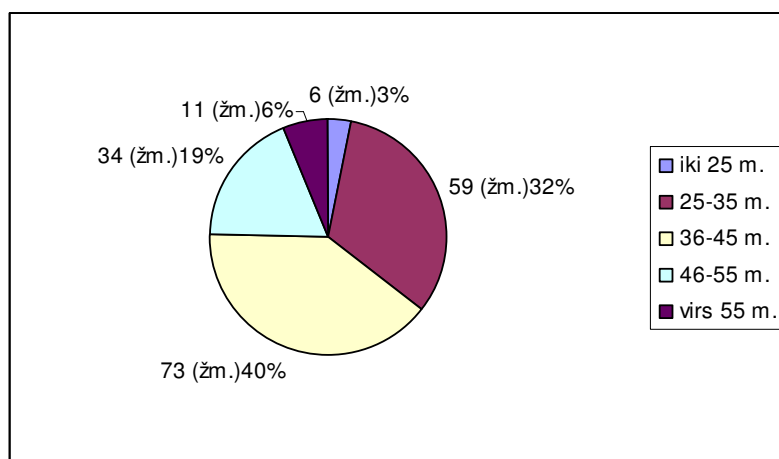
Apibendrinant demografinį bloką paaiškėjo, kad tyrimo imtyje dominuoja moterys: iš 183 respondentų 142 yra moterys (77,6 %) ir 41 vyras (22,4 %). Šis respondentų lyčių santykis iš dalies atspindi bendrą savivaldybių statistiką, nes savivaldybėse dirba daugiau moterų.

6 pav. Respondentų grupės pagal lytį (N=183)

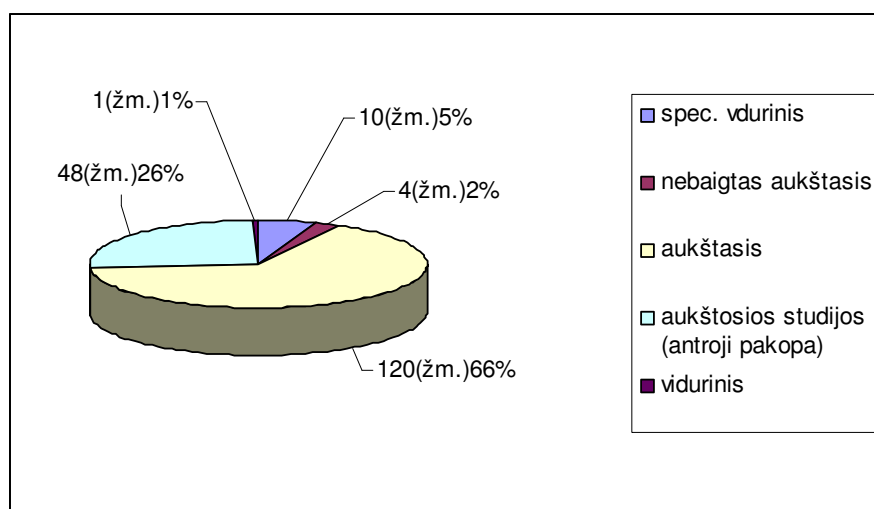
Didesnę dalį 73 respondentai (40%) sudarė Šiaulių regiono savivaldybių darbuotojai nuo 36 iki 45 metų. Norint atskleisti amžiaus įtaką regiono plėtros problemų suvokimui, visi respondentai suskirstyti į penkias imties atžvilgiu lygias grupes (iki 25 m., 25-35 m., 36-45 m., 46-55m. ir virš 55 m.) (žr. 7 pav.) Taigi, tyrimas atskleis įvairaus amžiaus savivaldybių darbuotojų požiūrį į regiono tobulintinas sritis, į pasirengimą dalyvauti projektinėje veikloje.

Iš 7 paveikslo matyti, kad daugiausia, net 40 %, respondentų, yra 36-45 metų, o mažiausiai respondentų yra iki 25 metų. Tai atspindi realią savivaldybėse dirbančių darbuotojų amžiaus situaciją, nes iki 25 metų dar studijuojama, kad įgyti išsilavinimą, kuris reikalingas tam tikrom pareigybėm užimti.

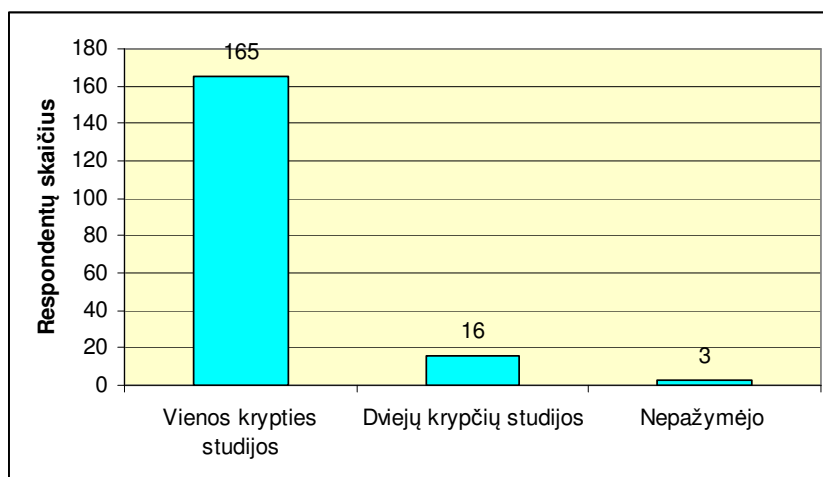
7 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal amžiaus grupes (N=183)

Iš 183 anketinėje apklausoje dalyvavusių Šiaulių apskrities savivaldybių darbuotojų (N=183), 66% respondentų turi aukštąjį universitetinį ir/ar neuniversitetinį išsilavinimą. 48 savivaldybių darbuotojai (26%) baigė magistrantūros studijas, o spec. vidurinį išsilavinimą įgijo 10 respondentų (5%). 4 Šiaulių apskrities darbuotojai (2%) studijuoja, kad įgytų aukštąjį išsilavinimą, o 1 darbuotojas turi vidurinį išsilavinimą. Apibendrinant galima teigti, kad Šiaulių apskrities savivaldybėse apklaustų darbuotojų išsilavinimo lygis gana aukštas, nes aukštąjį (universitetinį ar neuniversitetinį) išsilavinimą turi 92% respondentų.

8 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą (N=183)

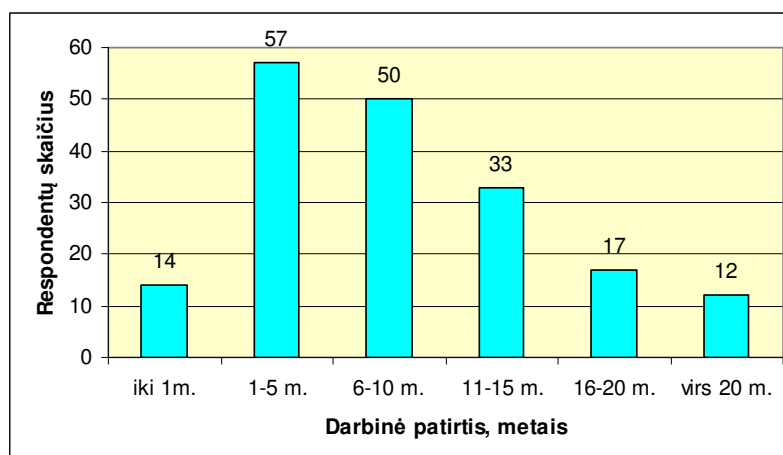
Analizuojant respondentų pasiskirstymą pagal baigtas studijas (N=180) paaiškėjo, kad Šiaulių apskrities savivaldybių darbuotojai baigę labai įvairių kryptių studijas: edukologijos (20%), ekonomikos (19%), vadybos (13%), energetikos, inžinerijos (13%) ir kitas, todėl norint atskleisti baigtų studijų įtaką regiono plėtros problemų suvokimui, visi respondentai suskirstyti į 2 grupes: baigę vienos krypties ir baigę dviejų kryptių studijas. Vienos krypties studijas yra baigę 165, o dviejų kryptių – 16 respondentų.

9 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal baigtas studijas (N=180)

Analizuojant respondentų pasiskirstymą pagal veiklos pobūdį, matyti, kad daugiausia apklausta respondentų, dirbančių socialinės paramos (18,5 %), ekonomikos, investicijų ir plėtros (18,5 %), švietimo (9,3 %), architektūros ir urbanistikos (6 %) skyriuose.

10 paveiksle matyti, kad daugiausia iš apklaustų respondentų (57) tam tikroje profesinėje srityje dirba nuo 1 iki 5 metų, o 50 respondentų – nuo 6 iki 10 metų. Mažiausiai respondentų vienoje srityje dirba virš 20 metų (tik 12) ir iki 1 metų – 14. Tai rodo, kad savivaldybėse nėra didelės darbuotojų kaitos.

10 pav. Respondentų darbinė patirtis tam tikroje profesinėje srityje (N=183)

Apibendrinant demografinį bloką galima teigti, kad Šiaulių apskrities savivaldybėse dirba daugiau moterų negu vyrų, o tai atspindi bendrą savivaldybėse dirbančių darbuotojų situaciją Lietuvoje. Apklausoje dalyvausių savivaldybių darbuotojų amžius svyruoja nuo 25 iki 55 m. Dauguma respondentų turi aukštąjį išsilavinimą, nes daugumai pareigų užimti jis reikalingas. Dauguma savivaldybių darbuotojų vienoje srityje dirba ilgą laiką, todėl žino savo darbinės srities problemas.

2.3.3. Regiono plėtros problemų konstrukto identifikavimas

2.3.3.1. Duomenų validavimas, faktorių identifikavimas ir kintamųjų bei faktorių raiška

Tyrimo duomenys buvo apdoroti naudojant **SPSS** (*Statistical Package for Social Sciences*) programinę įrangą. Konkrečiai buvo taikomi šie statistiniai metodai:

aprašomosios statistikos metodai: dažnių vidurkis, standartinis nuokrypis;

statistiniai įverčiai pasikliautiniuju intervalu;

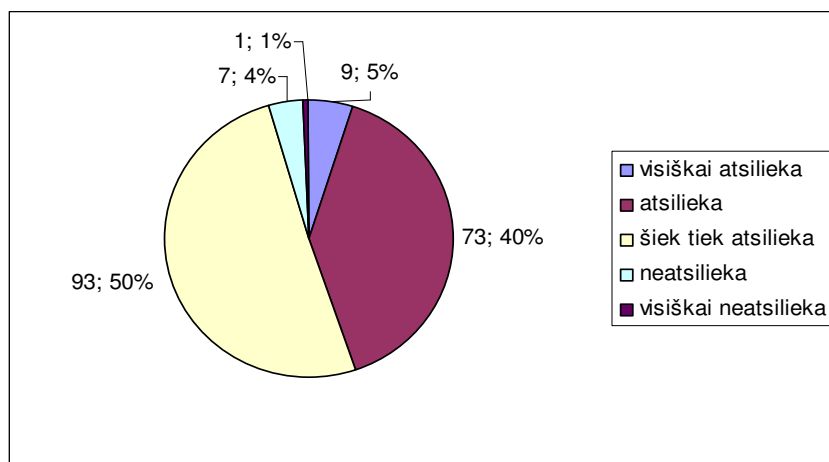
koreliacinė analizė;

neparametrinis statistinis metodas (Kruskal-Wallis kriterijus, reikšmingumo koeficientas $p \leq 0,05$);

faktorinė analizė (metodas, įgalinantis įvairius kintamuosius jų tarpusavio koreliacijos pagrindu klasifikuoti tarp savęs, t.y. gauti vidinę tiriamojo reiškinių struktūrą).

Šiuolaikiniuose tyrimuose vis plačiau taikomi standartiniai įverčiai (Анастаси, 2005). Tokie įverčiai parodo tam tikro individualaus rezultato nuokrypį nuo vidutinio rezultato atitinkamo skirstinio standartinio nuokrypio vienetais.

Pateikiant tyrimo rezultatus yra naudojami įvairūs statistiniai rodikliai. Visi rodikliai su jų paaiškinimais yra pateikti 5 priede.

11 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal Šiaulių regiono atsilikimą nuo kitų šalies regionų

Analizuojant Šiaulių apskrities savivaldybių darbuotojų nuomonę apie Šiaulių regiono atsilikimą nuo kitų šalies regionų vidurkio, matyti, kad daugiausia respondentų (pusė) mano, kad regionas šiek tiek atsilieka nuo kitų šalies regionų vidurkio. 40 % respondentų nurodė, kad Šiaulių apskritis atsilieka nuo kitų. Tuo tarpu 5 % respondentų nurodo, kad Šiaulių regionas visiškai atsilieka nuo kitų Lietuvos regionų, o visiškai neatsilieka – 1 %. 4 % respondentų nurodė, kad Šiaulių regionas neatsilieka nuo kitų šalies regionų.

2.3.3.2. Regiono plėtros sričių vertinimas ir kodavimas

Faktorinė analizė – tai statistinis metodas, įgalinantis įvairius kintamuosius jų tarpusavio koreliacijos pagrindu klasifikuoti tarp savęs (Merkys, 1995), t.y. gauti vidinę tiriamojo reiškinių struktūrą. Anot B. Bitino, „faktorinės analizės metodais ieškoma to, kas požymiams yra bendra ir kas – specifiška, individualu“ (Bitinas, 1998, p.205).

Apdorojant tyrimo duomenis, faktorinės analizės metodas naudojotas dėl dviejų priežasčių: siekiant atskleisti respondentų numonę apie Šiaulių regiono probleminių sričių vidinę struktūrą ir supaprastinti duomenų aprašymą sumažinant kategorijų ir kintamųjų skaičių iki bendrų faktorių, arba savybių. Šiuo atveju tai reiškia, kad respondentams kelių sričių tobulinimą vertinant vienodai, t.y. jei beveik kiekvienoje anketoje šioms sritims skirta vienodai balų, tos sritys sudaro artimas sritis. Taip kintamųjų skaičius gerokai sumažėja, pvz., šioje anketoje vietoje 17 kintamųjų lieka 4 faktoriai, kuriuos galima laikyti naujais kintamaisiais.

Taikant šį metodą gauti tokie tiriamojo reiškinių, t.y. tobulintinų probleminių sričių faktoriai:

5 lentelė

Sritis, kurių tobulinimas prisideda prie regionų plėtros ir statistiniai rodikliai

FAKTORIAI ir SRITYS	F1	F2	F3	F4
F1				
Socialinės būklės ir infrastruktūros plėtra				
Sveikatos paslaugų plėtra	0,828			
Nusikalstamumo prevencija	0,754			
Socialinės integracijos skatinimas	0,705			
Švietimo ir mokslo paslaugų kokybės gerinimas bei mokymosi visą gyvenimą skatinimas, kultūros ir meno potencialo stiprinimas	0,658			
Sveikatos, socialinės, švietimo ir kultūros įstaigų plėtra	0,626			
Gyvenamųjų rajonų modernizavimas ir aplinkos kokybės juose gerinimas	0,512			
F2				
Ekonomikos augimo infrastruktūros (hard) sektoriaus tobulinimas				
Susisiekimo sistemos vystymas		0,764		
Logistikos sistemos vystymas ir tranzito paslaugų plėtra		0,728		
Viešųjų ir privačiųjų objektų inžinerinės infrastruktūros sistemos vystymas		0,715		
Gamtos, istorijos ir kultūros paveldo apsauga, tvarkymas bei pritaikymas turizmo bei viešiesiems poreikiams		0,658		
F3				
Pramonės ir verslo, inovacijų plėtros ir žmogiškųjų išteklių (soft) tobulinimas				
Darbo jėgos, atitinkančios darbo rinkos poreikius, ugdymas			0,795	
Pramonės ir verslo plėtros skatinimas			0,753	
Palankių sąlygų inovacijoms sudarymas bei mokslo žinių perteikimo verslui terpės stiprinimas			0,711	
Viešojo administravimo efektyvumo didinimas			0,570	
F4				
Žemės ūkio ir kaimo sektoriaus tobulinimas				
Kaimo gyvenimo kokybės gerinimas, konkurencingumo žemės ir miškų ūkio plėtra				0,792
Vandens išteklių apsauga, žuvininkystės sektorius				0,714
Aplinkos ir kraštovaizdžio gerinimas				0,627

KMO=0,882; sferiškumo testas pagal Bartlett=136, p=0.000. Pagrindinių komponentų metodas. VARIMAX rotacija po 7 iteracijų.

Regioninės plėtros tobulintųjų sričių diagnostinio bloko respondentų atsakymų skalės tinkamumą faktorinei analizei atlikti liudija aukštas Kayser Meyer Olkin (KMO) koeficientas lygus 0,882. Kadangi $p=0.000$ ir tenkinama sąlyga, kad $p \leq 0.05$ arba $p \leq 0.01$, vadinasi, statistiniai sprendimai traktuojami kaip pagrįsti.

Faktorinio modelio vidinis validumas* buvo papildomai patikrintas naudojant „išgavimo / ekstrahavimo metodą“ (*Extraction method*), kuris parodo kintamųjų faktorialius svorius L (kintamojo ir ekstrahuoto faktoriaus koreliacijos koeficientas), kurių reikšmės svyruoja nuo 0,512 iki 0,828. Gauti geri kintamųjų statistiniai faktorialių svorių parametrai liudija pavienių kintamųjų jungimo į 4 naujus faktorius pagrįstumą.

Taikant rotacijos metodą („*Rotation method*“) pastebėta, kad visi kintamieji derinasi prie į 4 faktorius apjungtų kintamųjų, todėl galima teigti, kad duomenų patikimumas aukštas.

Apibendrinus faktorialinę ir patikimumo analizių statistinius parametrus galime teigti, kad sudarytas klausimynas atitinka vidinio valdymo reikalavimus, vadinasi, tyrimo rezultatų interpretacija yra pagrįsta, o klausimynas - tinkamas matuoti žinias apie regioninės plėtros tobulintinas sritis.

2.3.4. Faktorių, pagal Šiaulių regiono plėtrai reikalingas tobulinti sritis, analizė

Pateiktoje respondentams anketoje regiono plėtros sričių vertinimas užkoduotas balais:

<i>Vertinimo kategorija</i>	<i>Įvertis balais</i>
„Visiškai neprisidėtų“	0
„Mažai prisidėtų“	1
„Prisidėtų“	2
„Labai prisidėtų“	3

Gautuose rezultatuose egzistuoja subjektyvumo faktorius, nes vieningos nuomonės, kurias sritis reikėtų tobulinti, nėra. Respondentų nuomone, labai prie regiono plėtros prisidėtų pramonės ir verslo tobulinimas, o mažai - vandens išteklių apsauga, žuvininkystės sektorius. Kitų klausimyne paminėtų sektorių plėtra prisidėtų prie Šiaulių regiono plėtros (žr. 6 lentelė). Neaukštas standartinis nuokrypis parodo, kad vertinimo skirtumai nebuvo labai dideli, nes nuo vidurkio nukrypta nesmarkiai.

* Validumas – tai esminė testo charakteristika, apibūdinama kaip kompleksas duomenų apie tai, kokių savybių atžvilgiu gali būti padarytos išvados naudojant tam tikrą metodiką (testą), taip pat apie šių išvadų pagrįstumo laipsnį taikant tam tikras vertinimo formas. (Mažeikienė N. (2001) Socializacijos ir ugdymo diagnostikos instrumentų kultūrinis perkeliavimas: makiavelizmo ir autoritarizmo matavimo aspektas. Daktaro disertacija. Šiauliai). Anot Merkio (1999) validumas rodo, kad matuojama būtent tai, kas yra įvardyta.

Tobulintinių sričių, kurios prisidėtų prie Šiaulių regiono plėtros, reitingas (N=183)

R/Nr. (reitingas)	SRITYS	M (vidurkis)	Mo	PImin	PImax	SD	SE
1.	Pramonės ir verslo plėtros skatinimas	2,40	3	2,30	2,50	0,70	0,052
2.	Gyvenamųjų rajonų modernizavimas ir aplinkos kokybės juose gerinimas	2,30	2	2,20	2,40	0,71	0,052
3.	Kaimo gyvenimo kokybės gerinimas, konkurencingumo žemės ir miškų ūkio plėtra	2,27	2	2,16	2,38	0,73	0,054
4.	Gamtos, istorijos ir kultūros paveldo apsauga, tvarkymas bei pritaikymas turizmo bei viešiesiems poreikiams	2,25	2	2,14	2,36	0,75	0,055
5.	Viešųjų ir privačiųjų objektų inžinerinės infrastruktūros sistemos vystymas	2,23	2	2,11	2,34	0,76	0,057
6.	Darbo jėgos, atitinkančios darbo rinkos poreikius, ugdymas	2,19	2	2,08	2,30	0,76	0,056
7.	Sveikatos, socialinės, švietimo ir kultūros įstaigų plėtra	2,15	2	2,04	2,26	0,76	0,056
8.	Švietimo ir mokslo paslaugų kokybės gerinimas bei mokymosi visą gyvenimą skatinimas, kultūros ir meno potencialo stiprinimas	2,14	2	2,03	2,25	0,74	0,054
9.	Viešojo administravimo efektyvumo didinimas	2,09	2	1,97	2,20	0,82	0,060
10.	Nusikalstamumo prevencija	2,06	2	1,95	2,17	0,74	0,054
11.	Susisiekimo sistemos vystymas	2,05	2	1,95	2,15	0,69	0,051
12.	Palankių sąlygų inovacijoms sudarymas bei mokslo žinių perteikimo verslui terpės stiprinimas	2,05	2	1,93	2,17	0,80	0,059
13.	Aplinkos ir kraštovaizdžio gerinimas	2,01	2	1,89	2,12	0,77	0,057
14.	Sveikatos paslaugų plėtra	1,99	2	1,88	2,09	0,74	0,055
15.	Socialinės integracijos skatinimas	1,98	2	1,88	2,08	0,72	0,053
16.	Logistikos sistemos vystymas ir tranzito paslaugų plėtra	1,96	2	1,85	2,06	0,75	0,055
17.	Vandens išteklių apsauga, žuvininkystės sektorius	1,44	1	1,31	1,57	0,89	0,066

Pastaba: $PI = M \pm SE \times 1,96$, kai $\alpha=0,05$; M reikšmės [0;3].

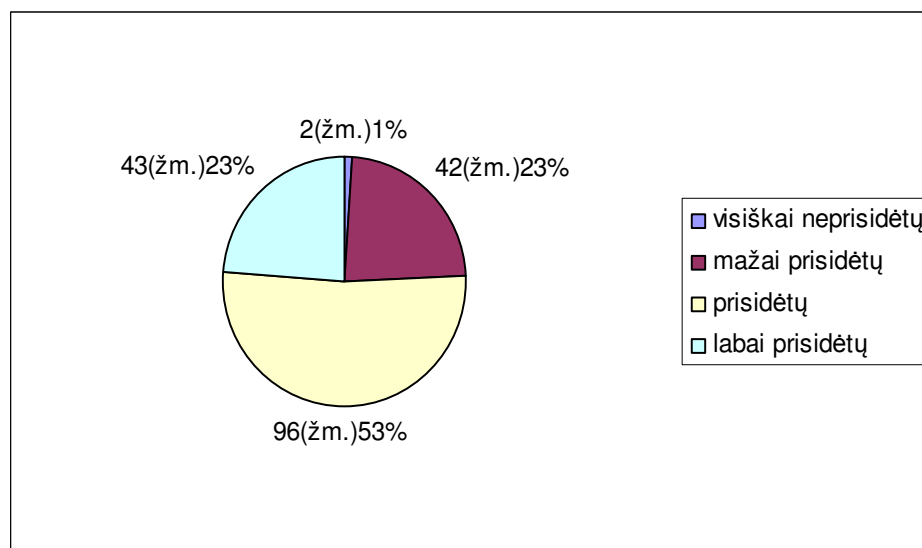
Siekiant atskleisti regiono plėtros tobulintinių sričių vidinę struktūrą ir supaprastinti duomenų aprašymą sumažinant kategorijų ir kintamųjų skaičių iki bendrų faktorių arba savybių, atlikta faktorinė analizė ir gauti 4 tiriamojo reiškinio, t.y. regioninės plėtros sričių tobulinimo faktoriai.

Šių faktorių sudaro sritys, kurios prisidėtų prie Šiaulių regiono plėtros: sveikatos paslaugų plėtra, nusikalstamumo prevencija, socialinės integracijos skatinimas, švietimo ir mokslo paslaugų kokybės gerinimas bei mokymosi visą gyvenimą skatinimas, kultūros ir meno potencialo stiprinimas, sveikatos, socialinės, švietimo ir kultūros įstaigų plėtra, gyvenamųjų rajonų modernizavimas ir aplinkos kokybės juose gerinimas.

Vieni žemiausių regiono plėtrą tobulintinių socialinės būklės ir infrastruktūros sričių vertinimo aspektų yra socialinės integracijos skatinimas, t.y. paslaugų kokybės gerinimas, socialinių įmonių skatinimas, socialiai pažeidžiamų grupių, pavyzdžiui neįgaliųjų, socialiai remtinų žmonių, žmonių su priklausomybe įtraukimas į visuomenę, į darbo rinką, (M=1,98) bei sveikatos paslaugų plėtra, t.y. sveikos gyvensenos formavimas ir susirgimų profilaktika, sveikatos priežiūros paslaugų

pieinamumo didinimas, galimybių sportuoti individualiai didinimas. Kitaip tariant, šių sričių tobulinimas ne „labai prisidėtų“, bet tik „prisidėtų“ prie Šiaulių regiono plėtros.

Iš 12 paveikslo matyti, kad socialinės integracijos srities tobulinimas 23% respondentų labai prisidėtų, 53% respondentų prisidėtų prie regiono plėtros. 1% savivaldybės darbuotojų atsakė, kad ši sritis visiškai neprisidėtų, o 23 % - kad prisidėtų prie regiono plėtros.

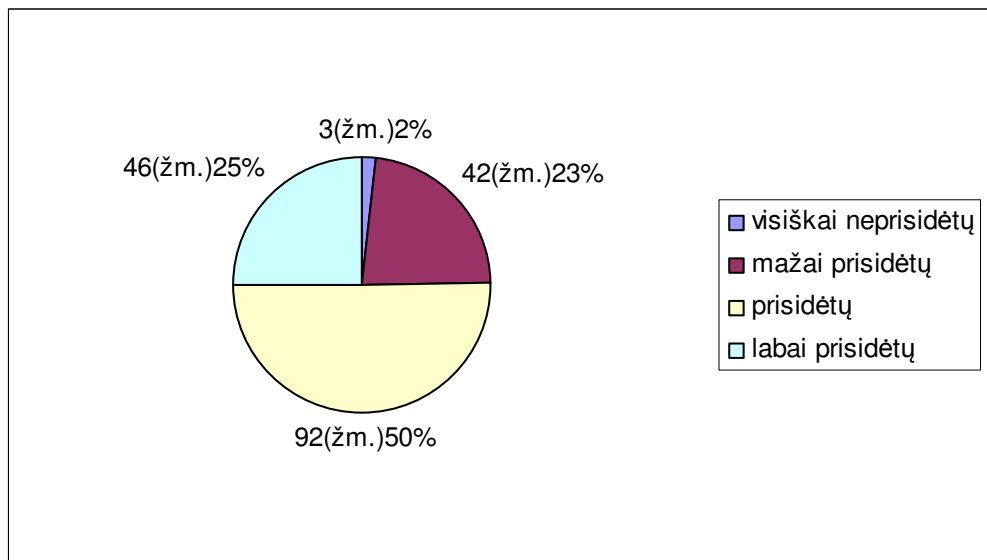

12 pav. Respondentų nuomonė apie socialinės integracijos skatinimo srities poveikį Šiaulių regioninei plėtrai

Socialinės integracijos skatinimo srities tobulinimui 2004-2006 m. laikotarpiu skirtos ES lėšos pagal 2.3 priemonę „Socialinės atskirties prevencija ir socialinė integracija“ (BPD, 2004), kurios tikslas padėti mažinti socialinę atskirtį ir vykdyti jos prevenciją, skatinti lygias galimybes darbo rinkoje. Tačiau BPD priede neapibrėžta, kaip ši priemonė konkrečiai prisideda prie regiono plėtros.

Pagal 2007-2013 m. žmogiškųjų išteklių plėtros (2007) (toliau ŽIP) veiklos programą (2007) (toliau VP) socialinės integracijos skatinimo srities tobulinimui skiriama parama pagal 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ 3 uždavinio veiklą, skirtą paskatinti socialinės rizikos ir socialinę atskirtį patiriančius asmenis įtraukti į darbo rinką bei veiklą, kuri skirta ekonomiškai neaktyviems ir socialinę atskirtį patiriantiems asmenims, glaudžiai susijusi su veiklomis, finansuojamos pagal ŽIP VP 1 prioriteto 2 uždavinį: partnerystė ir bendradarbiavimas su darbo rinkos institucijomis gali užtikrinti, kad būtų pasiektas pagrindinis tikslas – sėkminga tokių asmenų integracija į darbo rinką.

Sveikatos paslaugų srities tobulinimas 50 % respondentų prisidėtų prie regiono plėtros, 25 % - labai prisidėtų. 23 % Šiaulių regiono savivaldybių darbuotojų mano, kad sveikatos paslaugų plėtra mažai prisidėtų prie Šiaulių regiono plėtros (Žr. 13 pav.)

13 pav. Respondentų nuomonė apie sveikatos paslaugų srities poveikį Šiaulių regioninei plėtrai

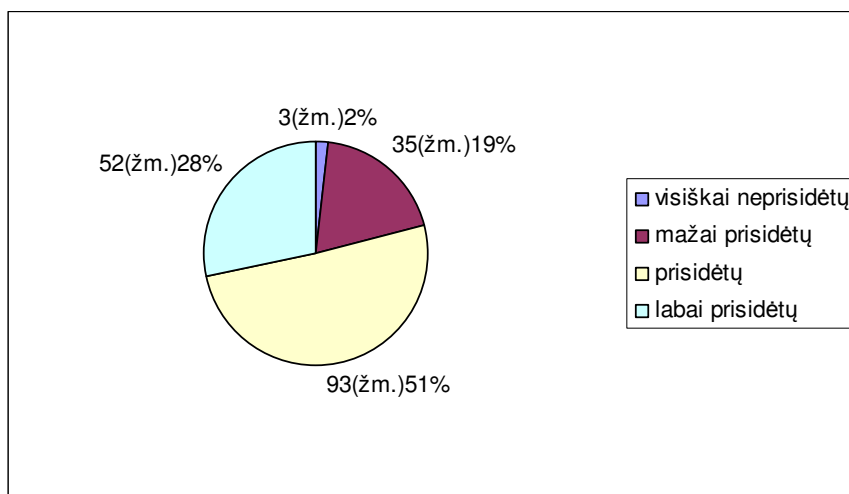
Sveikatos paslaugų plėtros tobulinimas finansuojamas iš ES struktūrinių fondų pagal BPD 1.4 priemonę Sveikatos priežiūros įstaigų restruktūrizavimas ir modernizavimas, kuri skirta gerinti sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą šalyje, remti priminės sveikatos priežiūros plėtrą kaimo vietovėse bei regionuose, turinčiuose socialinių ir ekonominių problemų (BPD, 2004). Kadangi pagal šią priemonę mažinami regioniniai skirtumai ne tik sveikatos priežiūros srityje – tai atitinka horizontalaus lygio regioninės plėtros srities prioritetus. Šios srities tobulinimui tinkamos ES struktūrinių fondų lėšos pagal 2007-2013 m. sanglaudos skatinimo veiksmų programos 2 prioritetą „Viešųjų paslaugų kokybė ir prieinamumas: sveikatos, švietimo ir socialinė infrastruktūra“.

Aukštesnė gyvenimo kokybė ir didesnė sanglauda neįmanoma be geresnių ir visiems prieinamų viešųjų paslaugų. Todėl siekiama, kad visi šalies gyventojai gautų aukščiausius europinius standartus atitinkančias sveikatos, švietimo bei socialines paslaugas. Parama sveikatos srityje skiriama sveiko gyvenimo trukmės ilginimui, sergamumo ir mirštamumo mažinimui, sveikatos priežiūros įstaigų infrastruktūros ir paslaugų gerinimui. Švietimo srityje siekiama sudaryti sąlygas aktyvesniam dalyvavimui mokymosi visą gyvenimą sistemoje, užtikrinant aukštesnę švietimo paslaugų kokybę bei prieinamumą. Teikiant socialines paslaugas bus siekiam išsivysčiusių ES šalių lygio, skatinama socialinę atskirtį patiriančių asmenų integracija į visuomenę ir darbo rinką (Hubner, 2007).

Nusikalstamumo prevencijos, t.y. policijos išteklių – techninių ir žmogiškųjų didinimas, miesto teisėtvarkos institucijų, savivaldybių ir kitų suinteresuotų institucijų bendradarbiavimo ir partnerystės stiprinimas nusikalstamumo prevencijos srityje, srities tobulinimas net 51 % Šiaulių regiono savivaldybių atstovui prisidėtų prie regiono plėtros. 28% respondentų mano, kad

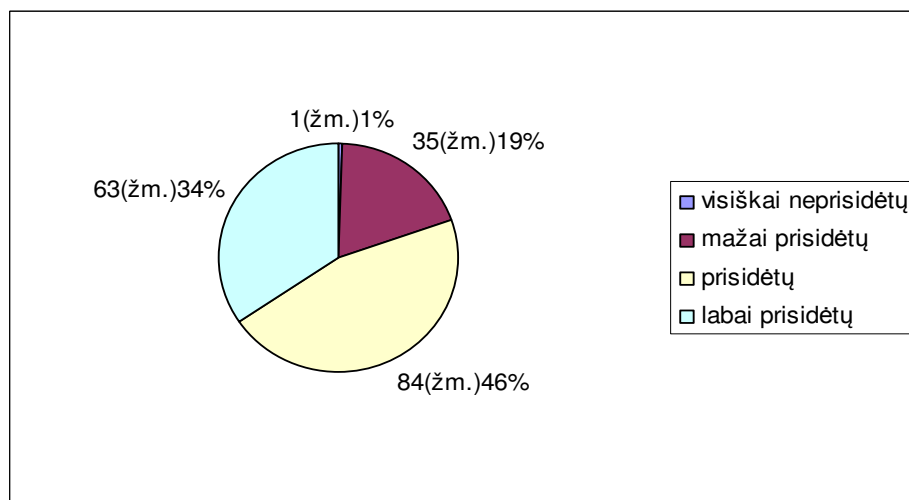
nusikalstamumo prevencijos srities tobulinimas labai pridėtų, 19 % - mažai prisidėtų, 2% - visiškai neprisidėtų prie Šiaulių regiono plėtros (žr. 14 pav.).

Šiaulių regiono 2007-2013 m. plėtros plane, (2007) išskirta nusikalstamumo prevencija, tačiau sričiai nėra aiškaus prioriteto, kuris būtų finansuojamas iš ES struktūrinių fondų.

14 pav. Nusikalstamumo prevencijos srities tobulinimo poveikis Šiaulių regioninei plėtrai

Švietimo ir mokslo paslaugų kokybės gerinimas bei mokymosi visą gyvenimą skatinimo, kultūros ir meno potencialo stiprinimo (bendrojo lavinimo reformos užbaigimas, naujų kompetencijų, atitinkančių rinkos poreikius, ugdytas, naujų mokymo programų ir procesų diegimas, mokytojų ir dėstytojų kvalifikacijos kėlimas, įvairių gyventojų grupių įtraukimas į mokymo procesą, kultūros darbuotojų gebėjimų tobulinimas, profesionaliojo meno plėtra) srities tobulinimas 46 % respondentų prisidėtų prie Šiaulių regiono plėtros. 34 % apskrities savivaldybių darbuotojų mano, kad šios srities tobulinimas labai prisidėtų prie regiono plėtros, 19 % – kad mažai prisidėtų, o vos 1 % - kad neprisidėtų.

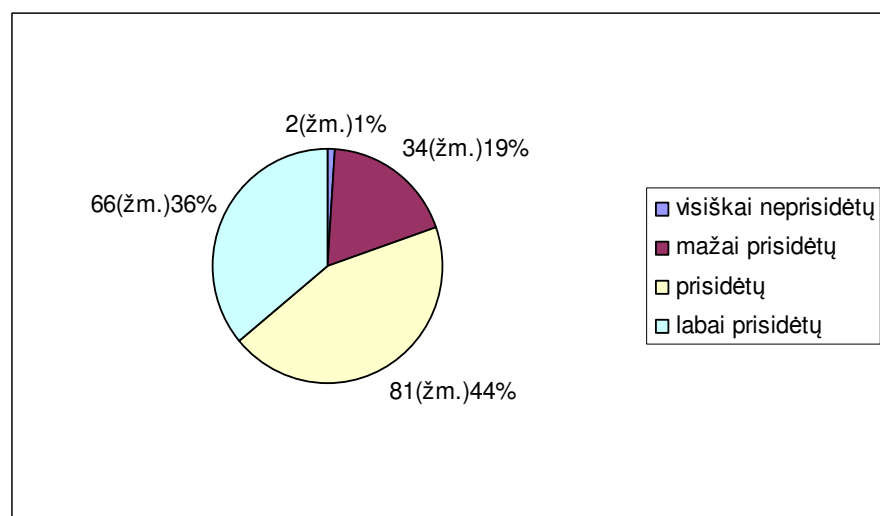

15 pav. Švietimo ir mokslo paslaugų kokybės gerinimas bei mokymosi visą gyvenimą skatinimo, kultūros ir meno potencialo stiprinimo srities poveikis Šiaulių regioninei plėtrai

Švietimo ir mokslo paslaugų kokybės gerinimas bei mokymosi visą gyvenimą skatinimo srities plėtra finansuojama iš ES struktūrinių fondų pagal BPD 2.4. priemonę „Mokymosi visą gyvenimą sąlygų plėtojimas“, kuri skirta naujų mokymosi ir profesinio rengimo metodų įdiegimui, nuotolinio mokymosi sistemos plėtrai. Pirmos pakopos švietimo vertinimo sistemos sukūrimas garantuoja didesnę paslaugų prieinamumą bei mažina teritorinius skirtumus. Tačiau kultūros ir meno potencialo plėtra nėra finansuojama ES struktūrinių fondų, tačiau paramą gali gauti iš kitų ES fondų, Kultūros rėmimo fondo.

Pagal ŽIP VP 2 prioritetą „Mokymasis visą gyvenimą“ numatoma įgyvendinti įvairius mokymosi visą gyvenimą kokybės ir prieinamumo didinimo veiksmus, būtinus užtikrinti tolygią regionų plėtrą. Daug dėmesio skiriama mokymosi visą gyvenimą paslaugų prieinamumui kaimo vietovėse didinti. Investuojant į mokymosi pasiūlos kokybę siekiama, kad mokymo ir studijų programos geriau atitiktų regiono ūkio poreikius kvalifikuotiems specialistams rengti ir jų kvalifikacijai tobulinti. Investuojant į mokymosi paslaugų prieinamumą, ypatingas dėmesys skiriamas lanksčių ir individualizuotų mokymosi formų, kuriomis galėtų naudotis nuo pagrindinių aukštojo mokslo centrų nutolusių regionų gyventojai, ilgesnį laiką neatsitraukdami nuo savo pagrindinio užsiėmimo, plėtrai.

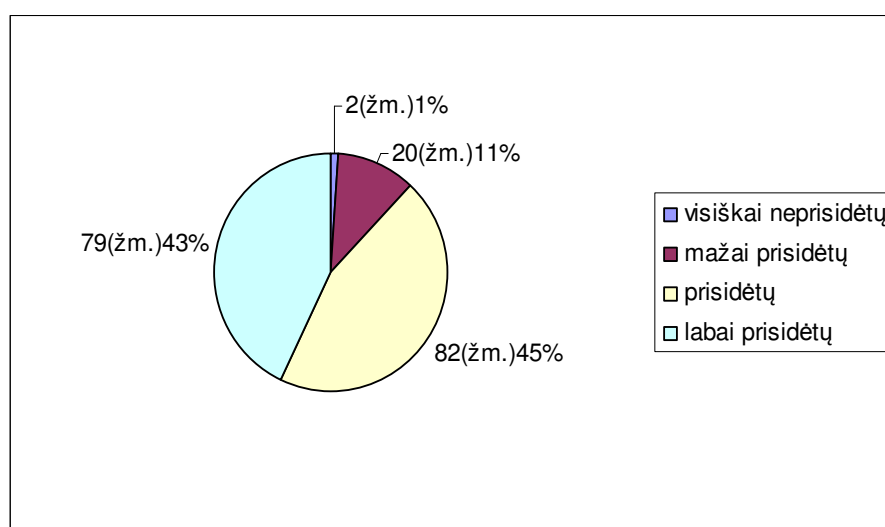
Sveikatos, socialinės, švietimo ir kultūros įstaigų plėtros (investicijos į įstaigų infrastruktūrą: statybos, bazinė įranga ir t.t.) sritis 44 % respondentų nuomone prisideda prie Šiaulių regiono plėtros. 36% Šiaulių regiono savivaldybių darbuotojų nuomone šios srities tobulinimas prisidėtų prie regiono plėtros. 19 % apklaustųjų nuomone, sveikatos, socialinės, švietimo ir kultūros įstaigų plėtros sritys mažai prisidėtų, o 1% - visiškai neprisidėtų prie Šiaulių regiono plėtros problemų sprendimo (žr. 16 pav.).

16 pav. Sveikatos, socialinės, švietimo ir kultūros įstaigų plėtros srities poveikis Šiaulių regioninei plėtrai

Sveikatos, socialinės, švietimo ir kultūros įstaigų plėtros sričių tobulinimas finansuojamas ne tik iš valstybės, tačiau ir iš ES struktūrinių lėšų fondo ir prisideda prie socialinių paslaugų kokybės, apimties ir prieinamumo skirtumų mažinimo šalies regionuose.

Gyvenamųjų rajonų modernizavimas ir aplinkos kokybės juose gerinimo, t.y. senų gyvenamųjų namų renovacijos ir naujos statybos skatinimas, viešųjų erdvių gyvenamuose rajonuose sutvarkymas, socialinio būsto statyba, komunalinių atliekų sistemos tobulinimas, aplinkos triukšmo mažinimo sritis, respondentų nuomone, ypač prisidėtų prie Šiaulių regiono plėtros. Net 43% apskrities savivaldybių darbuotojų nuomone, šios srities tobulinimas labai prisidėtų prie regionų plėtros, o 45% - prisidėtų. 11% respondentų nuomone, gyvenamųjų rajonų modernizavimas ir aplinkos kokybės juose gerinimas mažai prisidėtų prie regiono plėtros, o 1% - visiškai neprisidėtų.

17 pav. Gyvenamųjų rajonų modernizavimas ir aplinkos kokybės juose gerinimo srities poveikis Šiaulių regioninei plėtrai

Nors pagal 2004-2006 m. BPD ši sritis nebuvo prioritetinga, todėl finansavimas iš ES struktūrinių fondų nebuvo skiriamas, tačiau pagal 2007-2013 Sanglaudos veiksmų skatinimo programos 1 prioriteto „Vietinė ir urbanistinė plėtra, kultūros paveldo ir gamtos išteklių išsaugojimas bei pritaikymas turizmo plėtrai“ 1 uždavinį: Sumažinti pagrindinių ir likusių šalies miestų gyvenimo aplinkos ir kokybės skirtumus, ypatingas dėmesys skiriamas būsto sąlygų pagerinimui problemingose vietovėse.

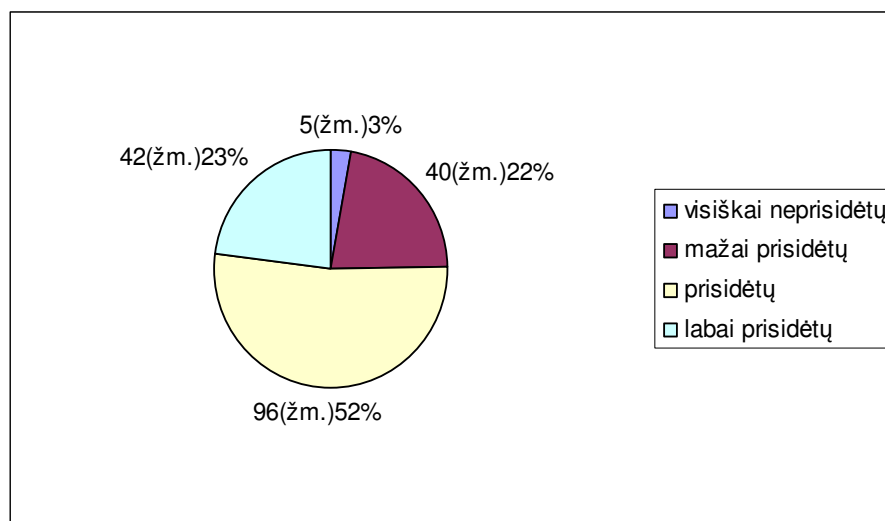
Apibendrinant galima teigti, kad socialinės būklės ir infrastruktūros sričių tobulinimas prisideda prie Šiaulių regiono plėtros problemų sprendimo, tačiau ES struktūriniai fondai finansavimą skiria ne visoms sritims, kurių tobulinimas aktualus Šiaulių regionui. Finansuojamos tokios sritys kaip Sveikatos paslaugų plėtra, Socialinės integracijos skatinimas, Švietimo ir mokslo paslaugų kokybės gerinimas bei mokymosi visą gyvenimą skatinimas, kultūros ir meno potencialo stiprinimas, Sveikatos, socialinės, švietimo ir kultūros įstaigų plėtra, Gyvenamųjų rajonų

modernizavimas ir aplinkos kokybės juose gerinimas. Nusikalstamumo prevencijos sritis prioriteto neturi.

2.3.4.1. Ekonomikos augimo sektoriaus įtaka regioninei plėtrai

Ekonomikos augimo faktorių sudaro sritys, kurios prisidėtų prie Šiaulių regiono plėtos: susisiekimo sistemos vystymas, logistikos sistemos vystymas ir tranzito paslaugų plėtra, viešųjų ir privačiųjų objektų inžinerinės infrastruktūros sistemos vystymas, gamtos, istorijos ir kultūros paveldo apsauga, tvarkymas bei pritaikymas turizmo bei viešiesiems poreikiams. Logistikos sistemos vystymas ir tranzito paslaugų plėtos sritis iš ekonomikos augimo sektoriaus tobulintinių sričių mažiausiai prisideda prie Šiaulių regiono plėtos problemų sprendimo (M=1.96).

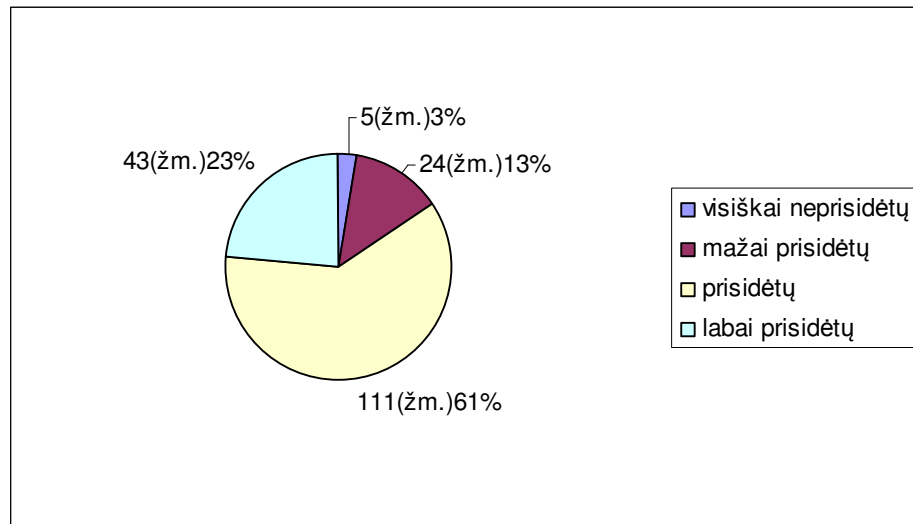
Iš 18 paveikslą matyti, kad 22% respondentų logistikos sistemos vystymas ir tranzito paslaugų plėtra mažai prisidėtų prie regiono plėtos, tuo tarpu 3% - visiškai neprisidėtų. 52% Šiaulių apskrities savivaldybių darbuotojų nuomone šios srities vystymas prisidėtų prie minėto regiono plėtos, o 23% - prisidėtų.

18 pav. Logistikos sistemos vystymas ir tranzito paslaugų plėtos poveikis Šiaulių regioninei plėtrai

Logistikos sistemos vystymas ir tranzito paslaugų plėtra tiek 2004-2006 m., tiek 2007-2013 m. laikotarpiu yra finansuojama iš ES struktūrinių fondų. Ši srities vystymas sudaro prielaidas smulkiam ir vidutiniam verslui vystytis, taip pat turi teigiamą poveikį socialinei ir ekonominei regionų plėtrai. Įgyvendinant Veiksmų programos prioritetą „Transeuropinių transporto tinklų plėtra“ vystant TEN-T tinklą, šios srities finansavimas gerina susisiekimą tarp atskirų Lietuvos regionų. Nors Šiaulių regiono savivaldybių atstovams šios srities tobulinimas tik „prisidės“ prie Šiaulių regiono plėtos, tačiau Lietuvos atžvilgiu ši sritis yra prioritetinga.

Šiaulių regiono savivaldybių darbuotojų nuomone susisiekimo sistemos vystymas net 61% darbuotojų prisidėtų prie Šiaulių regiono plėtros, 23% - labai prisidėtų. 24 % respondentai mano, kad šios srities tobulinimas mažai prisideda prie Šiaulių regiono plėtros, o 3 % mano - visiškai neprideda (žr. 19 pav.).

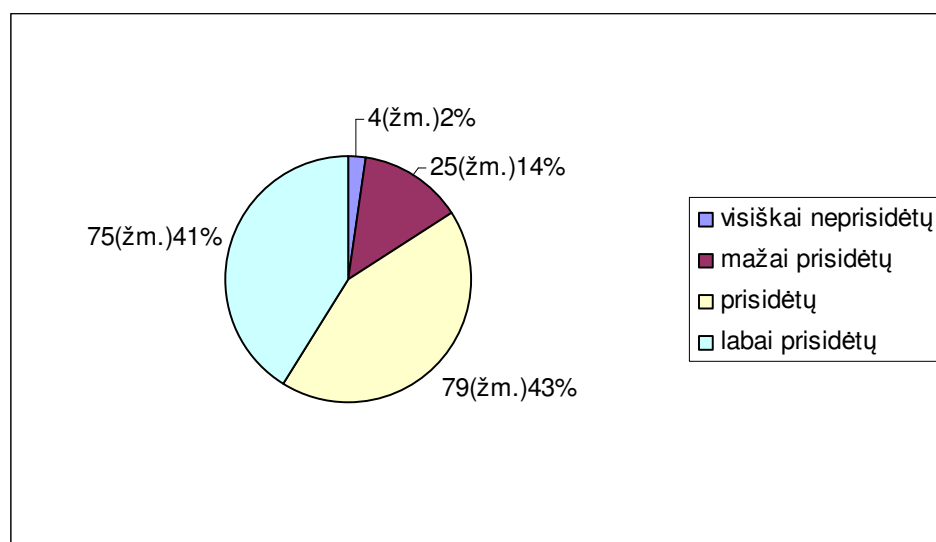

19 pav. Susisiekimo sistemos vystymo srities poveikis Šiaulių regiono plėtrai

Šios srities vystymas finansuojamas iš ES struktūrinių fondų, nes skiriamos ES lėšos gerina atokiuose rajonuose gyvenančių gyventojų susisiekimo sąlygas su rajonų centrais, taip pat susisiekimą tarp miestų ir skirtingų regionų gyventojų, tarp žemės ūkio, verslo, pramonės, turizmo ir administracinių centrų. Susisiekimo infrastruktūros modernizavimas sudaro palankias sąlygas vystytis smulkiam ir vidutiniam verslui, turi teigiamą poveikį socialinei ir ekonominei regionų plėtrai. Susisiekimo gerinimas regione skatina turizmą, prekybą ir paslaugų verslą, o tai labai mažina nedarbo lygį regione.

Viešųjų ir privačiųjų objektų inžinerinės infrastruktūros sistemos vystymas, kurią sudaro elektros tinklų renovacija ir plėtra, centralizuotos šilumos tiekimo infrastruktūros renovacija ir modernizavimas, vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo sistemų plėtra, dujų tiekimo sistemos plėtra 41 % respondentų nuomone labai prisidėtų prie Šiaulių regiono plėtros, o 43% - prisidėtų. 14 % Šiaulių apskrities savivaldybių darbuotojų mano, kad ši sritis mažai prisideda prie regiono plėtros, o 2% mano - kad visiškai neprideda (žr. 20 pav.)

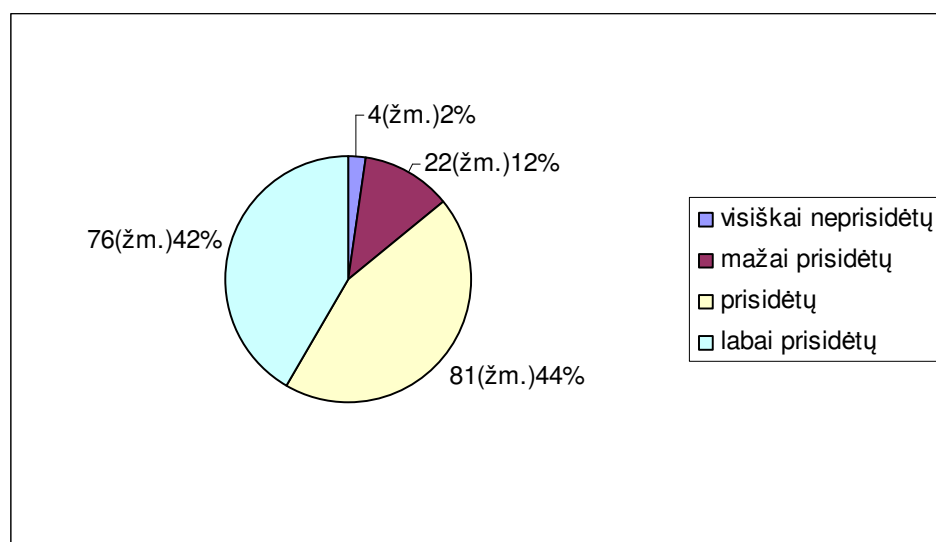
Viešųjų ir privačiųjų objektų inžinerinės infrastruktūros sistemos vystymas yra ne tik Šiaulių regiono, bet ir visos Lietuvos – kaip ES regiono prioritetinga sritis, nes ši sritis finansuojama iš ES struktūrinių fondų. Įgyvendinant šiai sričiai skiriamas priemonės, skatinamas darbo vietų kūrimas regionuose; regionų įplaukų didinimas; migravimo iš regionų mažinimas; poveikis socialinei aplinkai.

20 pav. Viešųjų ir privačiųjų objektų inžinerinės infrastruktūros sistemos vystymo poveikis Šiaulių regioninei plėtrai

Igyvendinant Veiksmų programos prioriteto „Esminė ekonominė infrastruktūra“ veiksmų grupės „Energijos tiekimo tinklai“ priemones, ryškesnis regioninis aspektas gali pasireikšti centralizuoto šilumos tiekimo tinklų srityje, nes centralizuoto šildymo sistemos yra savo esme lokalaus pobūdžio. Centralizuoto šildymo tinklų atnaujinimas, pereinant prie pažangesnių technologijų, lemia efektyvumo padidėjimą, aukštesnį šilumos tiekimo patikimumo lygį, o kartu ir vartotojui tiekiamos šiluminės energijos kainos mažėjimą. Be to, centralizuoto šilumos tiekimo sistema leidžia naudoti įvairų kurą, taip užtikrindama patikimesnį energijos tiekimą. Gamtinių dujų skirstomųjų tinklų plėtra taip pat gali turėti teigiamos įtakos regionų plėtrai, nes dujofikuotose teritorijose sukuriama daug palankesnės verslo sąlygos, gerėja gyvenimo kokybė. Elektros skirstomųjų tinklų plėtra neelektrifikuotose vietovėse mažina atskirų rajonų socialinę atskirtį. Struktūrinė parama skatina elektros ir gamtinių dujų skirstomųjų tinklų plėtrą.

Gamtos, istorijos ir kultūros paveldo apsauga, tvarkymas bei pritaikymas turizmo bei viešiesiems poreikiams (vandens telkinių ir jų prieigų tvarkymas bei pritaikymas rekreacijai, užterštų teritorijų, buvusių durpynų ir karjerų sutvarkymas, visuomenės aplinkosaugos švietimas ir informavimas, istorijos ir kultūros paveldo objektų pritaikymas turizmui) turi didelės įtakos Šiaulių regiono plėtrai. Šį teiginį patvirtina ir respondentų nuomonė, nes šios srities plėtra daugumai respondentų prisidėtų (44%) arba labai prisidėtų (42%) prie Šiaulių regiono plėtos. Tuo tarpu 12 % savivaldybių ekspertų mano, kad šios srities vystymas neprisidėtų, o 2 % - visiškai neprisidėtų prie Šiaulių regiono plėtos (žr. 21 pav.).

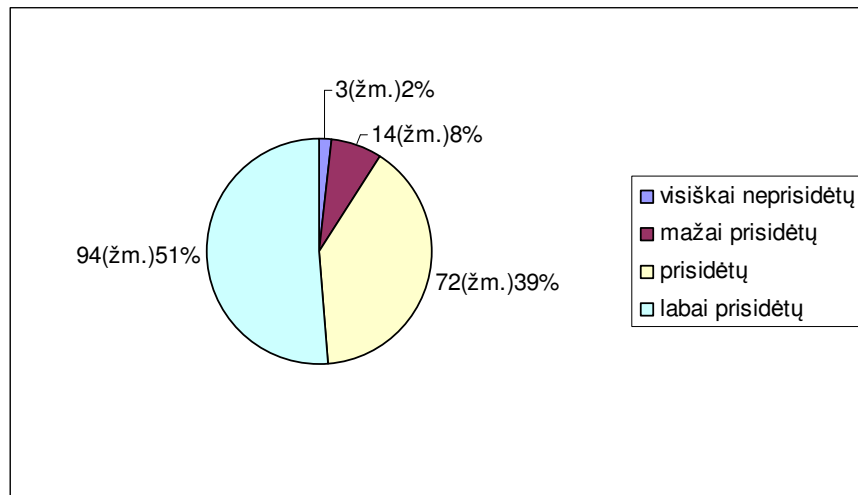
21 pav. Gamtos, istorijos ir kultūros paveldo apsauga, tvarkymas bei pritaikymas turizmo bei viešiesiems poreikiams vystymo poveikis Šiaulių regioninei plėtrai

Turizmo plėtra yra prioritetinga ne tik Lietuvos, bet ir ES srityje, nes būtent turizmo plėtojimas užtikrina regione didesnes investicijas, pritraukia užsienio kapitalą, daro regioną patrauklesnį. Ši sritis finansuojama ir iš ES struktūrinių fondų lėšų. Turizmo veiklos skatinimas ir stiprinimas palankiai veikia naujų paslaugų verslo ir darbo vietų kūrimą, taip pat geresnį vietos gamtos, kultūros ir žmogiškųjų išteklių panaudojimą tam tikruose regionuose. Viešosios turizmo infrastruktūros kūrimas mažina jaunų žmonių migraciją iš atokių rajonų.

Apibendrinant galima teigti, kad logistikos sistemos, tranzito paslaugų, susisiekimo sistemos, viešųjų ir privačiųjų objektų inžinerinės infrastruktūros, gamtos, istorijos ir kultūros paveldo apsauga – Šiaulių regiono ekonomikos augimo sritys, respondentų nuomone, prisideda prie Šiaulių regiono plėtos.

2.3.4.2. Žmogiškųjų išteklių ir verslo plėtos tobulinimo įtaka Šiaulių regiono plėtrai

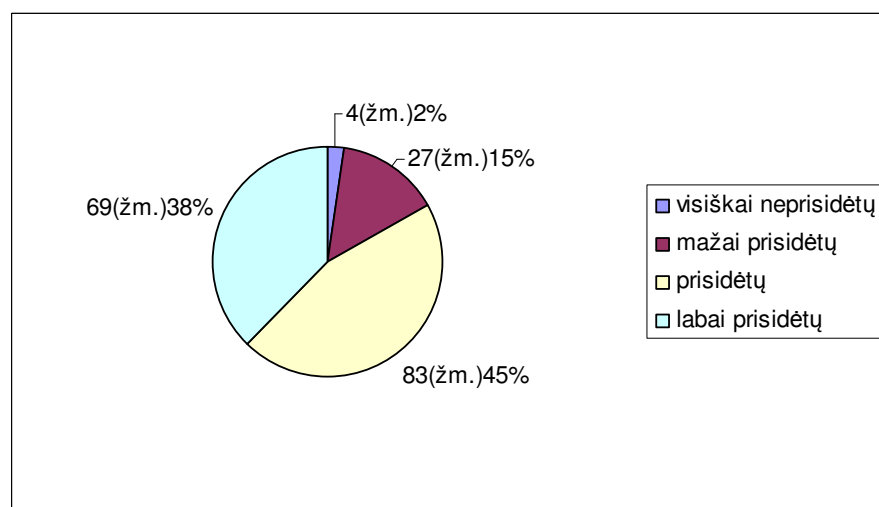
Atlikus faktoriinę analizę išskirti 4 faktoriai: darbo jėgos, atitinkančios darbo rinkos poreikius, ugdymas; pramonės ir verslo plėtos skatinimas; palankių sąlygų inovacijoms sudarymas bei mokslo žinių perteikimo verslui terpe stiprinimas; viešojo administravimo efektyvumo didinimas apjungti į vieną bendrą faktorių – žmogiškųjų išteklių ir verslo plėtrą. Atlikus respondentų nuomonių analizę, galima teigti, kad pramonės ir verslo plėtos skatinimas labiausiai prisidėtų prie Šiaulių regiono plėtos problemų sprendimo, nes $M=2.40$. Iš žemiau pateikto paveikslo matyti, kad 51 % respondentų šios srities tobulinimas prisidėtų prie Šiaulių regiono plėtos, 39 % mano, kad – prisidėtų, likusieji 10% mano, kad – mažai prisidėtų ar visiškai neprisidėtų (žr. 22 pav.)

22 pav. Pramonės ir verslo plėtros skatinimo įtaka Šiaulių regiono plėtrai

Ši sritis remiama pagal BPD 3 prioriteta, taip pat ir pagal ŽIP VP prioriteta „kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“. Įgyvendinamos priemonės dėka, regione kuriamos darbo vietos, didėja gyventojų pajamos, atsiranda galimybių išnaudoti regiono privalumus, mažėja migracija iš regionų ir visa tai teigiamai veikia socialinę aplinką. Taigi, ši sritis finansuojama ne tik iš valstybės, bet ir ES lėšų.

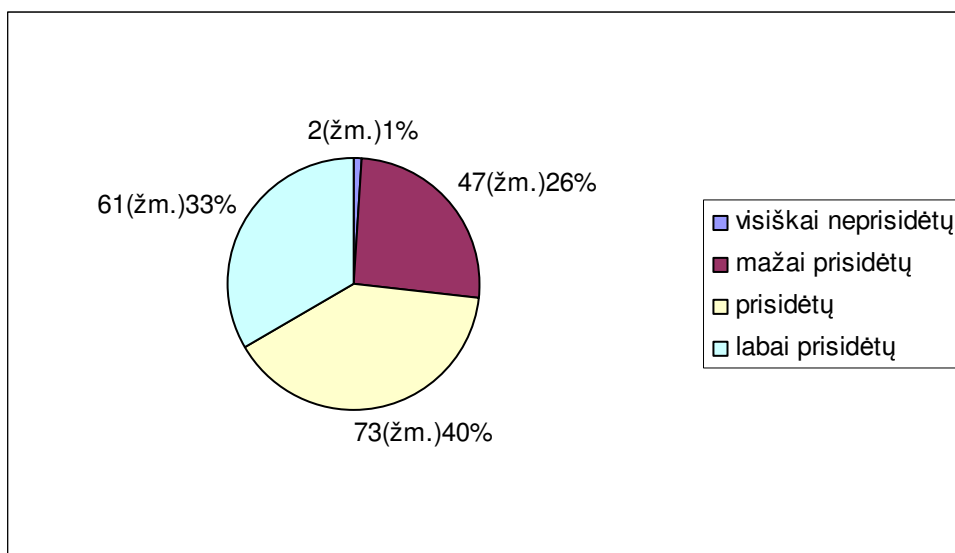
Beveik pusė respondentų (45 %) mano, kad darbo jėgos ugdymas (verslumo skatinimas, perkvalifikavimas ir kvalifikacijų tobulinimas, profesinio mobilumo skatinimas, karjeros planavimo ir konsultavimo plėtra, profesinio ir aukštojo mokslo įstaigų bendradarbiavimo su verslo struktūromis stiprinimas) prisidėtų, o 38 % - kad labai prisidėtų prie regiono plėtros. Atitinkamai 2% apklaustųjų mano, kad šios srities vystymas mažai prisidėtų, o 2 % - visiškai neprisidėtų prie Šiaulių regiono plėtros.

23 pav. Darbo jėgos, atitinkančios darbo rinkos poreikius, ugdymo prisidėjimas prie Šiaulių regiono plėtros

Darbo jėgos, atitinkančios darbo rinkos poreikius srities tobulinimas prisideda prie Šiaulių regiono plėtros, nes ši sritis finansuojama pagal 2004-2006 m. 2.1 priemonę „Įsidarbinimo gebėjimų ugdymas“. Nors ši priemonė įgyvendinama investuojant į stambias nacionalines programas, regioninis tokių programų aspektas ir toliau išlieka labai svarbus. Įgyvendinant aktyvios darbo rinkos politikos priemones ir vykdant kitą veiklą, ypač vietinių užimtumo iniciatyvų projektus, atsižvelgiama į specifines regionines problemas ir jų poreikius, administracinius gebėjimus bei prielaidas tokias problemas spręsti. Naujų mokymosi ir profesinio rengimo metodų įdiegimas, nuotolinio mokymosi sistemos plėtra, pirmos pakopos švietimo vertinimo sistemos sukūrimas garantuoja didesnę paslaugų prieinamumą bei mažina teritorinius skirtumus.

Palankių sąlygų inovacijoms sudarymas bei mokslo žinių perteikimo verslui terpės stiprinimas (aktyvaus mokslininkų ir tyrėjų įsitraukimo į verslą skatinimas, aplinkosauginių technologijų ir priemonių diegimas versle, aukštos mokslininkų ir tyrėjų kompetencijos bei praktinių ir verslumo įgūdžių tobulinimas) 40 % respondentų nuomone prisideda, 33 % - labai prisideda, 26 % - mažai prisideda, 2% - visiškai neprisideda prie regionų plėtros

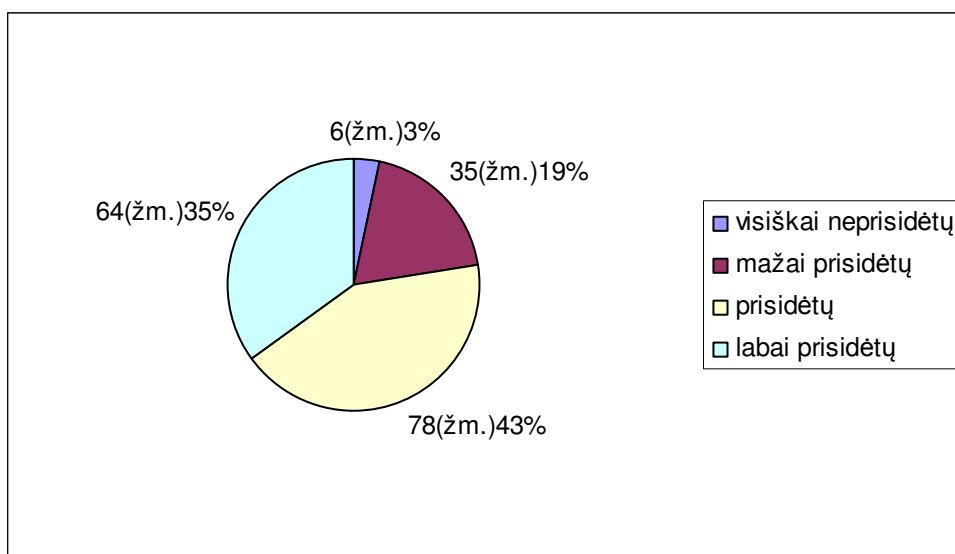

24 pav. Palankių sąlygų inovacijoms sudarymas bei mokslo žinių perteikimo verslui terpės stiprinimo poveikis regioninei plėtrai

Siekiant subalansuotos regioninės plėtros, 3 prioritete „Tyrėjų gebėjimų stiprinimas“ atsižvelgiama į skirtingų regionų poreikius. Nacionalinėje Lisabonos strategijos įgyvendinimo programoje numatyta vystyti aukštos kompetencijos centrus ne tik Vilniuje ir Kaune, bet ir kituose regionuose, atsižvelgiant į jų specifiką ir užtikrinant subalansuotą jų plėtrą. Kaip ir 2004–2006 m. laikotarpiu, toliau siekiama užtikrinti Lietuvos mokslo ir studijų institucijų partnerystę, stiprinant vietinius mokslo ir studijų kompetencijos centrus, tinklus ar jų dalyvavimą racionaliuose kompetencijos centruose ir tinkluose. Lietuvos regioninės politikos iki 2013 metų strategijoje numatytos įvairios su MTTP susijusios priemonės (pvz., pramonės, verslo ir mokslo ryšių

skatinimas, aukštojo mokslo įstaigų programų orientavimas į aukštos kvalifikacijos specialistų poreikį ir kt.).

Viešojo administravimo efektyvumo didinimas 43 % respondentų prisidėtų, 35 % - labai prisidėtų, o 19% - mažai prisidėtų prie Šiaulių regiono plėtros.

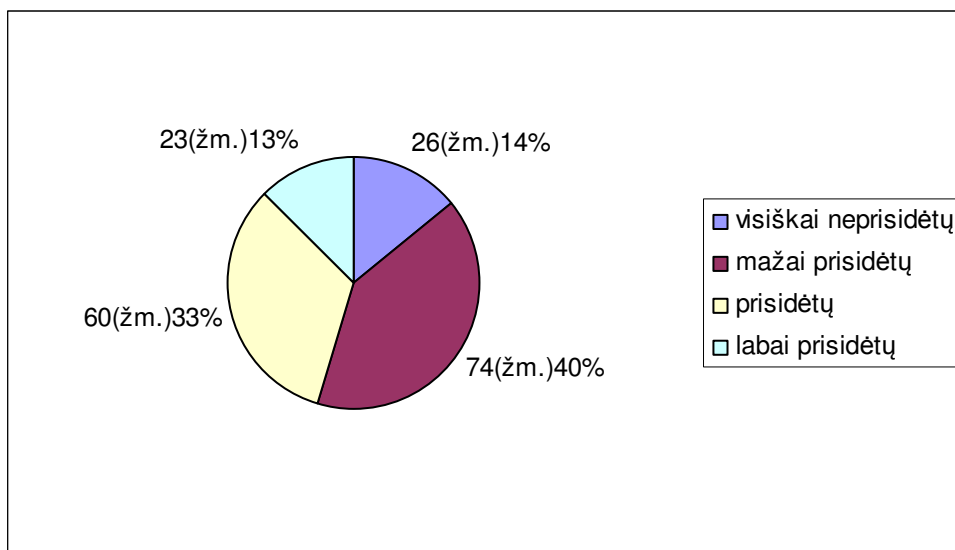

25 pav. Viešojo administravimo efektyvumo didinimo poveikis Šiaulių regiono plėtrai

4 prioritete „Administracinių gebėjimų stiprinimas ir viešojo administravimo efektyvumo didinimas“ numatyti įvairūs veiksmai. Jie apima teritorijų planų, regioninių plėtros ir savivaldybių planų rengimą, optimalų funkcijų tarp centrinio, teritorinio ir vietos lygių pasiskirstymą, regioninės plėtros valdymo tobulinimą, taip pat vietos ir regionų partnerių dalyvavimą viešojo ir privataus sektorių partnerystės procese. Šių veiksmų įgyvendinimas sudaro palankias sąlygas regioninei plėtrai 2007–2013 m. laikotarpiu. Be to, pagal 4 prioritetą bus skatinamas teigiamas poveikis regionų plėtrai įgyvendinant projektus.

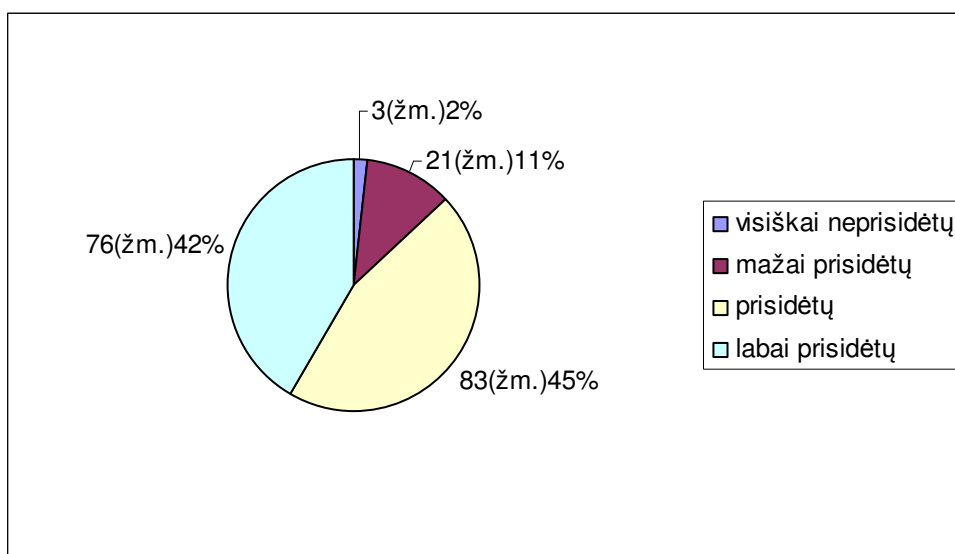
2.3.4.3. Žemės ūkio ir kaimo sektoriaus tobulinimo poveikis Šiaulių regioninei plėtrai

Žemės ūkio ir kaimo sektoriaus tobulinimo poveikio faktorius susideda iš kaimo gyvenimo kokybės gerinimo, konkurencingo žemės ir miškų ūkio plėtros; aplinkos ir kraštovaizdžio gerinimo bei vandens išteklių apsaugos, žuvininkystės sektoriaus. Mažiausią poveikį iš visų, ne tik iš žemės ūkio sektoriaus tobulinimo faktorio, bet ir iš visų regioninę plėtrą tobulintinų sričių, regiono plėtrai turi vandens išteklių ir žuvininkystės sektorius ($M=1.44$). Šiaulių regione šis sektorius mažai vystomas, tai rodo ir 40% respondentų, kurie mano, kad šis sritis mažai prisideda prie regiono plėtros, o 14 % - visiškai neprisideda prie Šiaulių regiono plėtros.

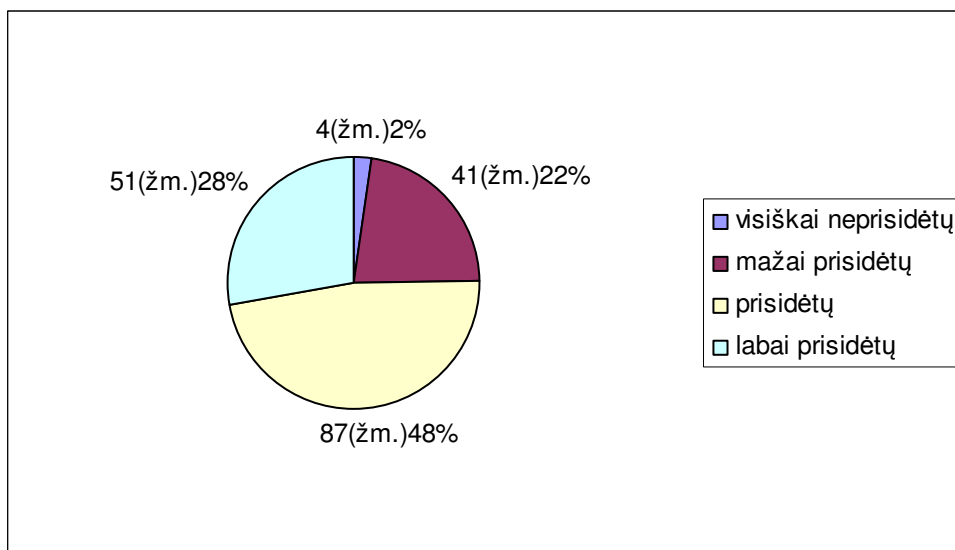
26 pav. Vandens išteklių apsauga, žuvininkystės sektorius

Kaimo gyvenimo kokybės gerinimas, konkurencingumo žemės ir miškų ūkio plėtra 42 % respondentų nuomone labai prisidėtų, 45 % - prisidėtų prie Šiaulių regiono plėtros. 11% respondentų mano, kad kaimo gyvenimo kokybės gerinimas mažai prisidėtų prie minėto regiono plėtros, o 2% - visiškai neprisidėtų.

27 pav. Kaimo gyvenimo kokybės gerinimas, konkurencingumo žemės ir miškų ūkio tobulintinos sritys Šiaulių apskrities regiono plėtrai

Šiaulių apskrities savivaldybių darbuotojai mano, kad aplinkos ir kraštovaizdžio gerinimas prisidėtų (48%) ar net labai prisidėtų (28%) prie Šiaulių regiono plėtros, tačiau 22 % respondentų nuomone, šios srities tobulinimas neprisidėtų, o 2 % - visiškai neprisidėtų prie minėto regiono plėtros.

28 pav. Aplinkos ir kraštovaizdžio gerinimas

Nors 2004-2006 m. laikotarpiu žemės ūkio ir kaimo sektoriaus sritys buvo finansuojamos pagal žemės ūkio ir žuvininkystės prioritetą, tačiau 2007-2013m. laikotarpiu jos integruotos į kitas regiono plėtrą skatinančias veiklas.

Apibendrinant galima teigti, kad socialinės būklės ir infrastruktūros plėtra, ekonomikos augimo infrastruktūros (hard) sektoriaus tobulinimas, pramonės ir verslo, inovacijų plėtros ir žmogiškųjų išteklių (soft) tobulinimas, žemės ūkio ir kaimo sektoriaus tobulinimas padėtų išspręsti Šiaulių regioninės plėtros problemas.

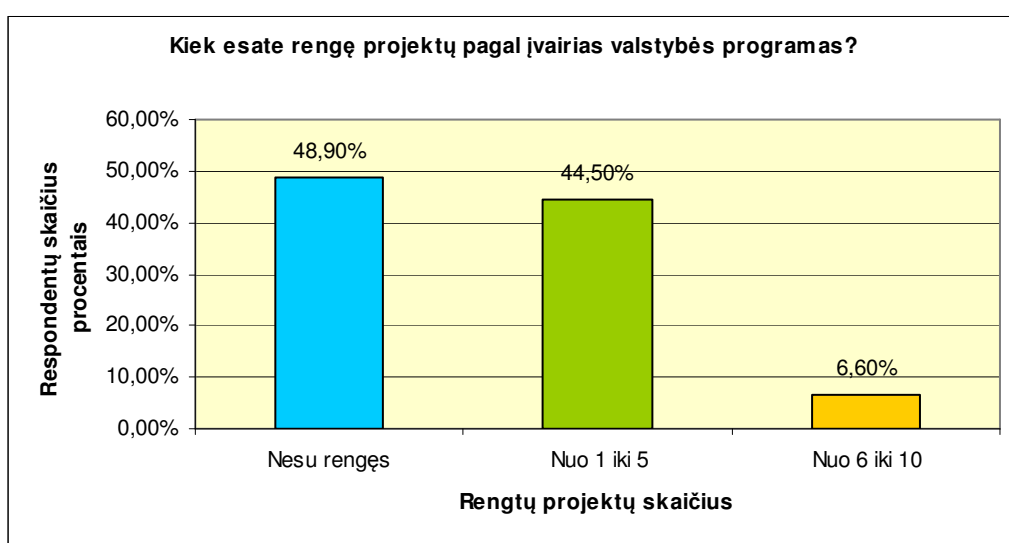
2.3.4.4. Demografinių kintamųjų įtaka vystomoms regiono sritims

Interpretuojant duomenis pagal Kruskal Wallis testą (žr. 9 priedas) pastebėta, kad kai kurie tobulintinių sričių komponentų vertinimai skiriasi priklausomai nuo respondentų lyties. Pastebėta, kad švietimo paslaugų kokybės gerinimo, sveikatos paslaugų plėtros, socialinės integracijos tobulinimo sritys, moterų nuomone, reikalauja didesnio dėmesio negu mano vyrai. Tai rodo, kad moterims socialinių sričių tobulinimas stipriau prisideda prie Šiaulių regiono plėtros. Taip pat pastebėta, kad bet kurio amžiaus respondentams reikia tobulinti visas Šiaulių regiono sritis nepriklausomai nuo amžiaus. Vadinasi amžius neturi įtakos respondentų nuomonei apie tobulintinas Šiaulių regiono sritis.

Interpretuojant duomenis pastebėta, kad darbinė patirtis įtakoja tik vieną Šiaulių regione tobulintiną sritį - darbo jėgos atitinkančios darbo rinkos poreikius ugdymas. Nuo 6 iki 10 metų tame pačiame savivaldybės skyriuje dirbantys respondentai jaučia didesnį poreikį tobulinti šią sritį per kvalifikacijos kėlimą, karjeros planavimą, bendradarbiavimą su kitomis įstaigomis, verslo struktūromis.

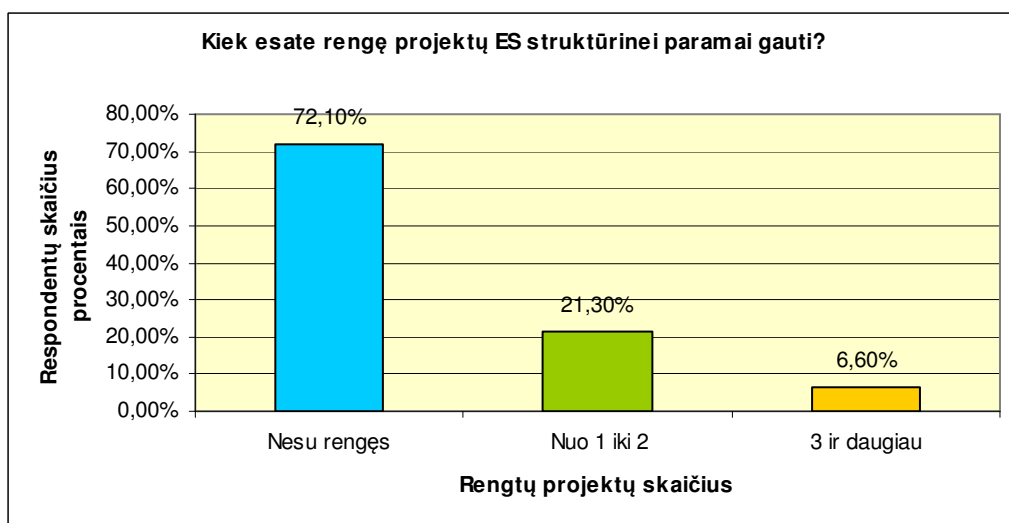
2.3.5. Šiaulių regiono savivaldybių darbuotojų patirties projektinėje veikloje aspektai

Analizuojant Šiaulių regiono savivaldybių darbuotojų požiūrį į ES struktūrinės paramos fondų projektus, tikslinga išsiaiškinti, kokia respondentų patirtis projektinėje veikloje. Kadangi apklausoje dalyvavo įvairių sričių respondentai, tai iš žemiau pateikto paveikslo matyti, kad projektinėje veikloje yra dalyvavę daugiau nei pusė visų apklaustų Šiaulių regiono savivaldybių atstovų (51 %). 48 % respondentų projektinėje veikloje nedalyvavo. 44,5 % respondentų yra rengę projektus pagal įvairias valstybės programas nuo 1 iki 5 kartų. Aukšta projektinės veiklos patirtimi pagal įvairias valstybės programas pasižymi 6,5% respondentų. Ši dalis Šiaulių apskrities savivaldybių darbuotojų yra rengę projektus 6-10 kartų.

29 pav. Respondentų patirtis rengiant projektus pagal įvairias valstybės programas (N=183)

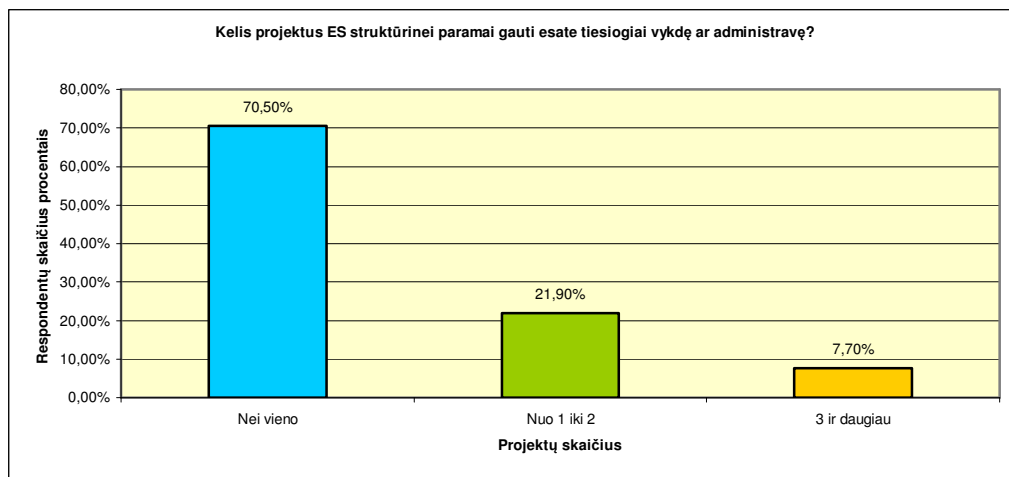
Analizuojant respondentų patirtį ES projektinėje veikloje matyti, kad ES paramai projektus yra rengę žymiai mažiau Šiaulių regiono savivaldybių specialistų: iš viso tik 27,9%. 1-2 projektus

30 pav. Respondentų patirtis rengiant projektus ES struktūrinei paramai gauti (N=182)

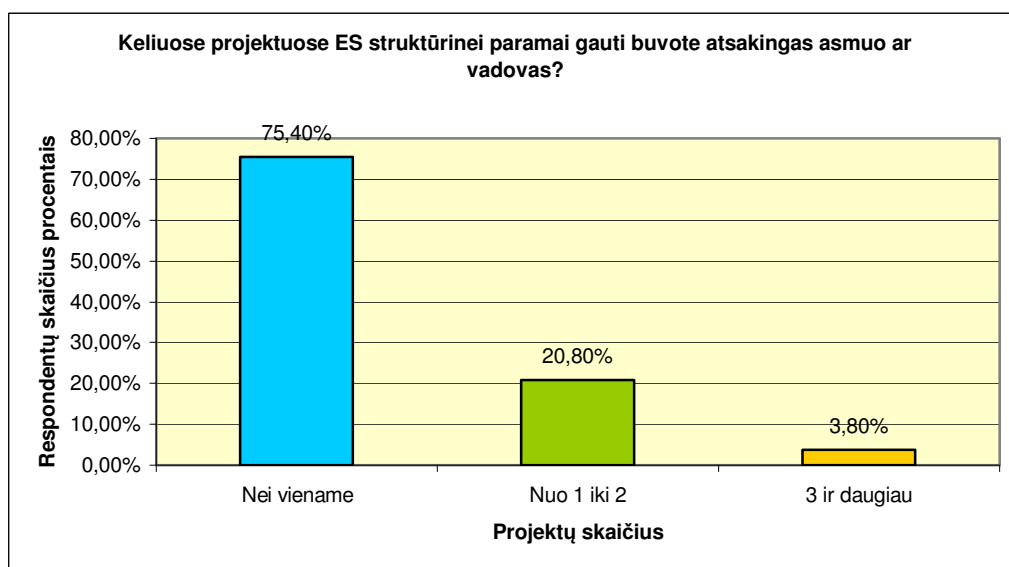
yra rengę 21,3 % respondentų, o 3 ir daugiau projektus - tik 6,6 % respondentų. Visiškai nėra rengę projektų 72,10 % apklaustų Šiaulių regiono savivaldybių darbuotojų. Vadinas dauguma savivaldybių darbuotojų nėra patys rengę projektų ES struktūrinei paramai gauti

Žemiau pateiktame paveiksle matyti, kad 70,5% nėra tiesiogiai vykde ar administravę ES struktūrinės paramos projektų. Iš tiesiogiai vykdzusių ir administravusių ES projektus respondentų, išskiriami vykde nuo vieno iki dviejų iki trijų ir daugiau projektų. 21,9 % apklausoje dalyvavusių Šiaulių regiono savivaldybių darbuotojų yra tiesiogiai vykde ar administravę nuo 1 iki 2 projektų, o 7,7 % - 3 ir daugiau projektus.

31 pav. Respondentų patirtis tiesiogiai vykdam ar administruojant projektus ES struktūrinei paramai gauti (N=183)

Vadovavę ar buvę atsakingu asmeniu ES struktūrinių fondų projektuose yra dar mažesnė respondentų dalis. Iš paveikslo matyti, kad 20,8% yra vadovavę ar buvę atsakingu asmeniu nuo 1 iki 2 projektų, o tik 3% respondentų – 3 ir daugiau kartų. Visiškai nėra vadovavę ar buvę atsakingais asmenimis ES struktūrinių fondų projektuose 75,4 % respondentų.

32 pav. Respondentų patirtis būnant atsakingu asmeniu ar vadovaujant projektams ES struktūrinei paramai gauti (N=183)

Apibendrinant respondentų dalyvavimą projektinėje veikloje, galima teigti, kad savivaldybių darbuotojai mažai dalyvauja projektinėje veikloje. Jei investiciniuose projektuose dalyvavo apie pusė visų apklaustųjų, tai ES struktūrinių fondų projektinėje veikloje dalyvavo tik apie 21 % respondentų. Vadinas, tik ši dalis respondentų gali ruošti, administruoti ar vadovauti projektams, kurie ES lėšomis prisidėtų prie viso regiono ar savivaldybių plėtros.

2.3.6. Požiūrio į projektinę veiklą konstrukto identifikavimas

Siekiant atskleisti Šiaulių regiono savivaldybės darbuotojų požiūrio į projektus vidinę struktūrą ir supaprastinti duomenų aprašymą sumažinant kategorijų ir kintamųjų skaičių iki bendrų faktorių, arba savybių pasirinkta faktorinė analizė.

Taikinat šį metodą gauti tokie tiriamojo reiškinių, t.y. požiūrio į projektus, faktoriai (žr. 7 lentelė):

7 lentelė.

Respondentų atsakymų į klausimus apie požiūrį į projektus atsakymai

FAKTORIAI IR SRITYS	F1	F2
F1		
OPTIMISTINIS POŽIŪRIS Į PROJEKTUS		
Projektai – būdas mokytis ne tik iš kitų programų, bet ir iš savo patirties	0,782	
Reikia rengti, vykdyti projektus, nes per juos įgyjama daug naudingos patirties, įgyjama naujų žinių, išmokstama spręsti įvairias problemas	0,772	
Reikia rengti ir vykdyti projektus, nes tai padeda save realizuoti, prisideda prie asmeninio tobulėjimo, plėtojamas kūrybiškumas, savarankiškumas	0,768	
Projektų rengimas, vykdymas – tai moderni darbo organizacijoje priemonė, inovatyvi darbo ir santykių forma	0,677	
Reikia rengti, vykdyti projektus, nes, juos patvirtinus, gaunamas išorinis finansavimas, kuris prisideda prie organizacijos ir/ar rajono plėtros	0,646	
Projektai yra teigiamas dalykas, tik gaila, kad neturime patirties jų rengti ir vykdyti	0,467	
F2		
PESIMISTINIS POŽIŪRIS Į PROJEKTUS		
Kam rašyti projektus, jei jų nepatvirtins, o laikas bus sugaištas		0,745
Kam rašyti projektus, jei už jų rašymą užmokestis labai mažas, o jų rengimas, vykdymas – tik bereikalingas lėšų švaistymas		0,712
Projektų rengimas mažai prisideda prie realių organizacijos, rajono, apskrities problemų sprendimo ir/ar plėtros		0,638

KMO=0,753; sferiškumo testas pagal Bartlett=36, p=0.000. Pagrindinių komponenčių metodas. VARIMAX rotacija po 3 iteracijų.

Požiūrio į projektinę veiklą struktūros ypatumų diagnostavimo bloko respondentų atsakymų skalės tinkamumą faktorinei analizei atlikti liudija aukštas Kayser Meyer Olkin (KMO) koeficientas, lygus 0,753.

Faktorinio modelio vidinis validumas buvo papildomai patikrintas naudojant „išgavimo / ekstrahavimo metodą“ (*Extraction method*), kuris parodo kintamųjų faktorinius svorius L (kintamojo ir ekstrahuoto faktoriaus koreliacijos koeficientas). Gauti geri kintamųjų statistiniai faktorių svorių parametrai (L reikšmės svyruoja nuo 0,467 iki 0,782) liudija pavienių kintamųjų jungimo į faktorius pagrįstumą.

Taikant rotacijos metodą („*Rotation method*“) pastebėta, kad visi kintamieji derinasi prie 2 naujus faktorius apjungtų kintamųjų, todėl galima teigti, kad duomenų patikimumas aukštas.

Apibendrinus faktorių ir patikimumo analizių statistinius parametrus galime teigti, kad sudarytas klausimynas atitinka vidinio valdymo reikalavimus, vadinasi, tyrimo rezultatų interpretacija yra pagrįsta, o klausimynas - tinkamas matuoti požiūrio į projektinę veiklą ypatumus.

2.3.7. Faktorių pagal savivaldybės darbuotojų požiūrį į projektus analizė

Siekiant atskleisti savivaldybės darbuotojų požiūrio į projektus vidinę struktūrą ir supaprastinti duomenų aprašymą sumažinant kategorijų ir kintamųjų skaičių iki bendrų faktorių arba savybių, atlikta faktorių analizė ir gautos 2 tiriamojo reiškinių, t.y. požiūrio į projektus faktorius – optimistinis ir pesimistinis. Gautuose rezultatuose egzistuoja subjektyvumo faktorius, nes aukštas palyginti standartinis nuokrypis parodo, kad buvo dideli požiūrio į projektus skirtumai, nes smarkiai nukrypa nuo vidurkio (žr. 8 lentelė).

Pateiktoje respondentams anketoje požiūris į projektus užkoduotas balais (M [0;4]: „visiškai nesutinku“, „Greičiausiai nesutinku“, „Neturiu nuomonės“, „Greičiausiai nesutinku“, „Visiškai sutinku“. Pagal šį kodavimą matyti, kad atliktoje analizėje išsiskiria 2 požiūrio į projektus blokai – optimistinis ir pesimistinis.

2.3.7.1. Optimistinis požiūris į projektus

Optimistinio požiūrio į projektus faktorių sudaro šeši požiūriai: „reikia rengti, vykdyti projektus, nes juos patvirtinus, gaunamas išorinis finansavimas, kuris prisideda prie organizacijos ir/ar rajono plėtros“, „reikia rengti, vykdyti projektus, nes per juos įgyjama daug naudingos patirties, įgyjama naujų žinių, išmokstama spręsti įvairias problemas“, „projektai – būdas mokytis ne tik iš kitų programų, bet ir iš savo patirties“, „reikia rengti ir vykdyti projektus, nes tai padeda save realizuoti, prisideda prie asmeninio tobulėjimo, plėtojamas kūrybiškumas, savarankiškumas“,

„projektų rengimas, vykdymas – tai moderni darbo organizacijoje priemonė, inovatyvi darbo ir santykių forma“, „projektų rengimas, vykdymas – tai moderni darbo organizacijoje priemonė, inovatyvi darbo ir santykių forma“, „projektai yra teigiamas dalykas, tik gaila, kad neturime patirties jų rengti ir vykdyti“.

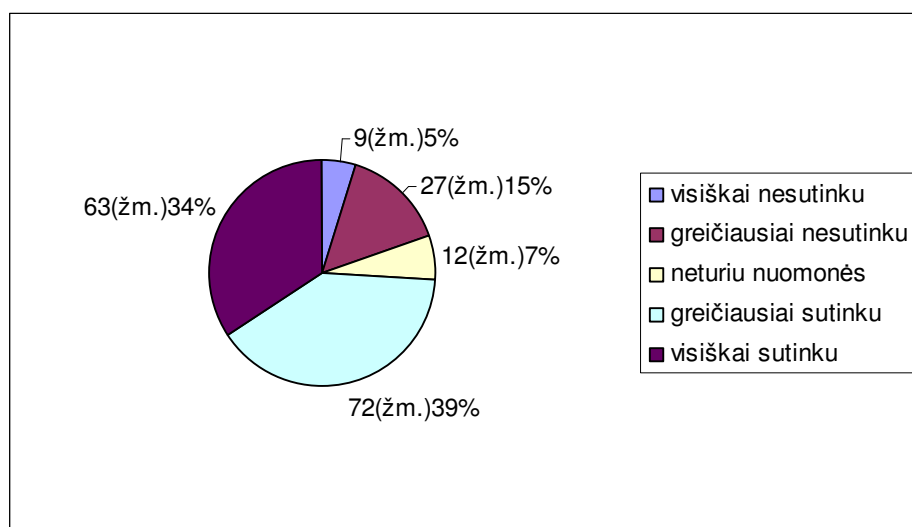
8 lentelė

Vyraujančių teiginių apie projektų ES struktūrinei paramai gauti rengimą ir vykdymą reitingas (N=183)

R/Nr. (reitingas)	TEIGINIAI	M (vidurkis)	Mo	PImin	PImax	SD	SE
1.	Reikia rengti, vykdyti projektus, nes, juos patvirtinus, gaunamas išorinis finansavimas, kuris prisideda prie organizacijos ir/ar rajono plėtros	3,49	4	3,39	3,59	0,70	0,052
2.	Reikia rengti, vykdyti projektus, nes per juos įgyjama daug naudingos patirties, įgyjama naujų žinių, išmokstama spręsti įvairias problemas	3,41	4	3,31	3,51	0,71	0,053
3.	Projektai – būdas mokytis ne tik iš kitų programų, bet ir iš savo patirties	3,28	3	3,17	3,39	0,73	0,054
4.	Reikia rengti ir vykdyti projektus, nes tai padeda save realizuoti, prisideda prie asmeninio tobulėjimo, plėtojamas kūrybiškumas, savarankiškumas	3,27	4	3,14	3,40	0,88	0,065
5.	Projektų rengimas, vykdymas – tai moderni darbo organizacijoje priemonė, inovatyvi darbo ir santykių forma	3,19	3	3,07	3,31	0,84	0,062
6.	Projektai yra teigiamas dalykas, tik gaila, kad neturime patirties jų rengti ir vykdyti	2,84	3	2,67	3,01	1,19	0,088
7.	Kam rašyti projektus, jei už jų rašymą užmokestis labai mažas, o jų rengimas, vykdymas – tik bereikalingas lėšų švaistymas	0,90	1	0,76	1,04	1,00	0,073
8.	Projektų rengimas mažai prisideda prie realių organizacijos, rajono, apskrities problemų sprendimo ir/ar plėtros	0,89	1	0,74	1,04	1,04	0,077
9.	Kam rašyti projektus, jei jų nepatvirtins, o laikas bus sugaištas	0,69	0	0,54	0,84	1,04	0,076

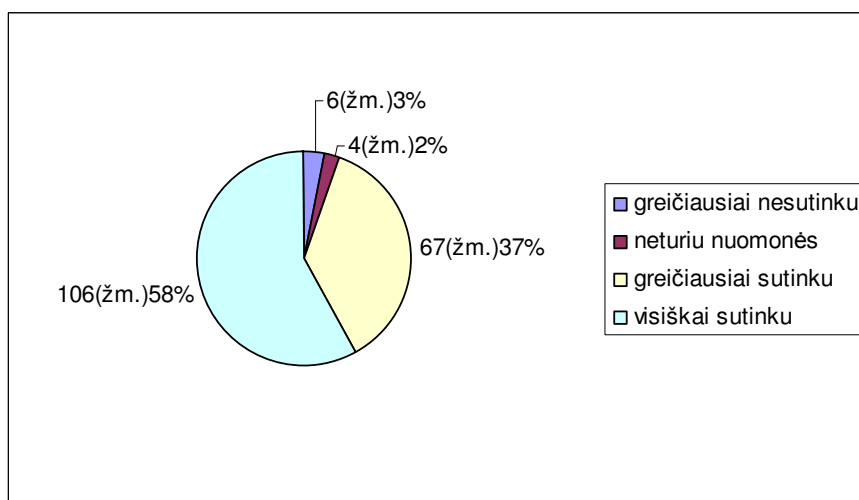
Pastaba: $PI = M \pm SE \times 1,96$, kai $\alpha=0,05$; M reikšmės [0;4].

Vieni žemiausių požiūrio į projektus vertinimo aspektų yra faktoriuje, kad projektai yra teigiamas dalykas, tik gaila, kad neturima patirties jų rengti ir vykdyti (M=2,84). Kitaip tariant, respondentų atsakymų vidurkis rodo, kad jie greičiausiai sutinka, kad nors ir neturi patirties projektinėje veikloje, tačiau optimistiškai žiūri į projektų rengimą, vykdymą (žr. 33pav.).

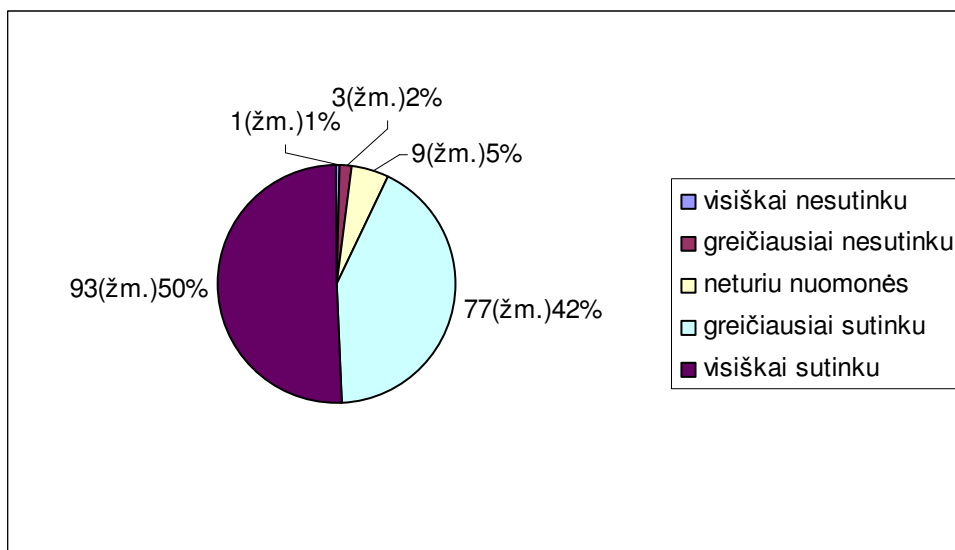
33 pav. Respondentų teigiamas požiūris į projektus, nors ir neturima patirties jų rengti

Nagrinėtas savivaldybių darbuotojų požiūris, kad reikia rengti, vykdyti projektus, nes, juos patvirtinus, gaunamas išorinis finansavimas, kuris prisideda prie organizacijos ir/ar rajono plėtros. Iš 34 paveikslo matyti, kad šiame klausime išsiskyrė tik keturios nuomonės iš penkių galimų. Daugiausia respondentų, net 58 % , visiškai sutiko (M=3.49), 37 % greičiausiai sutiko, kad projektinė veikla prisideda prie regionų plėtros. Tik 5% savivaldybių darbuotojų nuomonės išsiskyrė. Jie greičiausiai nesutinka arba neturi nuomonės šiuo požiūriu.

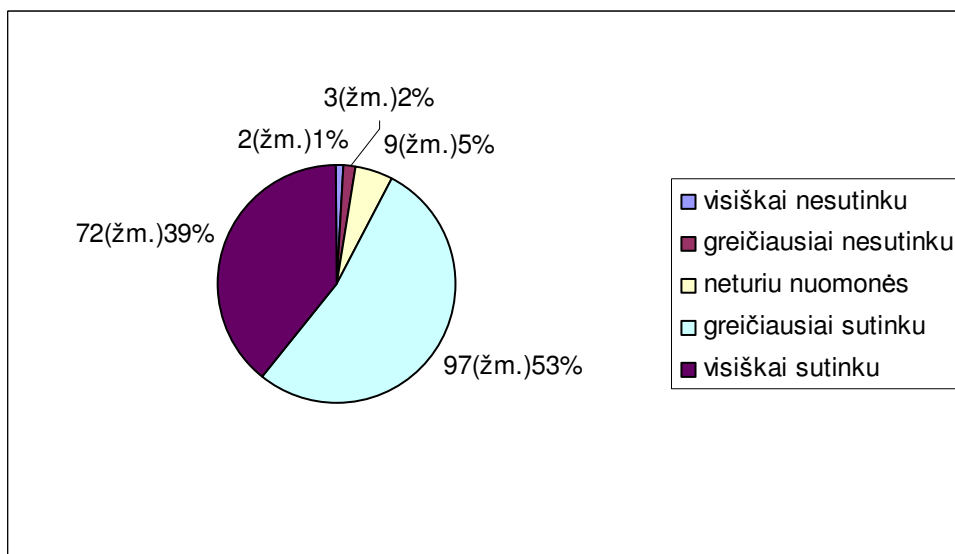
34 pav. Respondentų požiūris: projektai – išorinio finansavimo galimybė

Nagrinėjant respondentų požiūrį, kad per projektus įgyjama naujų žinių, išmokstama spręsti įvairias problemas, matyti kad net 50 % darbuotojų sutinka su šiuo požiūriu (M=3.41). Su šiuo požiūriu greičiausiai sutinka 42 % darbuotojų. 9% darbuotojų neturi nuomonės šiuo požiūriu.

35 pav. Respondentų požiūris: projektai – naujų žinių įgijimas, įvairių problemų sprendimas

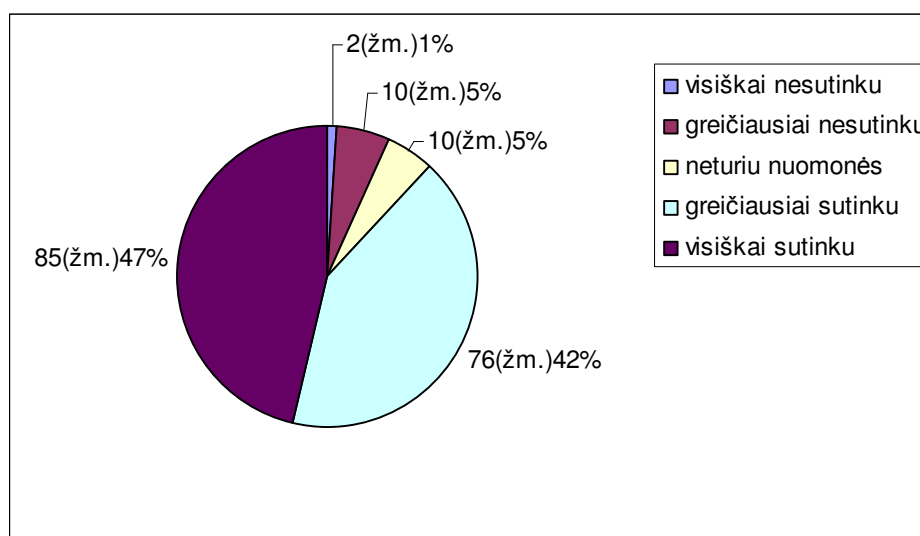
Su požiūriu, kad projektai būdas mokytis ne tik iš kitų programų bet ir iš savo patirties nesutinka 3 % respondentų, neturi nuomonės - 5 %. Tačiau dauguma (92 %) respondentų ($M=3.28$) sutinka, kad projektai – tai būdas mokytis ne tik iš įvairių programų, bet ir iš savo projektinės patirties.

36 pav. Respondentų požiūris: projektai – būdas mokytis

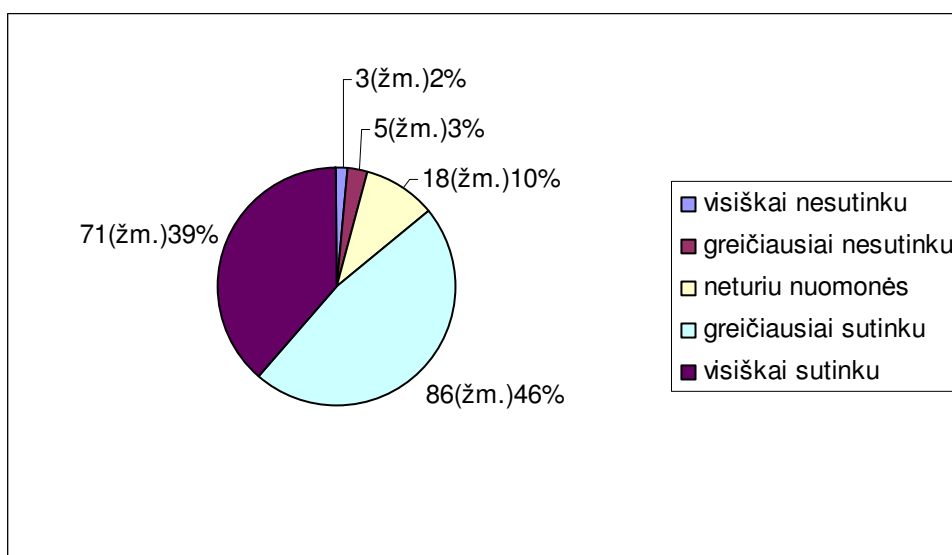
Šiaulių regiono savivaldybių darbuotojai sutinka ($M=3,27$), kad reikia rengti ir vykdyti projektus, nes tai padeda save realizuoti, prisideda prie asmeninio tobulėjimo, plėtojamas kūrybiškumas, savarankiškumas. Su minėtu požiūriu greičiausiai sutinka daugiau nei pusė respondentų, o visiškai sutinka - 39%. Šiuo požiūriu neturi nuomonės 5 % respondentai, o nesutinka (greičiausiai nesutinka ar visiškai nesutinka) 3 % respondentų. Kadangi šiuo požiūriu sutinka

didžioji dalis respondentų, tai galima teigti, kad projektai – tai savęs realizacija, asmeninis tobulėjimas, kūrybiškumo, savarankiškumo plėtojimas.

37 pav. Respondentų požiūris: projektai - tai savęs realizacija, asmeninis tobulėjimas, kūrybiškumo, savarankiškumo plėtojimas

Su teiginiu, kad projektai yra moderni darbo organizacijoje priemonė, inovatyvi darbo ir santykių forma greičiausiai sutinka arba visiškai sutinka atinkamai 46% ir 39% respondentų. Neturi nuomonės šiuo požiūriu 10 % Šiaulių regiono savivaldybių darbuotojų. 5% respondentų nesutinka, kad projektai – moderni darbo organizacijoje priemonė, inovatyvi darbo santykių forma.

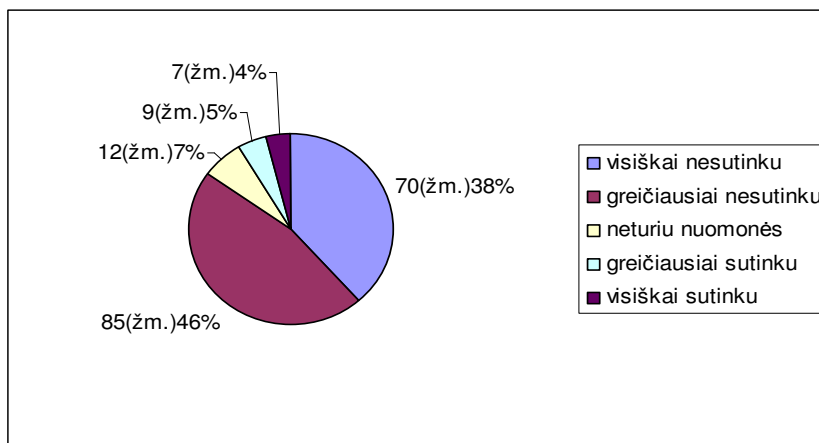

38 pav. Respondentų požiūris: projektai – tai moderni darbo organizacijoje priemonė, inovatyvi darbo ir santykių forma

Apibendrinant galima teigti, kad daugumos Šiaulių apskrities savivaldybių darbuotojų nuomone, projektai gali pritraukti ES lėšas į savo savivaldybes ar regioną. Projektai prisideda prie darbuotojo tobulėjimo, prie savęs realizavimo, padeda įgyti naujų žinių, išmokti spręsti įvairias problemas.

2.3.7.2. Pesimistinis požiūris į projektus

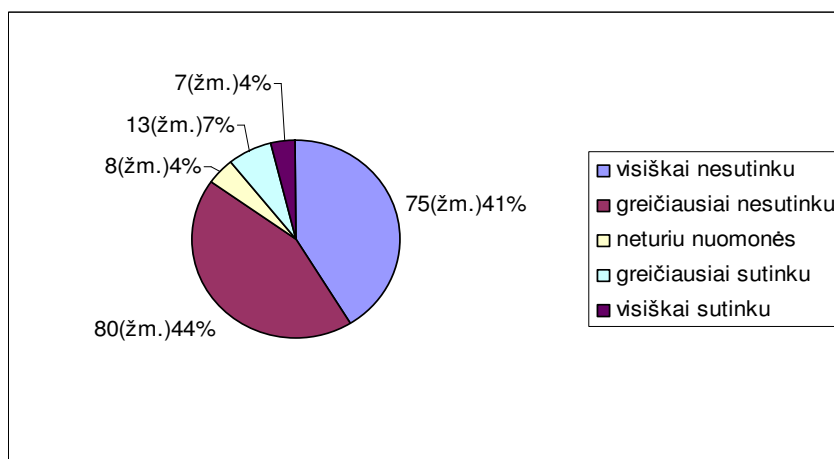
Pesimistinio požiūrio į projektus faktorių sudaro trys požiūriai: „kam rašyti projektus, jei už jų rašymą užmokestis labai mažas, o jų rengimas, vykdymas – dar ir bereikalingas savo lėšų švaistymas“, „projektų rengimas mažai prisideda prie realių organizacijos, rajono, apskrities problemų sprendimo ir/ar plėtros“, „kam rašyti projektus, jei jų nepatvirtins, o laikas bus sugaištas“.

39 pav. Respondentų požiūris: projektai – nepelningas dalykas

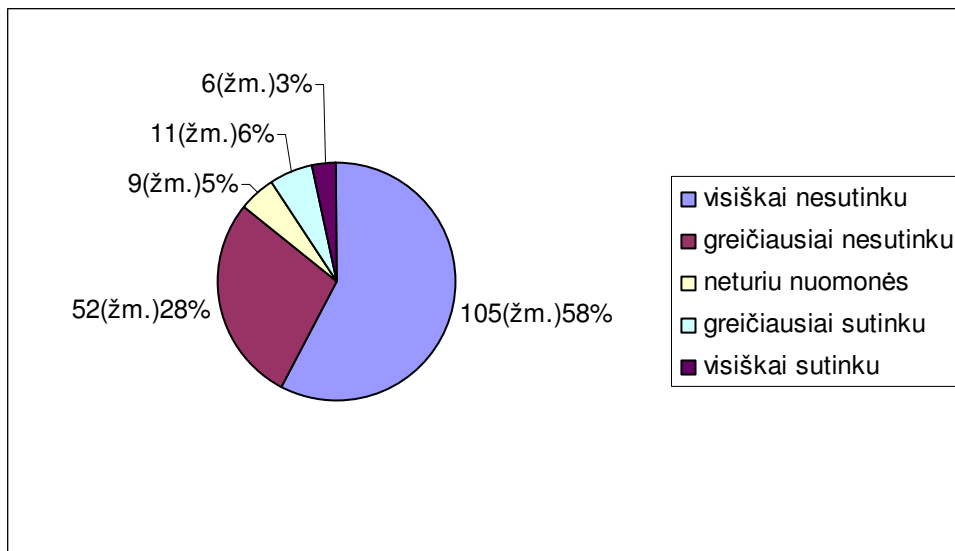
Kad projektai nepelningas dalykas, greičiausiai sutinka 5 %, visiškai sutinka - 4%, o neturi nuomonės 7% respondentų. Likusieji respondentai visiškai nesutinka, ar greičiausiai nesutinka, kad už projektus užmokestis labai mažas. Savivaldybių darbuotojai už parengtus projektus negauna papildomo užmokesčio, o projektų rengimas jiems įeina į atliekamas darbinėje veikloje pareigas (žr. 39 pav.).

Šiaulių regiono savivaldybių darbuotojai (85%), nesutinka su požiūriu, ($M=0.89$), kad projektai neprisideda prie organizacijos, rajono, apskrities problemų sprendimo (žr. 40 pav.). Neturi nuomonės dėl šio požiūrio 4 % respondentų, o tuo tarpu likusieji 11% apklausoje dalyvavusių sutinka, kad projektai nereikalingi organizacijų, savivaldybių, regiono problemoms spręsti.

40 pav. Respondentų požiūris: projektai – neprisideda prie organizacijos, rajono, apskrities problemų sprendimo

Šiaulių regiono savivaldybių specialistai nepitaria ($M=0.69$) teiginiui, kad projektų neverta rašyti, nes jų nepatvirtins, o laikas bus bereikalingai sugaištas. Su šiuo požiūriu sutiko 9 %, neturėjo nuomonės 5 % apklaustųjų. Galima teigti, kad projektų nepatvirtinus, laikas nebus sugaištas veltui, nes projektų rašymas – ne tik lėšų pritraukimas, bet ir gera patirtis.

41 pav. Respondentų požiūris: projektai – tik laiko gaišimas, nes jų gali nepatvirtinti

Apibendrinant galima teigti, kad regiono savivaldybių darbuotojai turi teigiamą požiūrį į projektinę veiklą. Jie sutinka, kad projektai - tai išorinio finansavimo, naujų žinių įgijimo, įvairių problemų sprendimo, savęs realizacijos, asmeninio tobulėjimo, kūrybiškumo, savarankiškumo plėtojimo galimybės, būdas mokytis ne tik iš kitų, bet ir savo patirties. Projektai - tai moderni darbo organizacijoje priemonė, inovatyvi darbo ir santykių forma, prisidedanti prie organizacijos, rajono, apskrities problemų sprendimo. Projekti prisideda ne tik prie asmeninio tobulėjimo, bet ir prie organizacijos, rajono, apskrities problemų sprendimo

2.3.8. Šiaulių apskrities savivaldybių darbuotojų projektinės veiklos gebėjimai

Apdorojus tyrimo duomenis pagal faktorinės analizės metodą atskleista savivaldybių darbuotojų kompetencinių gebėjimų projektinėje veikloje vidinė struktūra ir visi kompetenciniai gebėjimai sumažinti iki bendrų: bendrųjų vadybinių, specifinių ES struktūrinių fondų projekto rengimo, komandinių faktorių(žr. 9 lentelė).

Mokslinės kompetencijos struktūros ypatumų diagnostavimo bloko respondentų atsakymų skalės tinkamumą faktorinei analizei atlikti liudija aukštas Kayser Meyer Olkin (KMO) koeficientas ($KMO=0.924$).

**Respondentų atsakymų apie savo kompetencinius gebėjimus projektinėje veikloje
faktorinė analizė**

FAKTORIAI ir ITEM	F1	F2	F3
F1			
BENDRIEJI VADYBINIAI GEBĖJIMAI			
Gebėjimas kokybiškai atlikti užduotis projekte	0,844		
Orientavimasis į rezultatą, pastangų sutelkimas kokybiškai ir laiku rengti ar administruoti projektus	0,841		
Mokėjimas planuoti laiką tam, kad projektai būtų parengti, įgyvendinti laiku	0,801		
Sugebėjimas kūrybiškai, lanksčiai spręsti projektų rengimo ir vykdymo stadijoje išskylančias problemas	0,792		
F2			
SPECIFINIAI ES STRUKTŪRINIŲ FONDŲ PROJEKTŲ RENGIMO GEBĖJIMAI			
Gebėjimas surasti ir atrinkti informaciją apie kvietimus teikti paraiškas, mokėjimas teisingai surasti ir pasirinkti ES struktūrinius fondus pagal paramos kriterijus, programas		0,807	
Gebėjimas pildyti paraiškas		0,710	
Mokėjimas teisingai identifikuoti projekto problemas, pasirinkti inovatyvias ir sėkmingas idėjas		0,686	
F3			
KOMANDINIAI GEBĖJIMAI			
Gebėjimas suburti projekto rengimo, vykdymo komandą, būti jos lyderiu, motyvuoti komandos narius, orientuotis į tikslą			0,882
Gebėjimas dirbti su kitais žmonėmis rengiant ir vykdant projektus, komunikuoti tarpusavyje			0,767

KMO=0,924; sferiškumo testas pagal Bartlett=36, p=0.000. Pagrindinių komponentų metodas. VARIMAX rotacija po 5 iteracijų.

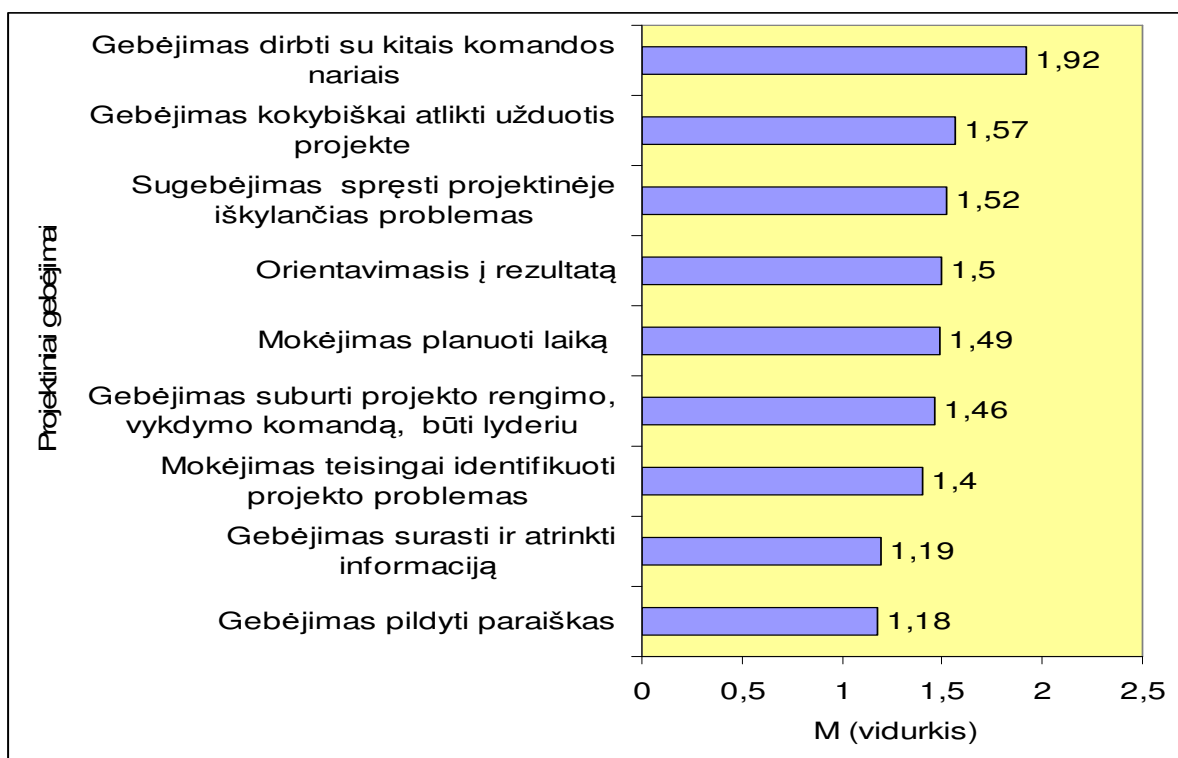
Faktorinio modelio vidinis validumas buvo papildomai patikrintas naudojant „išgavimo / ekstrahavimo metodą“ (*Extraction method*), kuris parodo kintamųjų faktorinius svorius L , kurie svyruoja nuo 0.686 iki 0.844.

Taikant rotacijos metodą („*Rotation method*“) pastebėta, kad visi kintamieji derinasi prie 3 į naujus faktorius apjungtų kintamųjų, todėl galima teigti, kad duomenų patikimumas aukštas.

Projektinės veiklos struktūros ypatumų diagnozavimo blokas (gebėjimų, savęs vertinimo teiginiai) yra viena pagrindinių skalių, matuojanti respondentų kompetencijų savęs vertinimą. Jos sudarymas rėmėsi literatūros analize bei paieškomis duomenų, kas yra esminiai mokslinės

kompetencijos elementai. Ši skalė yra sudėtinga savo struktūra ir vertinimu, nes, nors ir atitinka ranginės skalės struktūrą, tačiau teiginiai reikalaujantys objektyvaus savęs įvertinimo. Todėl gautuose rezultatuose egzistuoja subjektyvumo faktorius, o aukštas palyginti standartinis nuokrypis parodo, kad buvo dideli savęs vertinimo skirtumai, nes smarkiai nukrypta nuo vidurkio (žr. 8 priedas).

Iš ranginės skalės matyti, kad Šiaulių regiono savivaldybių darbuotojai (M svyruoja nuo 1,18 iki 1,92) turi silpnus ar žemesnius nei vidutiniškus gebėjimus.

42 pav. Projekcinės kompetencijos ranginė skalė

Pastaba: $PI = M \pm SE \times 1,96$, kai $\alpha=0,05$; M reikšmės [0;4].

Apie 30 % respondentų teigia, kad vadybinių įgūdžių jie visiškai neturi, o silpnus - turi nuo 14,8 % iki 19,7% savivaldybių darbuotojų . Vidutiniškus vadybinius įgūdžius turi nuo 25,7% iki 28,4% respondentų. Gerus ir labai gerus vadybinius įgūdžius turi apie 30 % apklaustų Šiaulių regiono savivaldybių darbuotojų. Kadangi projektinei veiklai būtini bendrieji vadybiniai įgūdžiai, tai iš ranginės skalės matyti, kad tik trečia dalis darbuotojų turi vadybinių sugebėjimų dalyvauti projekcinėje veikloje.

Analizuojant specifinius sugebėjimus, kurie reikalingi rengiant bei įgyvendinant ES struktūrinių fondų projektus, matyti, kad šie regiono savivaldybių darbuotojų sugebėjimai silpni (M reikšmės svyruoja nuo 1,18 iki 1,40). Gerus sugebėjimus teisingai identifikuoti projekto problemas, pasirinkti inovatyvias ir sėkmingas idėjas, surasti ir atrinkti informaciją apie kvietimus teikti paraiškas, mokėjimas teisingai surasti ir pasirinkti ES struktūrinius fondus pagal paramos kriterijus, programą, pildyti paraiškas turi tik apie 14 % respondentų. Tuo tarpu labai gerus gebėjimus ES

struktūrinių fondų projektų rengime turi tik vos virš 1% visų apklaustų Šiaulių regiono savivaldybių darbuotojų. Tai reiškia, kad savivaldybių darbuotojai nėra pasirengę dalyvauti ES struktūrinių fondų veikloje ir pritraukti ES lėšas į savo savivaldybes ar regioną.

10 lentelė.

Respondentų atsakymų dėl projektinės veiklos kompetencinių gebėjimų pasiskirstymo dažniai (N=183)

GEBĖJIMAI	ATSAKYMŲ KATEGORIJOS				
	Dar neturiu	Silpni	Vidutiniški	Geri	Labai geri
Gebėjimas dirbti su kitais žmonėmis rengiant ir vykdam projektus, komunikuoti tarpusavyje	20,2%	8,2%	37,2%	27,9%	6,6%
Gebėjimas kokybiškai atlikti užduotis projekte	30,6%	14,8%	26,2%	24,0%	4,4%
Sugebėjimas kūrybiškai, lanksčiai spręsti projektų rengimo ir vykdymo stadijoje išylančias problemas	30,6%	15,3%	28,4%	22,4%	3,3%
Orientavimasis į rezultatą, pastangų sutelkimas kokybiškai ir laiku rengti ar administruoti projektus	31,1%	17,5%	26,2%	20,2%	4,9%
Mokėjimas planuoti laiką tam, kad projektai būtų parengti, įgyvendinti laiku	30,6%	19,7%	25,7%	18,6%	5,5%
Gebėjimas suburti projekto rengimo, vykdymo komandą, būti jos lyderiu, motyvuoti komandos narius, orientuotis į tikslą	33,9%	12,6%	30,1%	20,8%	2,7%
Mokėjimas teisingai identifikuoti projekto problemas, pasirinkti inovatyvias ir sėkmingas idėjas	29,0%	21,3%	31,7%	16,9%	1,1%
Gebėjimas surasti ir atrinkti informaciją apie kvietimus teikti paraiškas, mokėjimas teisingai surasti ir pasirinkti ES struktūrinius fondus pagal paramos kriterijus, programas	36,1%	25,7%	23,0%	13,7%	1,6%
Gebėjimas pildyti paraiškas	35,5%	25,1%	26,2%	12,0%	1,1%

Analizuojant komandinius gebėjimus: suburti projekto rengimo, vykdymo komandą, būti jos lyderiu, motyvuoti komandos narius, orientuotis į tikslą, dirbti su kitais žmonėmis rengiant ir

vykdant projektus, komunikuoti tarpusavyje, matyti, kad šiuos vidutiniškus, gerus ar labai gerus gebėjimus turi daugiau nei pusė visų apklaustų respondentų. Gebėjimų, suburti projekto rengimo, vykdymo komandą, būti jos lyderiu, motyvuoti komandos narius neturi 20,2% arba jie yra silpni 8,2 % respondentų. Kadangi daugiau nei pusė savivaldybės darbuotojų turi komandinius gebėjimus, tai šie gebėjimai turėtų būti panaudoti rengiant ir administruojant ES struktūrinių fondų projektus.

2.3.9. Įvairių faktorių įtaka projektinės veiklos gebėjimams

Analizuojant įvairių tyrime išskirtų faktorių įtaką projektiniams gebėjimams matyti (žr. 10 priedas), kad iš demografinių faktorių projektiniams gebėjimams įtakos turi ne visi tyrime išskirti faktoriai. Lyties faktorius įtakoja tik vieną bendrą projektinės veiklos gebėjimą – gebėjimą atlikti užduotis. Tai reiškia, kad projektinėje veikloje moterys sugeba geriau atlikti užduotis negu vyrai. Tik vienas darbinės patirties faktorius, gebėjimas suburti komandą, priklauso nuo darbinės patirties.

Projektinės veiklos gebėjimai priklauso nuo Šiaulių regiono savivaldybių darbuotojų patirties projektinėje veikloje. Pastebėta, kad dalyvaujantys projektinėje veikloje respondentai turi geresnius projektinės veiklos gebėjimus, nei nedalyvavę projektinėje veikloje. Taip pat analizuojant duomenis matyti, kad buvę atsakingais ar vadovavę projektui respondentai turi aukštesnius projektinės veiklos gebėjimus. Projektinės veiklos gebėjimus įtakoja ir vykdytų projektų skaičius. Kuo daugiau projektų savivaldybių darbuotojai yra rengę, tuo aukštesni jų projektiniai gebėjimai. Taigi galima teigti, kad kokybiškai parengti projektus ES struktūriniams fondams, reikalinga patirtis projektinėje veikloje.

Apibendrinus galima teigti, kad projektinei veiklai reikalingi Šiaulių regiono savivaldybių darbuotojų gebėjimai gana silpni. Jei bendruosius bei komandinius gebėjimus turi apie pusė visų apklaustų respondentų, tai specifinių ES struktūrinių fondų projektams reikalingų gebėjimų trūksta.

Vadinasi galima teigti, kad regioną, rajonus ir miestus administruojančių įstaigų struktūroms stokoja patirties ir kompetencijų pritraukti ir administruoti struktūrinių fondų lėšas. Dėl žmogiškųjų išteklių kompetencijos stokos, rengti, koordinuoti ir realizuoti projektus, optimaliai neišnaudojamos regiono plėtros poreikius atliepančios idėjos. Vadybinių kompetencijų ir partnerystės struktūrų plėtotės priemonės įgalintų regioną kurti realius ir regiono poreikiais grįstus plėtros projektus, sėkmingai įsisavinti ES struktūrinių fondų lėšas, kurti partnerystės tinklus ir taip plėtoti žmogiškąjį ir ekonominį Šiaulių regiono potencialą.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Išvados, suformuluotos remiantis teorine dalimi

- Regioninę politiką Lietuvoje sudaro du komponentai: nacionalinės regioninės politikos formavimas ir įgyvendinimas, kurios pagrindinis tikslas yra išsivystymo skirtumų tarp Lietuvos regionų sumažinimas bei ES regioninės politikos principų įgyvendinimas. Regioninė politika nukreipta tiesioginėmis ir netiesioginėmis priemonėmis mažinti socialinius ir ekonominius skirtumus tarp regionų ir regionų viduje, skatinti visos valstybės teritorijos tolygią ir tvarią plėtrą.
- ES regioninės politikos tikslas - socialinė ir ekonominė sanglauda, kuriant, plėtojant ir įgyvendinant reikiamas priemones, prisidedančias prie socialinio, ekonominio, aplinkosaugos ir kitų aspektų vystymą. Ši politika padeda mažinti atotrūkio, tarp įvairių regionų išsivystymo ir piliečių gerovės lygio, skirtumus, siekia padėti atsiliekančioms regionams pasivyti visus kitus. Taigi šia politika siekiama socialinės ir teritorinės Sąjungos „sanglaudos“
- Regioninė plėtra orientuota į socialinių, ekonominių, aplinkosaugos, ekologinių, gamtinių, technologijos, kultūros, rekreacijos aspektų plėtotę tam tikroje teritorijoje, užtikrinant teigiamą gyvenimo lygį joje. Regionų skatinimo priemonės yra dvejopos: tiesioginio ir netiesioginio poveikio.
- ES struktūrinių fondų parama – yra viena iš ES paramos Lietuvai priemonių, kuri 2004-2006 m. laikotarpiu vykdyta iš ES struktūrinių fondų: Europos socialinio fondo, Europos regioninės plėtros fondo, Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo bei Finansinio instrumento žuvininkystei remti. 2007-2013 m. laikotarpiu 2007-2013 metais ES parama skiriama tik iš dviejų fondų: Europos regioninės plėtros bei Europos socialinio fondo.
- ES paramos panaudojimas yra labai svarbi priemonė regioniniams skirtumams Lietuvoje mažinti. Nors ES struktūrinės paramos priemonėmis sprendžiama daugelį fizinės infrastruktūros problemų, tačiau Lietuvos regioninių skirtumų vien ES struktūrine parama sumažinti nepavyks, nes ES struktūriniai fondai finansuoja ne visas reikalingas regionuose vystyti sritis. Struktūrinė pagalba neprieinama tokioms svarbioms sritims, kaip viešosios tvarkos palaikymas, socialinė apsauga.
- ES struktūrinių fondų parama iš struktūrinių fondų skiriama tik tinkamai paruošus projektus. Aukšto lygio projektų paruošimui reikalingi ne tik bendrieji vadybiniai gebėjimai, bet ir specialūs projektiniai gebėjimai.

Išvados, suformuluotos remiantis tyrimu

- **Buvo patvirtinta tyrimo pradžioje iškelta hipotezė apie tai, kad savivaldybių darbuotojų nepakankami projektinės veiklos gebėjimai yra vienas iš faktorių, sąlygojančių nepakankamą plėtrą naudojantis parama.** Regioną, rajonus ir miestus administruojančių įstaigų

struktūroms stokoja patirties ir kompetencijų pritraukti ir administruoti struktūrinių fondų lėšas. Dėl žmogiškųjų išteklių kompetencijos stokos rengti, koordinuoti ir realizuoti projektus, optimaliai neišnaudojamos regiono plėtros poreikius atliepančios idėjos. Vadybinių kompetencijų ir partnerystės struktūrų plėtotės priemonės įgalintų regioną kurti realius ir regiono poreikiais grįstus plėtros projektus, sėkmingai įsisavinti ES struktūrinių fondų lėšas, kurti partnerystės tinklus ir taip plėtoti žmogiškąjį ir ekonominį Šiaulių regiono potencialą

- Darbe atlikti du empiriniai tyrimai:

1) remiantis regiono plėtros planavimo dokumentų ir statistinių duomenų analize, nustatyta Šiaulių regiono plėtros panaudojant ES struktūrinę paramą situacija;

2) atlikus Šiaulių apskrities savivaldybių darbuotojų apklausą, įvertintas Šiaulių regiono savivaldybių darbuotojų požiūris į regiono plėtros kryptių svarbumą, projektinę veiklą, projektų rengimo ir vykdymo gebėjimus.

- ES struktūrinių fondų parama iš struktūrinių fondų skiriama tik tinkamai paruošus projektus. Aukšto lygio projektų paruošimui reikalingi ne tik bendrieji vadybiniai gebėjimai, bet ir specialūs projektiniai gebėjimai.

- Apklausai atlikti sukurtas instrumentas, aprėpiantis demografinį bloką ir 3 diagnostinius blokus, kuriais siekiama išsiaiškinti: 1) kaip viešojo administravimo specialistai identifikuoja regioninės plėtros problemas ir kokias jie mato galimybes tų kryptių realizavimui per paramą, 2) koks jų požiūris į projektinę veiklą, 3) ar jie turi tinkamus gebėjimus plėtros realizavimui, naudojant ES paramą.

- Socialiniams ir ekonominiams regionų pranašumams ir trūkumams (t.y. bendrai regiono situacijai įvertinti) įvertinti, atlikta statistinė regionų analizė, kurios pagrindą sudaro *BVP, nedarbo lygio, investicijų ir vidutinio darbo užmokesčio statistinių rodiklių* analizė. Siekiant nacionalinės regioninės politikos tikslų – mažinti socialinius ir ekonominius skirtumus tarp regionų ir regionų viduje – Šiaulių apskrityje išskiriamos kryptys: *Šiaulių apskrities žmogiškųjų išteklių, Šiaulių regiono ekonomikos augimo, Šiaulių apskrities socialinės būklės ir infrastruktūros, Šiaulių apskrities žemės ūkio ir kaimo*, kurių tobulinimas prisideda prie regionų plėtros.

- Šiaulių apskrityje daugiausia paraiškų paruošta ir patvirtinta ES socialinio fondo paramai gauti. Ši fondo pagalba nukreipta į Šiaulių apskrities sričių: įsidarbinimo galimybių rėmimo, švietimo ir profesinio mokymo sistemų gerinimo, kvalifikuotos darbo jėgos ugdymo, žmogiškųjų išteklių rėmimo tyrimų ir plėtros srityje, informacinės visuomenės plėtros tobulinimui. Mažiausiai, pagal skaičių, parengta projektų ES regioniniam plėtros fondui. Šio fondo lėšos prisideda prie Šiaulių regiono infrastruktūros, verslo ir technologijų, aplinkos, turizmo, kultūros, transporto, energetikos, švietimo, sveikatos sričių plėtros.

- Socialinės būklės ir infrastruktūros plėtra, ekonomikos augimo infrastruktūros (hard) sektoriaus tobulinimas, pramonės ir verslo, inovacijų plėtros ir žmogiškųjų išteklių (soft) tobulinimas, žemės ūkio ir kaimo sektoriaus tobulinimas padėtų išspręsti Šiaulių regioninės plėtros problemas.
- Regiono savivaldybių darbuotojai turi teigiamą požiūrį į projektinę veiklą. Jie sutinka, kad projektai - tai išorinio finansavimo, naujų žinių įgijimo, įvairių problemų sprendimo, savęs realizacijos, asmeninio tobulėjimo, kūrybiškumo, savarankiškumo plėtojimo galimybės, būdas mokytis ne tik iš kitų, bet ir savo patirties. Projektai - tai moderni darbo organizacijoje priemonė, inovatyvi darbo ir santykių forma, prisidedanti prie organizacijos, rajono, apskrities problemų sprendimo.
- Šiaulių regiono savivaldybių darbuotojų gebėjimai, reikalingi projektinei veiklai yra gana silpni. Jei bendruosius bei komandinius gebėjimus turi apie pusė visų apklaustų respondentų, tai specifinių ES struktūrinių fondų projektams reikalingų gebėjimų trūksta.
- Savivaldybių darbuotojai mažai dalyvauja projektinėje veikloje. ES struktūrinių fondų projektinėje veikloje dalyvavo tik apie 21 % respondentų. Vadinasi, tik ši dalis respondentų gali ruošti, administruoti ar vadovauti projektams, kurie ES lėšomis prisidėtų prie viso regiono ar savivaldybių plėtros.
- Projektinei veiklai reikalingi Šiaulių regiono savivaldybių darbuotojų gebėjimai gana silpni. Jei bendruosius bei komandinius gebėjimus turi apie pusė visų apklaustų respondentų, tai specifinių ES struktūrinių fondų projektams reikalingų gebėjimų trūksta.
- Kuo daugiau projektų savivaldybių darbuotojai yra rengę, tuo aukštesni jų projektiniai gebėjimai. Taigi galima teigti, kad kokybiškai parengti projektus ES struktūriniams fondams, reikalinga patirtis projektinėje veikloje.
- Tyrime analizuojamas „žmogiškasis“ regioninės plėtros aspektas atskleidžia, jog siekiant sėkmingai realizuoti regioninę politiką reikia užtikrinti viešojo administravimo specialistų pasirengimą pasinaudoti ES parama.
- Tyrimo rezultatai atkreipia dėmesį į viešojo administravimo specialistų kompetencijos tobulinimą, tampa prielaida rengti atitinkamus specialistų mokymus, formuoti tinkamą požiūrį į ES paramos galimybes plėtoti regioninę politiką.
- Remiantis tyrimu, reikėtų tobulinti viešojo administravimo specialistų žinias apie regioninės politikos kryptis, gilinti šių kryptių plėtros svarbos suvokimą, formuoti teigiamas nuostatas ir požiūrį į ES projektus bei tobulinti projektų rengimo ir vykdymo gebėjimus, nes šiuo metu vykdomi specialistų mokymai, skirti ES paramai įsisavinti, daugiau nukreipti į projektų rengimo specialiuosius ir techninius gebėjimus, tuo tarpu žinių apie regioninės politikos kryptis blokas nepakankamai pristatytas.

LITERATŪRA:

1. Ačaitė, V. (2005). Lietuvos regioninės politikos aspektai ES kontekste. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. 2005. 1 (5).
2. Andrikienė, A. (2007). Ar Lietuva moka tvarkytis su pinigais? *Europos laiku*. 2007(6).
3. Armstrong, H., Taylor J. (2000). *Regional economics and policy*. UK:Blackwell Publishing.
4. Bagdzevičienė, R. Regioninės politikos vykdymo prielaidos. Lietuvos regioninių tyrimų institutas. [žiūrėta 2007-10-05]. *Prieiga per internetą*: <www.lrti.lt/veikla/bag_region.doc>.
5. Bagdzevičienė, R., Tamkus, A., Navackaitė, L. (2003). Šalies ekonomikos plėtra regionalizacijos ir globalizacijos santykio kontekste. Pranešimas konferencijai “ES ir Lietuvos regioninė politika: Kauno regiono plėtros strategija”. [žiūrėta 2007-11-08]. *Prieiga per internetą*: <http://www.lrti.lt/veikla/Pranesimai/RBagdz_SaliesEk.doc>.
6. Bagdzevičienė, R., Rimas, J., Venckus, A. (2002). Regionų ekonomikos plėtros strategija. *Regionų plėtra – 2002*. Tarptautinės konferencijos pranešimų medžiaga. Kaunas: Technologija, p. 30-35.
7. Bertašiūtė D. Regioninio valdymo tobulinimas kaip aktuali viešojo administravimo problema. *Regionų plėtra – 2001*: Respublikinės konferencijos pranešimų medžiaga. Kaunas: KTU, 2001. P. 46–51.
8. Bitinas, B. (1998). *Ugdymo tyrimų metodologija*. Vilnius.
9. Bryan L., Leslie D. (1997). *Ekonomikos terminų žodynas*. Vilnius: UAB „Baltijos biznesas“.
10. Burneika, D., Bagočiūtė, A. (2002). Regioninės politikos raida Baltijos šalyse 1990-2000 m.: palyginamieji aspektai //Geografijos metraštis. Vilnius. Geografijos institutas. [žiūrėta 2007- 12-07]. *Prieiga per internetą*
11. Čekanavičius, V., Murauskas, G. (2002). *Statistika ir jos taikymai*. Vilnius: TEV.
12. Česonis, G. *Lietuvos regioninė politika 2007-2013 metų Europos sąjungos struktūrinės politikos kontekste*.
13. Daman, T. (2007). Regionų ekonominiai pokyčiai. Regioninės politikos atsakas į iššūkius. [žiūrėta 2008-01-15]. *Prieiga per internetą* : http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/demo/demochallenge_lt.pdf
14. Decand G. (1996). The Nomenclature of Territorial Units for Statistics (NUTS): Seminar on regional statistics. Baden / Vienna.
15. Doe . J. Thinking Pattern Reports. Project Management Competency Assessment. (2002-2004). [žiūrėta 2008-01-25]. *Prieiga per internetą* : <<http://cfaam.org/downloads/Project%20Management%20competencies.pdf>>.
- 16.

17. Dokurnevič, E., Bagdzevičienė, R (2002). Mokslinių požiūrių sąveika regiono plėtros modelyje. *Regionų plėtra – 2002*. Tarptautinės konferencijos pranešimų medžiaga. Kaunas: Technologija, p. 75-78.
18. Dumčius R., Europos Sąjungos regioninė politika Lietuvoje - problemos ir galimybės. [žiūrėta 2007-10-15]. Prieiga per internetą <<http://www.vpvi.lt/naujienos.php?pid=5>>.
19. Evand, A. (2005) *EU regional policy*. Reader in European Studies, Queens's University, Belfast Richmond.
20. Gečas, K., Jakubavičius, A., Vijeikis, D. (2004). Struktūrinių fondų parama verslui. Vilnius: Pačiolis.
21. Graužinis, A. (2001). Lietuvos regioninė struktūra Europos Sąjungos kontekste. *Regionų plėtra – 2001*. P. 143–148.
22. Kilijonienė, A. , Vyšniauskas, V. (2002). Regions and Development as They are – Diferent Points Of View. *Regionų plėtra – 2002*. Tarptautinės konferencijos pranešimų medžiaga. Kaunas: Technologija, p. 113-182.
23. Klimoski, R. J. *Effective Project Leadership: The Role of Competencies*. George Mason University. [žiūrėta 2008-03-15]. Prieiga per internetą : <<http://www.ipmaac.org/mapac/meetings/2000/klimoski.pdf>>.
24. Jasaitis, J. Lietuva šių dienų pasaulyje. [žiūrėta 2007-05-15]. Prieiga per internetą : <<http://smf.su.lt/documents//Studiju%20medziaga/LIETUVA%20SIU%20DIENU%20PAS AULYJE-2.doc>> .
25. Jones, R. The politics and Economics of the European Union (2001). Northampton, MA, USA: Edward Elgar Publishing.
26. Junevičius (1998),
27. Mačys, G. (2006) ES struktūrinė parama Lietuvoje: pirmieji vertinimai. Socialiniai tyrimai 2006 (1), 75-82.
28. Merkys, G., Vaitkevičius, S., Urbonaitė- Šlyžiuvienė. Užsakomųjų tyrimų ataskaitos rengimas: Švietimo ir mokslo ministerijos rekomendacijos tyrėjams.
29. Maniokas K., (2000) *Regioninė politika Lietuvoje*. Pranešimas apie žmogaus socialinę raidą Lietuvoje, Jungtinių Tautų vystymo programa, Vilnius.
30. Maniokas, K. *Pasitenkinimas demokratija, gerovė ir viešoji politika: gerovės valstybės kūrimo perspektyvos Lietuvoje*. [žiūrėta 2008-02-12]. Prieiga per internetą : <<http://www.cceol.com/aspx/getdocument.aspx?logid=5&id=9f2bf819-ddaa-4b25-a8d9-8bf7ad40601a>>
31. Maniokas, K., Degutis, D., Ramonaitė. A., Davidavičius. A. Gerovė ir demokratija: socialiniai-ekonominiai skirtumai ir pasitenkinimas demokratija Lietuvoje. [žiūrėta 2008-

- 01-117]. *Prieiga per internetą* :
 <http://www.estep.lt/downloads/structure/Ataskaita_20041213.doc>.
32. Martišius, S. A., Vaičiūnas, G. P. (2001). *Taikomoji statistika ekonomistams ir vadybininkams (teorija ir metodai)*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
 33. Mažeikienė, N. (2001). Socializacijos ir ugdymo diagnostikos instrumentų kultūrinis perkeliamumas: makiavelizmo ir autoritarizmo matavimo aspektas. Daktaro disertacija. Šiauliai
 34. Mažylis, L., Bartkutė, A., Tirvienė, J. (2004). Euroregionų veiklos organizavimas Lietuvoje. Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai. Nr. 30, p 137-149.
 35. Merkys, G. (1999). Eksperimentinė prieiga ugdymo tyrimuose: keliai klysteliai. // Socialiniai mokslai, No. 4 (21), P. 7-24.
 36. Nakrošis, V., (2003). *Europos sąjungos regioninė politika ir struktūrinių fondų valdymas*. Vilnius: Eugrimas.
 37. Neverauskas B. Stankevičius V. Vilūnas V., Černiūtė I. Projektų valdymas. – Kaunas, 2004.
 38. Pareigis, R., Dorofejeva, O. (2004) Lietuvos nacionalinė regioninė politika ir jos įgyvendinimo prielaidos. *Ekonomika*. 2004 67 (2).
 39. Paliukėnienė, D. Regiono administravimo veismingumas: pilietinės bendruomenės įtaka. (2004). *Filosofija, Sociologija*. 2004 4. p. 27-36. [žiūrėta 2007-12-19]. *Prieiga per internetą*:<http://images.katalogas.lt/maleidykla/fil44/Fil027_036.pdf>.
 40. Rainys, G. (2004). ES struktūrinių fondų paramos vadovas įmonių verslo projektų rengėjams. Vilnius.
 41. Ragauskienė, E. (2005) The implementation of regional policy in Lithuania. *Ekonomika*. [žiūrėta 2008-02-03]. *Prieiga per internetą* <<http://www.leidykla.vu.lt/inetleid/ekonom/72/straipsniai/str7.pdf>>.
 42. Samuolis, G. (1999). Tiesioginės užsienio investicijos Lietuvoje. *Ūkis ir statistika*. p. 26–28.
 43. Šimelevič, K., Bagdzevičienė, R. (2002). Regionalizacijos procesas – vienas iš svarbiausių veiksnių, užtikrinančių regionų ekonominę plėtrą. *Regionų plėtra – 2002*. Tarptautinės konferencijos pranešimų medžiaga. Kaunas: Technologija, p. 179-182
 44. Štreimikienė, D. (2000). Teoriniai regionų plėtros aspektai. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*, Nr. 16.
 45. Vitkus, G. (2008). Europos sąjunga. Enciklopedinis žinynas. Vilnius: Eugrimas.
 46. Žilinskas, G. (2002). Regionų valdymas: atsakomybė ir demokratija. *Regionų plėtra – 2002*. Tarptautinės konferencijos pranešimų medžiaga. Kaunas: Technologija, p.
 47. Pociūtė A. Regioninės tarybos Lietuvoje. Kas tai? – 2002. [žiūrėta 2007-03-30]. *Prieiga per internetą*: <http://samogitia.mch.mii.lt/KULTURA/Regionines_tarybas.htm>.

48. Sorensen. T. (2000). Regional development: Some Issues for Policy Makers.- . [žiūrėta 2008-03-19]. *Prieiga per internetą*: <<http://www.aph.gov.au/library/pubs/rp/1999-2000/2000rp26.htm>>.
49. Tamošiūnas, T. (2003). *Socialinių tyrimų kvalifikacinis darbas: įvado struktūra*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
50. Tamošiūnas, T. (2004). Šiaulių regiono plėtros tendencijos. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. Nr. 4., p. 279-284.
51. Vaitekūnas S. Apskritys ar regionai? – 2001. [žiūrėta 2008-01-10]. *Prieiga per internetą*: <<http://ausis.gf.vu.lt/mg/nr/2001/03/3ap.html>>.
52. Vaitekūnas S. Gyventojai ir regionai (2001). [žiūrėta 2008-01-10]. *Prieiga per internetą*: <<http://ausis.gf.vu.lt/mg/nr/2001/01/1reg.html>>.
53. Vaitekūnas, S. (2001). Lietuvos regionų problema Europos Sąjungos kontekste. *Regionų plėtra – 2001*, p. 306–317.
54. Vilpišauskas R., Nakrošis V. Politikos įgyvendinimas Lietuvoje ir Europos Sąjungos įtaka. – Eugrimas, Vilnius, 2003.
55. Vitkus. G., (2008) Europos Sąjunga. *Enciklopedinis žinynas*. Vinius: Eugrimas.
56. Žilinskas, G. (2002). Regionų valdymas: atsakomybė ir demokratija. *Regionų plėtra-2002*. Trptautinės konferencijos pranešimų medžiaga.
57. Ministras Briuselyje susitiko su EK nare D. Hubner (2007). Finansų ministerija. [žiūrėta 2008-03-10]. *Prieiga per internetą*: http://www.finmin.lt/web/finmin/naujienos?erp_item=naujiena_000636
58. ES struktūrinių fondų paramos vadovas įmonių verslo projektų rengėjams : energetika, gamybos sektoriaus plėtra (2004). Vilnius : [Reklaminius informacijos centras].
59. Lietuvos regioninių tyrimų institutas. Regionų ekonomikos plėtros vizija. [žiūrėta 2008-02-04]. *Prieiga per internetą* :<http://www.lrti.lt/veikla/LREP_str_prist.pps#265,23,Slide%2023>
60. Darbas regionų labui (2007) [žiūrėta 2008-01-16]. *Prieiga per internetą*: <http://ec.europa.eu/regional_policy/intro/working1_lt.htm>.
61.) Projektų vadybos kompetencijų modelis. Boston University Corporate Education Center. [žiūrėta 2008-02-14]. *Prieiga per internetą*: <<http://www.butrain.com/mdp/CompModel.asp>>.
62. Partnerystė sistemiam regionų plėtros specialistų rengimo – PASTRE. [žiūrėta 2008-01-14]. *Prieiga per internetą*: http://www.ktc.lt/failai/PASTRE_1.ppt#260,4,Slide 4
63. Lietuvos ūkio ministerija, 2008 http://www.ukmin.lt/lt/veiklos_kryptys/es_strukturiniai_fondai/2007_2013.php

64. Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos vyriausybės (2008). [žiūrėta 2008-04-10]. Prieiga per internetą:<[www. stat.gov.lt](http://www.stat.gov.lt)>.
65. ES parama (Finansų ministerija, 2008).). [žiūrėta 2008-04-03]. Prieiga per internetą: <<http://www.esparama.lt/lt/bpd/zemelapis>>
66. Анастази, А. Урбина, С. (2005). *Психологическое тестирование*. Санкт-Петербург: Питер.
67. Гладкий Ю.Н., Чистобаев А.И. Основы региональной политики: Учебник. – СПб., 1998.

Įstatyminė bazė:

1. Šiaulių regiono 2007–2013 metų plėtros planas. Šiauliai, 2007.
2. Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatymas (Žin., 2000, Nr. 66-1987; 2002, Nr. 123-5558).
3. Lietuvos Respublikos apskrities valdymo įstatymas (Žin., 1994, Nr. 101-2015).
4. Valstybės ilgalaikės raidos strategija (Žin., 2002, Nr. 113-5029).
5. Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 metų strategija (Žin., 2002, Nr. 60-2424).
6. Darnaus vystymosi strategija (Žin., 2003, Nr. 89-4029).
7. Lietuvos Respublikos teritorijos bendrasis planas (Žin., 2002, Nr. 110-4852).
8. Lietuvos regioninės politikos iki 2013 metų strategija (Žin., 2005, Nr. 66-2370).
9. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl probleminių teritorijų“ (Žin., 2007, Nr. 15-555).
10. Regionų socialinių ir ekonominių skirtumų mažinimo programa (Žin., 2007, Nr. 127-5185).
11. Lietuvos Respublikos regionų plėtros programa (Žin., 2002, Nr. 117-5859; 2004, Nr. 23-715; 2006, Nr. 92-3633).
12. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl probleminių teritorijų išskyrimo kriterijų“ (Žin., 2003, Nr. 35-1483; 2006, Nr. 14-479).
13. Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministro 2002 m. spalio 4 d. įsakymas Nr. 482 “Dėl regionų plėtros planų parengimo ir atnaujinimo metodikos
14. Lietuvos 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo strategijoje (patvirtinta Europos Komisijos 2007 m. balandžio 26 d.)
15. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programa (2007).
16. Ekonomikos augimo veiksmų programa (patvirtinta Europos Komisijos 2007)
17. Sanglaudos skatinimo veiksmų programa (patvirtinta Europos Komisijos 2007)
18. Techninės paramos veiksmų programa (patvirtinta Europos Komisijos 2007)

PRIEDAI

1 PRIEDAS

Nedarbo lygis apskrityse, procentais

	1998	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
--	------	------	------	------	------	------	------	------

	1998	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Iš viso –	1	1	1	1	1	1	8,	
Total	3,2	6,4	7,4	3,8	2,4	1,4	3	5,6
	1	1	2	1	1	1	8,	
Alytaus	6,9	8,4	2,6	6,2	3,6	6,0	2	5,1
	1	1	1	1	1	1	8,	
Kauno	1,6	6,3	7,8	4,0	2,1	0,3	9	5,9
	1	1	1	1	1	1	7,	
Klaipėdos	0,6	4,2	7,0	2,3	2,5	2,7	0	6,8
	1	1	1	1	7,	6,	3,	
Marijampolė	0,9	4,7	8,5	0,5	5	9	0	2,6
	1	1	1	1	1	1	1	
Panevėžio	3,4	5,8	4,6	3,3	1,4	2,6	0,8	8,0
	1	1	1	1	1	1	1	
Šiaulių	5,5	9,7	9,5	4,8	6,9	2,6	0,1	5,7
	9,	1	1	8,	9,	8,	6,	
Tauragės	4	3,6	6,4	6	5	9	0	4,2
	1	1	1	1	1	1	7,	
Telšių	1,7	3,2	8,6	5,4	2,5	0,3	9	5,6
	1	1	1	1	1	1	6,	
Utenos	3,2	5,4	6,6	4,3	5,3	2,3	0	5,9
	1	1	1	1	1	1	8,	
Vilniaus	5,2	7,3	6,0	4,5	1,7	1,1	6	5,0

Šaltinis: Statistikos departamento duomenys (2008),

<http://www.stat.gov.lt/uploads/docs/Darnus_vystymasis_2007.doc>

2 PRIEDAS

Tiesioginės užsienio investicijos vienam gyventojui, litais

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007*
--	------	------	------	------	------	------	-------

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007*
Iš viso	2678	3068	3808	3976	4727	7022	8545
Šiaulių apskritis	419	449	488	514	537	775	1096
sav. Akmenės r.	900	1022	1038	1046	1080	1120	1514
sav. Joniškio r.	34	10	66	63	62	87	95
sav. Kelmės r.	1	3	12	15	15	18	339
sav. Pakruojo r.	204	200	301	196	265	1951	2261
r. sav. Radviliškio	54	76	77	96	140	133	190
sav. Šiaulių m.	855	906	940	1002	1056	1324	1756
sav. Šiaulių r.	66	73	154	226	152	168	613

Šaltinis: Statistikos departamentas prie Lietuvos Respubliko Vyriausybės
<<http://siauliaitsv.stat.gov.lt/lt/>>

Vidutinis samdomųjų darbuotojų skaičius, vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis ir indeksai Šiaulių apskrityje ir savivaldybėse

		Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis	
		Lt	palyginti su ankstesniais metais, %
Iš viso –	2004	1149	107,2
	2005	1276	111,0
	2006	1496	117,2
Šiaulių apskritis	2004	958	109,9
	2005	1049	109,5
	2006	1239	118,1
Akmenės r. sav.	2004	1014	108,3
	2005	1130	111,4
	2006	1325	117,3
Joniškio r. sav.	2004	836	105,9
	2005	908	108,7
	2006	1070	117,8
Kelmės r. sav.	2004	845	107,0
	2005	920	108,9
	2006	1080	117,4
Pakruojo r. sav.	2004	880	110,9
	2005	976	111,0
	2006	1173	120,1
Radviliškio r. sav.	2004	847	112,3
	2005	915	108,0
	2006	1065	116,5
Šiaulių m. sav.	2004	1030	110,3
	2005	1129	109,6
	2006	1336	118,3
Šiaulių r. sav.	2004	819	108,2
	2005	879	107,3
	2006	1039	118,1

Šaltinis: Statistikos departamentas prie Lietuvos respubliko vyriausybės
<<http://siauliaitsv.stat.gov.lt/lt/>>

Ši apklausa skirta regiono plėtros problemoms tirti. Apklauso rezultatai bus apibendrinti ir pristatyti Šiaulių Universiteto Socialinių mokslų fakulteto Vadybos specialybės magistro baigiamajame darbe.

Apklausoje dalyvauja Šiaulių regiono (Šiaulių rajono, Šiaulių miesto, Akmenės, Joniškio, Kelmės, Radviliškio, Pakruojo) savivaldybių atstovai.

Jūsų dalyvavimas apklausoje prisidėtų prie regiono plėtros problemų sprendimo, naudojant Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramą. Iš viso bus apklausta apie 200 Šiaulių regiono savivaldybių darbuotojų.

Nuoširdžiai kviečiame dalyvauti apklausoje ir išreikšti savo nuomonę.

Mums Jūsų nuomonė labai svarbi!

Anonimiškumą garantuojame. Vardo ir pavardės **nurodyti nereikia.**

Informacija apie Jus

Jums tinkantį atsakymą žymėkite taip:

1. Jūsų lytis:	2. Jūsų amžius:				
☐ Mot. ☐ Vyr.	☐ Iki 25 m.	☐ 25-35 m.	☐ 36-45 m.	☐ 46-55 m.	☐ Virš 55 m.

<p>3. Jūsų išsilavinimas?</p> <p>☐ Spec. vidurinis (technikumas)</p> <p>☐ Nebaigtas aukštasis</p> <p>☐ Aukštasis (kolegija, universitetas)</p> <p>☐ Aukštosios studijos – antroji pakopa (magistrantūra ir pan.)</p> <p>☐ Kita (įrašykite).....</p>	<p>5. Šiuo metu Jūs dirbate skyriuje ar padalinyje, kurio veikla susijusi su:</p> <p>☐ Architektūra , urbanistika</p> <p>☐ Aplinka</p> <p>☐ Informatika</p> <p>☐ Kultūra</p> <p>☐ Infrastruktūra</p> <p>☐ Ekonomika</p> <p>☐ Finansais</p> <p>☐ Investicijomis ir plėtra</p> <p>☐ Tarptautiniais ryšiais</p> <p>☐ Socialine parama</p> <p>☐ Sveikata, sanitarija</p> <p>☐ Švietimu</p> <p>☐ Sportu</p> <p>☐ Vaiko teisių apsauga</p> <p>☐ Kita (įrašykite)</p>
<p>4. Profesinė sritis pagal įgytą diplomą ? Jei turite kelių sričių diplomus, pažymėkite kelis langelius.</p> <p>☐ teisė, teisėtvara</p> <p>☐ vadyba ir verslo administravimas</p> <p>☐ viešasis administravimas</p> <p>☐ ekonomika (buhalterinė apskaita, finansai, draudimo vadyba, bankininkystė)</p> <p>☐ viešieji ryšiai</p> <p>☐ edukologija, švietimo vadyba, socialinė pedagogika</p> <p>☐ architektūra, kraštovarkla</p> <p>☐ informatika, matematika, statistika</p> <p>☐ energetika, inžinerija</p> <p>☐ ekologija, aplinkotyra</p> <p>☐ istorija</p> <p>☐ kalbotyra, literatūralogija</p> <p>☐ projektų vadyba</p> <p>☐ Kita (įrašykite)</p>	<p>6. Jūsų darbinė patirtis šioje profesinėje srityje?</p> <p>☐ iki 1 metų</p> <p>☐ 1-5 metai</p> <p>☐ 6-10 metų</p> <p>☐ 11-15 metų</p> <p>☐ 16-20 metų</p> <p>☐ virš 20 metų</p>

7. Kaip Jūs manote, ar Jūsų regionas atsilieka nuo kitų šalies regionų išsivystymo vidurkio?

(Žymėjimo pavyzdys X)

Visiškai atsilieka Atsilieka Šiek tiek atsilieka Neatsilieka Visiškai neatsilieka

8. Pažymėkite, kurių sričių tobulinimas prisidėtų prie Jūsų regiono plėtos.**(Žymėjimo pavyzdys X).**

	Visiškai neprisidėtų	Mažai prisidėtų	Prisidėtų	Labai prisidėtų
Susisiekimo sistemos vystymas <i>(nacionalinių ir vietinių kelių, gatvių, dviračių ir pėsčiųjų takų tinklo tobulinimas, transporto parkavimo sąlygų gerinimas, viešojo transporto tobulinimas, eismo saugumo užtikrinimas, neigiamo transporto poveikio aplinkai mažinimas).</i>	•	•	•	•
Logistikos sistemos vystymas ir tranzito paslaugų plėtra <i>(sandėliavimo ūkio plėtra ir kompleksinių logistikos centrų kūrimas, aplinkkelių sistemos užbaigimas, oro uosto potencialo išnaudojimas, tarptautinių kelių ir geležinkelio techninių parametrų gerinimas iki europinių standartų).</i>	•	•	•	•
Viešųjų ir privačių objektų inžinerinės infrastruktūros sistemos vystymas <i>(elektros tinklų renovacija ir plėtra, centralizuotos šilumos tiekimo infrastruktūros renovacija ir modernizavimas, vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo sistemų plėtra, dujų tiekimo sistemos plėtra).</i>	•	•	•	•
Gyvenamųjų rajonų modernizavimas ir aplinkos kokybės juose gerinimas <i>(senų gyvenamųjų namų renovacijos ir naujos statybos skatinimas, viešųjų erdvių gyvenamuose rajonuose sutvarkymas, socialinio būsto statyba, komunalinių atliekų sistemos tobulinimas, aplinkos triukšmo mažinimas).</i>	•	•	•	•
Gamtos, istorijos ir kultūros paveldo apsauga, tvarkymas bei pritaikymas turizmo bei viešiesiems poreikiams <i>(vandens telkinių ir jų prieigų tvarkymas bei pritaikymas rekreacijai, užterštų teritorijų, buvusių durpynų ir karjerų sutvarkymas, visuomenės aplinkosaugos švietimas ir informavimas, istorijos ir kultūros paveldo objektų pritaikymas turizmui).</i>	•	•	•	•
Sveikatos, socialinės, švietimo ir kultūros įstaigų plėtra <i>(investicijos į įstaigų infrastruktūrą: statybos, bazinė įranga ir t.t.).</i>	•	•	•	•
Švietimo ir mokslo paslaugų kokybės gerinimas bei mokymosi visą gyvenimą skatinimas, kultūros ir meno potencialo stiprinimas <i>(bendrojo lavinimo reformos užbaigimas, naujų kompetencijų, atitinkančių rinkos poreikius, ugdymas, naujų mokymo programų ir procesų diegimas mokytojų ir dėstytojų kvalifikacijos kėlimas, įvairių gyventojų grupių įtraukimas į mokymo procesą, kultūros darbuotojų gebėjimų tobulinimas, profesionaliojo meno plėtra).</i>	•	•	•	•
Sveikatos paslaugų plėtra <i>(sveikos gyvensenos formavimas ir susirgimų profilaktika,</i>	•	•	•	•

<i>sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo didinimas, galimybių sportuoti individualiai didinimas).</i>				
Socialinės integracijos skatinimas (<i>paslaugų kokybės gerinimas, socialinių įmonių skatinimas, socialiai pažeidžiamų grupių, pvz., neįgaliųjų, socialiai remtinių žmonių, žmonių su priklausomybe įtraukimas į visuomenę, į darbo rinką).</i>)	•	•	•	•
Nusikalstamumo prevencija (<i>miesto policijos išteklių - techninių ir žmogiškųjų, didinimas, miesto teisėtvarkos institucijų, savivaldybės ir kitų suinteresuotų institucijų bendradarbiavimo ir partnerystės stiprinimas nusikalstamumo prevencijos srityje).</i>)	•	•	•	•
Viešojo administravimo efektyvumo didinimas (<i>viešųjų elektroninių paslaugų vystymas, viešojo administravimo specialistų vadybinių kompetencijų tobulinimas, visuomenės dalyvių gebėjimų panaudoti Lietuvai skiriamą ES struktūrinę paramą stiprinimas).</i>)	•	•	•	•
Pramonės ir verslo plėtros skatinimas (<i>pvz., industrinio parko įkūrimas, smulkaus ir vidutinio verslo skatinimas, pramogų ir paslaugų infrastruktūros plėtra, turizmo vystymas, viešųjų teritorijų pritaikymas investicijoms pritraukti).</i>)	•	•	•	•
Palankių sąlygų inovacijoms sudarymas bei mokslo žinių perteikimo verslui terpės stiprinimas (<i>aktyvaus mokslininkų ir tyrėjų įsitraukimo į verslą skatinimas, aplinkosauginių technologijų ir priemonių diegimas versle, aukštos mokslininkų ir tyrėjų kompetencijos bei praktinių ir verslumo įgūdžių tobulinimas).</i>)	•	•	•	•
Darbo jėgos, atitinkančios darbo rinkos poreikius, ugdymas (<i>verslumo skatinimas, perkvalifikavimas ir kvalifikacijų tobulinimas, profesinio mobilumo skatinimas, karjeros planavimo ir konsultavimo plėtra, profesinio ir aukštojo mokslo įstaigų bendradarbiavimo su verslo struktūromis stiprinimas).</i>	•	•	•	•
Aplinkos ir kraštovaizdžio gerinimas (<i>tausojančio ūkininkavimo skatinimas, kraštovaizdžio puoselėjimas</i>)	•	•	•	•
Kaimo gyvenimo kokybės gerinimas, konkurencingo žemės ir miškų ūkio plėtra (<i>verslo kaime skatinimas, žmogiškųjų išteklių kaime ugdymas, ūkio modernizavimas, žemės ūkio inovacijų diegimas, kaimo turizmo ir amatų, alternatyvaus verslo kaime skatinimas).</i>)	•	•	•	•
Vandens išteklių apsauga, žuvininkystės sektoriaus plėtra (<i>žuvų išteklių tausojimas ir atkūrimas, tvenkinių įžuvinimas, žuvų perdirbimo pramonės vystymas).</i>)	•	•	•	•

9. Kiek esate rengę projektų pagal įvairias valstybės programas? ☐ nesu rengęs ☐ 1-5 ☐ 6-10	10. Kiek esate rengę projektų ES struktūrinei paramai gauti? ☐ nesu rengęs ☐ 1-2 ☐ 3 ir daugiau
11. Kelis projektus ES struktūrinei paramai gauti esate tiesiogiai vykdę ar administravę? ☐ nesu ☐ 1 -2 ☐ 3 ir daugiau	12. Keliuose projektuose ES struktūrinei paramai gauti buvote atsakingas asmuo ar vadovas? ☐ nesu ☐ 1-2 ☐ 3 ir daugiau

13. Kokie teiginiai apie projektų ES struktūrinei paramai gauti rengimą, vykdymą artimiausi Jūsų nuomonei?

(Žymėjimo pavyzdys X)

	Visiškai nesutinku	Greičiausiai nesutinku	Neturiu nuomonės	Greičiausiai sutinku	Visiškai sutinku
Projektų rengimas, vykdymas – tai moderni darbo organizacijoje priemonė, inovatyvi darbo ir santykių forma.	•	•	•	•	•
Kam rašyti projektus, jei jų nepatvirtins, o laikas bus sugaištas.	•	•	•	•	•
Reikia rengti ir vykdyti projektus, nes tai padeda save realizuoti, prisideda prie asmeninio tobulėjimo, plėtotojamas kūrybiškumas, savarankiškumas.	•	•	•	•	•
Projektai yra teigiamas dalykas, tik gaila, kad neturime patirties jų rengti ir vykdyti.	•	•	•	•	•
Reikia rengti, vykdyti projektus, nes per juos įgyjama daug naudingos patirties, įgyjama naujų žinių, išmokstama spręsti įvairias problemas.	•	•	•	•	•
Kam rašyti projektus, jei už jų rašymą užmokestis labai mažas, o jų rengimas, vykdymas – dar ir bereikalingas lėšų švaistymas.	•	•	•	•	•
Projektai – būdas mokytis ne tik iš kitų programų, bet ir iš savo patirties.	•	•	•	•	•
Projektų rengimas mažai prisideda prie realių organizacijos, rajono, apskrities problemų sprendimo ir/ar plėtros.	•	•	•	•	•
Reikia rengti, vykdyti projektus, nes, juos patvirtinus, gaunamas išorinis finansavimas, kuris prisideda prie organizacijos ir/ar rajono plėtros.	•	•	•	•	•

14. Įvertinkite savo kompetencinius sugebėjimus projektinėje veikloje?

(Žymėjimo pavyzdys X)

Teiginiai apie Jūsų kompetenciją projektinėje veikloje	Dar neturiu ar neišbandžiau projektinėje veikloje	Silpni, reikia labai tobulinti	Vidutiniški, bet turėtų būti tobulinami	Gerai, bet vis dar galėtų būti tobulinami	Labai gerai
Gebėjimas suburti projekto rengimo, vykdymo komandą, būti jos lyderiu, motyvuoti komandos narius, orientuotis į tikslą <i>(paskirstyti užduotis komandos nariams).</i>	•	•	•	•	•
Gebėjimas dirbti su kitais žmonėmis rengiant ir vykdant projektus, komunikuoti tarpusavyje.	•	•	•	•	•
Mokėjimas teisingai identifikuoti projekto problemas, pasirinkti inovatyvias ir sėkmingas idėjas <i>(nustatyti, ar rajono problemas atitinka ES struktūrinių fondų prioritetus).</i>	•	•	•	•	•
Gebėjimas surasti ir atrinkti informaciją apie kvietimus teikti paraiškas, mokėjimas teisingai surasti ir pasirinkti ES struktūrinius fondus pagal paramos kriterijus, programas.	•	•	•	•	•
Gebėjimai pildyti paraiškas <i>(projekto pagrindimas, veiklų aprašymas, rezultatų numatymas, biudžeto planavimas).</i>	•	•	•	•	•
Mokėjimas planuoti laiką tam, kad projektai būtų parengti, įgyvendinti laiku.	•	•	•	•	•
Gebėjimas kokybiškai atlikti užduotis projekte.	•	•	•	•	•
Orientavimasis į rezultatą, pastangų sutelkimas kokybiškai ir laiku rengti ar administruoti projektus.	•	•	•	•	•
Sugebėjimas kūrybiškai, lanksčiai spręsti projektų rengimo ir vykdymo stadijoje iškilančias problemas.	•	•	•	•	•

PATIKRINKITE, ar atsakėte į VISUS klausimus.

DĖKOJAME už Jūsų brangų laiką ir geranoriškumą.

Tyrime naudojamų statistinių rodiklių paaiškinimas

Rodiklio žymėjimas	Rodiklio pavadinimas	Rodiklio paaiškinimas ir prasmė
N	Atsakiusiųjų skaičius	Dydis parodo, kiek pagal į šį konkretų klausimą buvo apdorota stebinių. Kitaip tariant, kiek į šį klausimą atsakė tiriamųjų. Šis dydis nežymiai svyruoja todėl, kad apklaustieji kartais linkę vieną-kitą klausimą praleisti, neatsakyti. Toks reiškinys masinėse apklausose yra tipinis.
R/Nr	Reitingo pozicijos numeris	Reitingo pozicijos numeris (R/Nr) parodo, kelintą vietą konkretus ekspertų įvertintas objektas užima sąraše, sudarytame įverčių mažėjimo tvarka. Tas objektas šio darbo tyrime gali būti regiono plėtros sritis, teiginiai, apibūdinantys respondentų požiūrį į projektų rengimą ar projektinės veiklos kompetenciniai gebėjimai. Tarkime, jei projektinei veiklai reikalingas gebėjimas „Gebėjimas dirbti su kitais žmonėmis rengiant ir vykdant projektus, komunikuoti tarpusavyje“ užima Reitingo poziciją Nr. 1, tai reiškia, kad iš visų vertinimui pateiktų projektinės veiklos gebėjimų pastarąjį ekspertai įvertino visų palankiausiai.
M	Įverčio aritmetinis vidurkis	Aritmetinis vidurkis (M) – gaunamas sudedant visus įverčius ir padalinant juos iš atsakiusiųjų skaičiaus.
Mo	Įverčio modalinė reikšmė (moda)	Moda (Mo) - dažniausiai pasitaikanti požymio reikšmė. Tarkime, jei atsakymai buvo vertinami balais nuo 0 iki 4 ir balui 3 teko daugiausiai procentinių dažnių, tai moda ir bus lygi 3. Šis rodiklis parodo, kurią atsakymų vertinimo kategoriją iš visų pateiktų respondentai pažymėdavo dažniausiai.
SD	Standartinis nuokrypis	Standartinis nuokrypis (SD) (Standart Deviation) yra matuojamojo požymio reikšmių sklaidos matas, parodantis, kaip atskiros požymio reikšmės svyruoja apie vidurkį: $SD = \sqrt{\frac{\sum (X - M)^2}{N}}$ Kuo SD reikšmė mažesnė, tuo apklaustųjų nuomonė nagrinėjamu klausimu yra vieningesnė. Ir atvirkščiai, kuo didesnis SD, tuo respondentų nuomonė atitinkamu klausimu mažiau vieninga.
SE	Standartinė paklaida	Standartinė paklaida SE (Standart Error) – požymio reikšmių vidurkio sklaidos apibūdinimas – standartinis vidurkio nuokrypis. Standartinė paklaida lygi požymio standartinio nuokrypio SD ir imties tūrio (atsakiusiųjų skaičiaus) N kvadratinės šaknies santykiui: $SE = \frac{SD}{\sqrt{N}}$
V	Variacijos koeficientas	Tai santykinis (procentinis) dydis, parodantis požymio sklaidą. Jis gaunamas SD/Mx100, t.y. standartinį nuokrypį dalinant iš vidurkio ir dauginant iš šimto. Pavyzdžiui, variacijos koeficientas, siekiantis 100% rodo, kad standartinis nuokrypis ir vidurkis yra vienodo dydžio, o tai rodo labai didelę požymio sklaidą. Kuo V reikšmė mažesnė, tuo apklaustųjų nuomonė nagrinėjamu klausimu yra vieningesnė. Ir atvirkščiai, kuo didesnis V, tuo respondentų nuomonė atitinkamu klausimu labiau išsiskirianti.
p arba α	Statistinės paklaidos	Statistinės paklaidos tikimybės p kritinė riba parodo, koks yra leistinas statistinių

Rodiklio žymėjimas	Rodiklio pavadinimas	Rodiklio paaiškinimas ir prasmė
	tikimybė	sprendimų paklaidos dydis. Visi statistiniai sprendimai, netenkinantys sąlygos $p \leq 0.05$ arba $p \leq 0.01$ konkrečiame darbe traktuojami kaip nepagrįsti. Kitaip tariant, šiame tyrime buvo užsibrėžta ne didesnė nei 5% arba 1% leistina statistinių sprendimų paklaida. Leistinos statistinės paklaidos dydį užsibrėžia pats tyrinėtojas. Kartais vietoje p nurodomas statistinio reikšmingumo lygmuo α .
r	Koreliacijos koeficientas	Koreliacijos koeficientas r (correlation coefficient) yra statistinio ryšio tarp kintamųjų stiprumo matas. Koreliacijos koeficientas visada yra skaičius iš intervalo $[-1;1]$. Jeigu dviejų kintamųjų koreliacija lygi 0, tai tie kintamieji yra statistiškai nepriklausomi. Kuo didesnis koreliacijos koeficientas, tuo ryšys tarp dviejų kintamųjų didesnis. Tačiau iš to, kad dviejų kintamųjų koreliacijos koeficientai nelygūs nuliui, galima daryti tik tokią išvadą, jog egzistuoja statistinis ryšys, o ne koks nors priešingumas. Jeigu koreliacijos koeficientas neigiamas, tai rodo, kad egzistuoja atvirkštinis ryšys.
L	Faktorinis svoris	Faktorinis svoris yra statistinis dydis, randamas faktorinės analizės, atliekamos kompiuteriu, pasėkoje. Jis parodo, kaip stipriai konkretus kintamasis koreliuoja su kompiuterio išskirtu faktoriumi. Faktorinis svoris matematine prasme yra ne kas kita, kaip koreliacijos koeficientas (r). Jo reikšmės gali svyruoti nuo -1 iki 1. Kuo stipriau kintamasis koreliuoja su faktoriumi, tuo yra geriau.
R2	Determinacijos koeficientas	Regresija (regression) – požymių statistinės priklausomybės forma, rodanti, kaip kinta vieno požymio (priklausomo) vidutinės reikšmės, kintant kitam požymiui (nepriklausomam). Nepriklausomų požymių gali būti daugiau negu vienas. Priklausomo požymio vidutinių reikšmių ir nepriklausomų požymių ryšį nusako regresijos lygtis. Ryšio stiprumą rodo determinacijos koeficientas R^2 . Determinacijos koeficientas gali įgyti reikšmes nuo 0 iki 1. Kuo jis arčiau 1, tuo regresijos lygtis geriau atitinka tyrimo duomenis.
PI	Vidurkio Pasikliaujamasis intervalas	Vidurkio pasikliaujamasis intervalas PI (confidence interval for the mean) – intervalas apie kurį, remiantis artima vienetui tikimybe, galima teigti, jog jam priklauso vertinamojo rodiklio vidurkio tikroji reikšmė. Paprastai pasirenkama tikimybė 0,95 ($\alpha=0,05$), arba 0,99 ($\alpha=0,01$) (Čekanavičius, 2002). Vidurkio pasikliaujamasis intervalas skaičiuojamas pagal formulę: $PI = M \pm SE \times 2.58$, kai $\alpha=0,01$; $PI = M \pm SE \times 1,96$, kai $\alpha=0,05$; $PI = M \pm SE \times 1,65$, kai $\alpha=0,10$.

Respondentų atsakymų dėl tobulintinų sričių, kurios prisidėtų prie Šiaulių regiono plėtros, pasiskirstymo dažniai (N=183)

SRITYS	ATSAKYMŲ KATEGORIJOS			
	Visiškai neprisidėtų	Mažai prisidėtų	Prisidėtų	Labai prisidėtų
Pramonės ir verslo plėtros skatinimas	1,6%	7,7%	39,3%	51,4%
Gyvenamųjų rajonų modernizavimas ir aplinkos kokybės juose gerinimas	1,1%	10,9%	44,8%	43,2%
Kaimo gyvenimo kokybės gerinimas, konkurencingumo žemės ir miškų ūkio plėtra	1,6%	11,5%	45,4%	41,5%
Gamtos, istorijos ir kultūros paveldo apsauga, tvarkymas bei pritaikymas turizmo bei viešiesiems poreikiams	2,2%	12,0%	44,3%	41,5%
Viešųjų ir privačiųjų objektų inžinerinės infrastruktūros sistemos vystymas	2,2%	13,7%	43,2%	41,0%
Darbo jėgos, atitinkančios darbo rinkos poreikius, ugdymas	2,2%	14,8%	45,4%	37,7%
Sveikatos, socialinės, švietimo ir kultūros įstaigų plėtra	1,1%	18,6%	44,3%	36,1%
Švietimo ir mokslo paslaugų kokybės gerinimas bei mokymosi visą gyvenimą skatinimas, kultūros ir meno potencialo stiprinimas	0,5%	19,1%	45,9%	34,4%
Viešojo administravimo efektyvumo didinimas	3,3%	19,1%	42,6%	35,0%
Nusikalstamumo prevencija	1,6%	19,1%	50,8%	28,4%
Susisiekimo sistemos vystymas	2,7%	13,1%	60,7%	23,5%
Palankių sąlygų inovacijoms sudarymas bei mokslo žinių perteikimo verslui tarpės stiprinimas	1,1%	25,7%	39,9%	33,3%
Aplinkos ir kraštovaizdžio gerinimas	2,2%	22,4%	47,5%	27,9%
Sveikatos paslaugų plėtra	1,6%	23,0%	50,3%	25,1%
Socialinės integracijos skatinimas	1,1%	23,0%	52,5%	23,5%
Logistikos sistemos vystymas ir tranzito paslaugų plėtra	2,7%	21,9%	52,5%	23,0%
Vandens išteklių apsauga, žuvininkystės sektorius	14,2%	40,4%	32,8%	12,6%

**Respondentų atsakymų, apibūdinančių požiūrį į projektus, pasiskirstymo dažniai
(N=183)**

TEIGINIAI	ATSAKYMŲ KATEGORIJOS				
	Visiškai nesutinku	Greičiausiai nesutinku	Neturiu nuomonės	Greičiausiai sutinku	Visiškai sutinku
Reikia rengti, vykdyti projektus, nes, juos patvirtinus, gaunamas išorinis finansavimas, kuris prisideda prie organizacijos ir/ar rajono plėtros	-	3,3%	2,2%	36,6%	57,9%
Reikia rengti, vykdyti projektus, nes per juos įgyjama daug naudingos patirties, įgyjama naujų žinių, išmokstama spręsti įvairias problemas	0,5%	1,6%	4,9%	42,1%	50,8%
Projektai – būdas mokytis ne tik iš kitų programų, bet ir iš savo patirties	1,1%	1,6%	4,9%	53,0%	39,3%
Reikia rengti ir vykdyti projektus, nes tai padeda save realizuoti, prisideda prie asmeninio tobulėjimo, plėtojamas kūrybiškumas, savarankiškumas	1,1%	5,5%	5,5%	41,5%	46,4%
Projektų rengimas, vykdymas – tai moderni darbo organizacijoje priemonė, inovatyvi darbo ir santykių forma	1,6%	2,7%	9,8%	47,0%	38,8%
Projektai yra teigiamas dalykas, tik gaila, kad neturime patirties jų rengti ir vykdyti	4,9%	14,8%	6,6%	39,3%	34,4%
Kam rašyti projektus, jei už jų rašymą užmokestis labai mažas, o jų rengimas, vykdymas – tik bereikalingas lėšų švaistymas	38,3%	46,4%	6,6%	4,9%	3,8%
Projektų rengimas mažai prisideda prie realių organizacijos, rajono, apskrities problemų sprendimo ir/ar plėtros	41,0%	43,7%	4,4%	7,1%	3,8%
Kam rašyti projektus, jei jų nepatvirtins, o laikas bus sugaištas	57,4%	28,4%	4,9%	6,0%	3,3%

N lentelė. **Projektinės veiklos kompetencinių gebėjimų reitingas (N=183)**

R/Nr. (reitingas)	GEBĖJIMAI	M (vidurkis)	Mo	Plmin	Plmax	SD	SE
1.	Gebėjimas dirbti su kitais žmonėmis rengiant ir vykdant projektus, komunikuoti tarpusavyje	1,92	2	1,75	2,09	1,20	0,089
2.	Gebėjimas kokybiškai atlikti užduotis projekte	1,57	0	1,39	1,75	1,27	0,094
3.	Sugebėjimas kūrybiškai, lanksčiai spręsti projektų rengimo ir vykdymo stadijoje išskylančias problemas	1,52	0	1,34	1,70	1,23	0,091
4.	Orientavimasis į rezultatą, pastangų sutelkimas kokybiškai ir laiku rengti ar administruoti projektus	1,50	0	1,32	1,68	1,26	0,093
5.	Mokėjimas planuoti laiką tam, kad projektai būtų parengti, įgyvendinti laiku	1,49	0	1,31	1,67	1,25	0,093
6.	Gebėjimas suburti projekto rengimo, vykdymo komandą, būti jos lyderiu, motyvuoti komandos narius, orientuotis į tikslą	1,46	0	1,28	1,64	1,23	0,091
7.	Mokėjimas teisingai identifikuoti projekto problemas, pasirinkti inovatyvias ir sėkmingas idėjas	1,40	2	1,24	1,56	1,11	0,082
8.	Gebėjimas surasti ir atrinkti informaciją apie kvietimus teikti paraiškas, mokėjimas teisingai surasti ir pasirinkti ES struktūrinius fondus pagal paramos kriterijus, programas	1,19	0	1,03	1,35	1,12	0,083
9.	Gebėjimas pildyti paraiškas	1,18	0	1,02	1,33	1,08	0,080

Pastaba: $PI = M \pm SE \times 1,96$, kai $\alpha=0,05$; M reikšmės [0;4].

Demografinių faktorių įtaka Šiaulių regiono tobulintinioms sritims

1 lentelė

Lyties įtaka tobulintinioms sritims
Test Statistics

	Susiekimo sistemos vystymas	Logistikos sistema	Inžinerinės infrastruktūros vystymas	Gyvenamųjų rajonų modernizavimas	Paveldo apsauga	Kultūros ištaigų veikla	Svietimo paslaugų kokybės gerinimas	Sveikatos paslaugų pletra	Socialinės integracijos skatinimas	Nusikalstamumo prevencija	Viešojo administravimo efektyvumas	Pramonės ir verslo plėtros skatinimas	Salygų inovacijoms sudarymas	Darbo jėgos ugdymas	Aplinkos ir kraštovaizdžio gerinimas	Kaimo gyvenimo kokybės gerinimas	Vandens išteklių apsauga
Chi-Square	,005	,254	,375	4,692	1,311	,716	2,929	6,552	15,804	,592	,066	2,009	3,552	1,242	,090	,777	,269
df	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Asymp. Sig.	,945	,614	,540	,030	,252	,397	,087	,010	,000	,442	,798	,156	,059	,265	,764	,378	,604

a Kruskal Wallis Test

b Grouping Variable: Lytis

2 lentelė

Darbinės patirties įtaka tobulintinioms sritims
Test Statistics

	Susiekimo sistemos vystymas	Logistikos sistema	Inžinerinės infrastruktūros vystymas	Gyvenamųjų rajonų modernizavimas	Paveldo apsauga	Kultūros ištaigų veikla	Svietimo paslaugų kokybės gerinimas	Sveikatos paslaugų pletra	Socialinės integracijos skatinimas	Nusikalstamumo prevencija	Viešojo administravimo efektyvumas	Pramonės ir verslo plėtros skatinimas	Salygų inovacijoms sudarymas	Darbo jėgos ugdymas	Aplinkos ir kraštovaizdžio gerinimas	Kaimo gyvenimo kokybės gerinimas	Vandens išteklių apsauga
Chi-Square	1,140	,503	4,603	1,817	1,913	5,638	2,560	2,381	5,205	5,161	2,599	2,284	5,442	13,231	1,603	2,610	,985
df	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Asymp. Sig.	,888	,973	,331	,769	,752	,228	,634	,666	,267	,271	,627	,684	,245	,010	,808	,625	,912

a Kruskal Wallis Test

b Grouping Variable: Darbine patirtis

ĮVAIRIŲ FAKTORIŲ ĮTAKA PROJEKTINIAMS GEBĖJIMAMS

Test Statistics

	Gebejimas suburti komanda	Gebejimas dirbti su kitais	Mokejimas identifikuoti problemas	Gebejimas surasti ir atrinkti informacija	Gebejimas pildyti paraiskas	Mokejimas planuoti laika	Gebejimas atlikti uzduotis	Orientavimasi s i rezultata	Sugebejimas spesti problemas
Chi-Square	7,793	4,227	,879	2,974	1,177	3,677	1,498	1,721	1,467
df	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Asymp. Sig.	,099	,376	,928	,562	,882	,452	,827	,787	,833

a Kruskal Wallis Test

b Grouping Variable: Amzius

Test Statistics

	Gebejimas suburti komanda	Gebejimas dirbti su kitais	Mokejimas identifikuoti problemas	Gebejimas surasti ir atrinkti informacija	Gebejimas pildyti paraiskas	Mokejimas planuoti laika	Gebejimas atlikti uzduotis	Orientavimasi s i rezultata	Sugebejimas spesti problemas
Chi-Square	,012	,179	2,297	2,274	5,371	3,111	4,130	3,342	1,705
df	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Asymp. Sig.	,914	,673	,130	,132	,020	,078	,042	,068	,192

a Kruskal Wallis Test

b Grouping Variable: Lytis

Test Statistics

	Gebejimas suburti komanda	Gebejimas dirbti su kitais	Mokejimas identifikuoti problemas	Gebejimas surasti ir atrinkti informacija	Gebejimas pildyti paraiskas	Mokejimas planuoti laika	Gebejimas atlikti uzduotis	Orientavimasi s i rezultata	Sugebejimas spesti problemas
Chi-Square	15,186	11,531	5,167	4,196	2,499	4,471	5,468	5,276	5,115
df	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Asymp. Sig.	,010	,042	,396	,522	,777	,484	,361	,383	,402

a Kruskal Wallis Test

b Grouping Variable: Darbine patirtis

Test Statistics

	Gebejimas suburti komanda	Gebejimas dirbti su kitais	Mokejimas identifikuoti problemas	Gebejimas surasti ir atrinkti informacija	Gebejimas pildyti paraiskas	Mokejimas planuoti laika	Gebejimas atlikti uzduotis	Orientavimasi s i rezultata	Sugebejimas spesti problemas
Chi-Square	15,968	17,489	36,622	35,657	32,725	34,966	31,920	35,778	34,747
df	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Asymp. Sig.	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000

a Kruskal Wallis Test

b Grouping Variable: Atsakingas asmuo ES projektuose

Test Statistics

	Gebejimas suburti komanda	Gebejimas dirbti su kitais	Mokejimas identifikuoti problemas	Gebejimas surasti ir atrinkti informacija	Gebejimas pildyti paraiskas	Mokejimas planuoti laika	Gebejimas atlikti uzduotis	Orientavimasi s i rezultata	Sugebejimas spesti problemas
Chi-Square	29,869	34,020	59,052	45,255	43,376	44,599	42,177	39,104	40,335
df	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Asymp. Sig.	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000

a Kruskal Wallis Test

b Grouping Variable: Vykdyti ES projektai